

UN PENTAGRAMA DE VERSOS

Una proposta interdisciplinària: un recorregut de la poesia catalana a través de la Nova Cançó

Núria Baixauli Bermell

MONOGRAFIES & APROXIMACIONS
Institut de Creativitat i Innovacions Educatives

N25

Colección *Monografies & Aproximacions*

DIRECCIÓN EDITORIAL:

Rosa Isusi Fagoaga y Francesc J. Hernández Dobón (Universitat de València)

COMITÉ EDITORIAL:

Francesc J. Hernández Dobón, Rosa Isusi Fagoaga, Ricard Silvestre i Vañó y Anacleto Ferrer Mas (Universitat de València)

COMITÉ CIENTÍFICO NACIONAL E INTERNACIONAL:

Imanol Aguirre (Universidad Pública de Navarra, España), Rolf Arnold (Technische Universität Kaiserslautern, Alemania), Leandro Almeida (Universidade do Minho, Portugal), Danguole Bylaite Salavéjienė (Vytautas Magnus University, Lituania), Emília Maria da Trindade Prestes (Universidade Federal da Paraíba, Brasil), Adela García Aracil (INGENIO-CSIC, Universitat Politècnica de València, España), Luis Hernán Errázuriz Larrain (Pontificia Universidad Católica de Chile, Chile), Maria Filomena Molder (Universidade Nova de Lisboa, Portugal), Silvia Monteiro (Universidade do Minho, Portugal) y Betania Ramalho (Universidade Federal do Rio Grande do Norte, Brasil).

Colección *Monografies & Aproximacions*, nº 25.

Título: *Un pentagrama de versos. Una proposta interdisciplinària: un recorregut de la poesia catalana a través de la Nova Cançó.*

Autora: Núria Baixauli Bermell

ISBN: 978-84-09-24451-5

URI: <https://www.uv.es/uwweb/institut-creativitat-innovacions-educatives/ca/publicacions/col·leccio-monografies-aproximacions-1286010343684.html>

©Diseño de portada: Silvia Costa

© Del texto: los autores

© Edita: Instituto de Creatividad e Innovaciones Educativas de la Universitat de València, 2020

Se permiten la reproducción, distribución y la comunicación pública, siempre que se cite el título, el autor y el editor; y que no se haga con fines comerciales.

Col·lecció *Monografies & Aproximacions*

DIRECCIÓ EDITORIAL:

Rosa Isusi Fagoaga i Francesc J. Hernández Dobón (Universitat de València)

COMITÉ EDITORIAL:

Francesc J. Hernández Dobón, Rosa Isusi Fagoaga, Ricard Silvestre i Vañó i Anacleto Ferrer Mas (Universitat de València)

COMITÉ CIENTÍFIC NACIONAL I INTERNACIONAL:

Imanol Aguirre (Universidad de Navarra, España), Rolf Arnold (Technische Universität Kaiserslautern, Alemania), Leandro Almeida (Universidade do Minho, Portugal), Danguole Bylaite Salavéjiene (Vytautas Magnus University, Lituania), Emilia Maria da Trindade Prestes (Universidade Federal da Paraíba, Brasil), Adela García Aracil (INGENIO-CSIC, Universitat Politècnica de València, España), Luis Hernán Errázuriz Larraín (Pontificia Universidad Católica de Chile, Chile), Maria Filomena Molder (Universidade Nova de Lisboa, Portugal), Silvia Monteiro (Universidade do Minho, Portugal) y Betania Ramalho (Universidade Federal do Rio Grande do Norte, Brasil).

Col·lecció Monografies & Aproximacions, n° 25

Títol: *Un pentagrama de versos. Una proposta interdisciplinària: un recorregut de la poesia catalana a través de la Nova Cançó.*

Autora: Núria Baixauli Bermell

ISBN: 978-84-24451-5

URI: <https://www.uv.es/uvweb/institut-creativitat-innovacions-educatives/ca/publicacions/col·leccio-monografies-aproximacions-1286010343684.html>

© Disseny de portada: Silvia Costa

© Del text: els autors

© Edita: Institut de Creativitat i Innovacions Educatives de la Universitat de València, 2020

UNIVERSITAT
ID VALÈNCIA
Institut de Creativitat
i Innovacions Educatives

Es permet la reproducció, distribució i comunicació pública, sempre que no siguin comercials.

Impress digitalment a la UE

NÚRIA BAIXAULI BERMELL

UN PENTAGRAMA DE VERSOS

UNA PROPOSTA
INTERDISCIPLINÀRIA: UN RECORREGUT DE
LA POESIA CATALANA A TRAVÉS DE LA
NOVA CANÇÓ

UN PENTAGRAMA DE VERSOS

UNA PROPOSTA INTERDISCIPLINÀRIA: UN RECORREGUT DE
LA POESIA CATALANA A TRAVÉS DE LA NOVA CANÇÓ

NÚRIA BAIXAULI BERMELL

A la meua família, per il·luminar-me.

A Santi Vallés, per inspirar-me.

Gràcies a Mar Montoro per fer-ho possible.

"Que no s'apague la llum
Que no vacil·le mai més
Construïm un país de llums enceses"
(Lluís Llach i Feliu Ventura)
Àlbum Barricades de paper (2003).

ÍNDEX

ÍNDEX	13
RESUM	17
1. INTRODUCCIÓ	19
1.1. DESCRIPCIÓ DEL TREBALL	19
1.2. OBJECTIUS	20
1.3. SELECCIÓ D'INTÈRPRETS	21
1.4. METODOLOGIA D'ANÀLISI	21
2. MARC TEÒRIC	23
2.1. EL FENOMEN DE LA NOVA CANÇÓ	23
2.1.1. <i>La Nova Cançó: els orígens (1950-1963)</i>	23
2.1.2. <i>Els Setze Jutges, llavor de la Nova Cançó</i>	25
2.1.3. <i>Raimon, un músic contemporani entre els poetes clàssics que «ve d'un silenci»</i>	27
2.2. UN TAST DE DIVERSOS CANTAUTORS DE DIFERENT TERRITORI, PERÒ MATEIXA LLENGUA	29
2.2.1. <i>Ovidi Montllor, l'alcoià que «no vol molles, sinó el pa sencer»</i>	29
2.2.2. <i>Maria Del Mar Bonet, «què vol aquesta mallorquina?»</i>	33
2.2.3. <i>Lluís Llach, el noi de Verges que vol «somriure amb la revolta»</i>	37
2.3. ELS EPÍGONS: EL LLEGAT DE LA NC	43
2.4. RELACIÓ ENTRE MÚSICA I POESIA	47
2.5. MÚSICA I LITERATURA: UNA PROPOSTA INTERDISCIPLINÀRIA	48
3. PROPOSTA DIDÀCTICA: UN PENTAGRAMA DE VERSOS	51
3.1. JUSTIFICACIÓ	51
3.2. CRITERIS D'AVAUACIÓ	52
3.3. CONTINGUTS, METODOLOGIA I TEMPORALITZACIÓ	54
3.4. OBJECTIUS	59
3.5. ATENCIÓ A LA DIVERSITAT	61
3.6. AVALUACIÓ INICIAL I FORMATIVA	62
3.7. PLANIFICACIÓ DE LA SESSIÓ DE TREBALL	64

4. CONCLUSIONS	73
5. BIBLIOGRAFIA I BIBLIOGRAFIA WEB	75
5.1. BIBLIOGRAFIA	75
5.2. BIBLIOGRAFIA WEB	76
6. ANNEXOS	81
6.1. ANNEXOS DE LA NOVA CANÇÓ	83
ANNEX 1. Així com cell qui lo somni es delita	85
ANNEX 2. Veles e vents han mos desigs complir	88
ANNEX 3. La medecina	91
ANNEX 4. La balada de la garsa i l'esmerla	94
ANNEX 5. Desert d'amics	96
ANNEX 6. Elogi dels diners	99
ANNEX 7. Espill	101
ANNEX 8. Bella, de vós só enamorós	106
ANNEX 9. Els amants	110
ANNEX 10. M'aclame a tu	112
ANNEX 11. Un home reparteix	114
ANNEX 12. Cobles de la divisió del regne de Mallorca	117
ANNEX 13. Cançoneta lleu i plana	121
ANNEX 14. En la meva mort	123
ANNEX 15. El pi de Formentor	124
ANNEX 16. Desolació	127
ANNEX 17. Criatura dolcíssima	128
ANNEX 18. La casa que vull	133
ANNEX 19. Cançó a Mahalta	136
ANNEX 20. Ítaca	137
ANNEX 21. Cançó de rem i de vela (N. XII)	140
ANNEX 22. Ara mateix	142
ANNEX 23. Corrandes d'exili	148
ANNEX 24. Els negres (norma i paradís)	150
6.2. ANNEXOS DE LA PROPOSTA DIDÀCTICA	153

ANNEX 25. Fitxa descriptiva 1. “Ara mateix”, de Miquel Martí i Pol, adaptada per Lluís Llach	155
ANNEX 26. Fitxa descriptiva 2. “Cançó de la bruixa cremada”, de Maria Mercè Marçal, interpretada per Maria del Mar Bonet	161
ANNEX 27. Comentari literari “Els amants”, de V.A. Estellés, musicat per Ovidi Montllor	164
ANNEX 28. Presentació oral	166
ANNEX 29. Rúbrica “Fitxes descriptives”	167
ANNEX 30. Rúbrica “Presentació oral”	168

RESUM

Aquesta obra estudia el disseny d'una proposta didàctica per a ensenyar la poesia catalana a través de la música, concretament, a través de la Nova Cançó, un moviment artístic i literari que va sorgir durant el franquisme i que té com a objectiu impulsar la cançó en català. Així doncs, a partir d'una selecció de poemes musicats, presentem les característiques de la Nova Cançó com a fenomen transmissor de la poesia catalana i exposem el treball cultural dels intèrprets d'acord amb els poemes musicats. Concretament, hem partit de l'origen de la Nova Cançó i ens hem basat en els treballs proposats per Frechina (2011), Vilarnau (2009) i Palomero (2017) per a explicar la importància i l'origen del fenomen. També presentem el vincle estret entre música i literatura com a màxims difusors culturals, a través de l'estudi de Meseguer (2018). Quant a la proposta d'aprenentatge, ens hem centrat en els continguts establerts pel currículum per tal de desenvolupar la programació didàctica adaptada a l'alumnat de 2n de Batxillerat, seguint la metodologia proporcionada per Adell *et alii* (2011). Així doncs, la nostra proposta estableix una nova forma de captar l'interés dels joves per la poesia a través d'un instrument que forma part del seu dia a dia: la música.

Paraules clau: Nova Cançó, música, literatura, poesia catalana, proposta didàctica, metodologia, ensenyament, aprenentatge.

1. INTRODUCCIÓ

1.1. DESCRIPCIÓ DEL TREBALL

Amb aquest llibre pretenem aproximar els joves al gust per la poesia catalana, un gènere literari minoritari, però que ha estat en el punt de mira dels artistes i músics, sobretot a partir de la Nova Cançó. Així, la poesia ha esdevingut un element fonamental en aquest fenomen i és per això que poesia i música, seguint l’afirmació de Pardo (2015), a van

sempre de la mà al llarg de la història, d’una altra, la poesia ha tingut en totes les èpoques un ingredient de resistència i de lluita. En la Nova Cançó s’hi dona una complementarietat significativa mitjançant la musicació de poemes per part d’una bona colla d’autors. Cal destacar com la musicació de poemes en la NC esdevingué des de l’inici una important plataforma de difusió de la poesia catalana. (p.30)

Per a realitzar aquesta obra ens hem basat en diferents estudis. Hem partit dels orígens de la Nova Cançó (Frechina, 2011) i ens hem centrat en una selecció d’intèrprets d’aquest moviment que versionen poemes de diferents etapes de la literatura catalana. Pel que fa a l’enfocament d’aquest gènere a l’aula, hem seguit el currículum i els treballs d’Adell *et alii* (2011), Colomer (2011), Bordons *et alii* (2012) i Soldevila (2012).

La selecció d’intèrprets que hem triat es basa en una sèrie de poemes en català de diferents autors, musicats per diversos cantants. Han estat extrets de Música de poetes, un “espai virtual on la poesia i la música dialoguen, on podeu escoltar versos i llegir cançons, on veureu com artistes i poetes es (re)interpreten i amplifiquen les seves veus” (Lletra, 2007) i de Viasona, “una proposta inèdita a la xarxa que pretén indexar tots els artistes i grups que han cantat en català, a més dels discs editats i les cançons compostes en la nostra llengua” (Viasona, 2020). Una vegada elegit el corpus, hem elaborat una proposta didàctica on expliquem la poesia catalana a través de la música, tot basant-nos d’acord amb els paràmetres que estableixen el currículum i els treballs del nostre marc teòric.

Així, l’estudi comprén sis parts. En aquesta introducció realitzem una breu descripció de l’obra, exposem els objectius que pretenem aconseguir, descrivim la selecció dels intèrprets, objecte d’estudi i presentem la metodologia d’anàlisi. A continuació, en el segon capítol, presentem el marc teòric a partir del qual hem perfilat la nostra proposta. Concretament, tractem la formació de la Nova Cançó i les seues característiques principals (§ 2.1.) seguint

l'estudi de Frechina (2011); establim una selecció de diversos intèrprets segons l'etapa literària dels poemes versionats basant-nos en Frechina (2011), Palomero (2017), Tormo (2015), Bianciotto (2017), Mansanet (1998) i Riera (2002) (§ 2.2.); determinem quin és el llegat cultural i identitari que li segueix a la Nova Cançó (Frechina, 2011) (§ 2.3) i comentem la relació entre música i literatura a (§ 2.4.) a partir de l'estudi de Meseguer (2018). Tot seguit expliquem la importància d'elaborar una proposta que reculli una metodologia interdisciplinària, música i literatura, tot basant-nos en la proposta de Bordons i Casals (2018) (§ 2.5). En el tercer capítol presentem una proposta didàctica adreçada a l'alumnat de segon de Batxillerat per tal d'ensenyar la poesia catalana de la postguerra mitjançant la cançó. Finalment, en el capítol quart exposem les conclusions i, tot seguit, presentem la bibliografia. El nostre llibre inclou també dos annexos amb els poemes dels autors i l'adaptació musical dels cantants.

Amb tot, és ben cert que la música per als joves és una eina fonamental de distracció per a cantar i ballar, però també per a aprendre. És per això que, ja siga a través de la música rock, pop, rap, etc., els adolescents se senten atrets. Les mateixes emocions que transmeten les cançons que ens agraden i en les quals ens sentim identificats perquè sabem interpretar-les, les transmeten els poemes. Així doncs, de la mateixa manera que s'ensenyava literatura a través d'adaptacions cinematogràfiques, amb aquesta obra es pretén difondre la poesia a través d'adaptacions musicals.

1.2. OBJECTIUS

L'objectiu general de la nostra creació és dissenyar una proposta didàctica que fomenti l'interés dels estudiants per la poesia catalana a través de la música. Pretenem mostrar una altra forma d'ensenyar els continguts del currículum de poesia, basant-nos en un dels fenòmens literaris i de difusió més importants per a la nostra llengua, la Nova Cançó. Aquest objectiu general es concreta en els objectius específics següents:

- a. Presentar la cançó com a vehicle de foment de la poesia.
- b. Mostrar les característiques de la Nova Cançó (Meseguer, 2018).
- c. Seleccionar cantants de la NC, difusors de la nostra llengua.
- d. Treballar la poesia catalana a partir de la musicació de poemes.
- e. Reconèixer el lligam estret entre música i literatura.
- f. Determinar els continguts del currículum d'acord amb la poesia catalana (BOE).

1.3. SELECCIÓ D'INTÈRPRETS

El corpus del nostre llibre està format per una sèrie de poemes d'autors catalans, valencians i mallorquins que han estat versionats per cantants de la Nova Cançó. Els textos els hem extret de l'espai en línia, Música de poetes, el qual ens permet buscar els poemes per autors, per cantants o per l'etapa literària a què es corresponen; de l'espai virtual de música en català Viasona i de l'obra de Palomero (2017). Concretament, hem vist 24 poemes de poetes diferents, versionats per 4 cantautors. Quant a la proposta didàctica, hem introduït 3 poemes adaptats per 3 cantants.

1.4. METODOLOGIA D'ANÀLISI

Pel que fa a la metodologia, primerament hem consultat el currículum on s'inclou el tema que ens pertoca, el de la poesia catalana de la postguerra que es correspon amb 2n de Batxillerat. Com que la proposta es basa a introduir aquest gènere literari a través de la música, primerament hem elegit els músics i, després, els poemes que versionem i que treballarem, com hem dit, els de l'espai Música de poetes, de Viasona i de l'obra de Palomero (2017). Aquests poemes ens han permès ensenyar la poesia catalana a través de la música. En primer lloc, hem elaborat un document en Word on s'inclou el poema original (situat a l'esquerra) i l'adaptació musical (situada a la dreta). És important recordar que per a elaborar aquest material hem seguit la normativa APA de la sisena edició. Per això, la informació presenta el títol de l'obra, l'any, l'autor, el cantautor, l'àlbum on s'inclou, el lloc i la informació de la publicació.

Per a dur a terme la proposta didàctica a l'aula, primerament hem analitzat els continguts relacionats amb el bloc de poesia catalana en el currículum de Batxillerat. Tot seguit, hem desenvolupat els continguts amb activitats basades en la Nova Cançó. Aquestes activitats inclouen l'aprenentatge cooperatiu i la competència digital i literària per tal de familiaritzar-se amb el treball en equip i amb les noves tecnologies. Així doncs, hem elaborat dos tipus d'annexos: d'una banda, els relacionats amb el contingut teòric de la Nova Cançó (Annexos de la Nova Cançó), que abracen de l' 1 al 24 i, d'una altra, els relacionats amb la proposta didàctica (Annexos de la Proposta didàctica), que comprenen del 25 al 30.

Per últim, analitzem la proposta didàctica creada per tal que es pose en pràctica i esdevinga una nova metodologia d'ensenyament a l'aula. En aquest sentit, cal destacar que s'han recopilat un total de 3 cançons dels 3 cantautors seleccionats per a poder dur a l'aula aquesta proposta didàctica per tal d'oferir una formació més innovadora i completa de la poesia catalana a l'alumnat.

2. MARC TEÒRIC

Des del punt de vista teòric, aquesta obra es basa en el concepte de Nova Cançó (NC) i en la importància que ha tingut i que continua tenint aquest fenomen en l'àmbit literari i cultural. Se centra en el vincle estret que comparteixen música i literatura, que, com mostra l'estudi de Frechina (2011), la música i, concretament, durant el període de la Nova Cançó, esdevé una de les màximes transmissores de la cultura literària.

Comencem per presentar els orígens i els trets generals del fenomen de la Nova Cançó (§ 2.1). Tot seguit, ens centrem en una selecció d'intèrprets de cada territori de parla catalana (§ 2.2) i descrivim el sentiment d'identitat i de cultura que han transmés a les noves generacions, epígons de la Nova Cançó (§ 2.3). A continuació, descrivim la relació entre música i literatura (§ 2.4). Finalment, indiquem els avantatges de presentar una proposta interdisciplinària entre música i literatura (§ 2.5).

2.1. EL FENOMEN DE LA NOVA CANÇÓ

En aquest apartat abordem el sorgiment del moviment cultural de la Nova Cançó i les característiques principals. Tot seguit, ens centrem en Els Setze Jutges, grup català que va nèixer com a impulsor del moviment del fenomen que estudiem. A continuació, exposem la influència que va comportar l'aparició de Raimon per a la formació del grup i la seua aportació a la poesia catalana.

2.1.1. *La Nova Cançó: els orígens (1950-1963)*

Durant la dictadura franquista, els sentiments identitaris i culturals es trobaven perseguits pel règim i és gràcies a la Cançó¹ quan es produeix un reviscolament de la llengua i cultura autòctones, de manera alegre i combativa, fet que despertarà la consciència de poble. Frechina (2011) palesa que les conseqüències polítiques eviten que s'estime en la seua totalitat l'aportació artística, tant musical com literària, ja que, després de la democràcia, la Cançó va entrar en crisi perquè ja no era la mateixa arma reivindicativa. La modernitat s'havia convertit en la moda de la joventut i la Cançó no en formava part. Després de recuperar les institucions

¹ Fa referència a la cançó en català i necessàriament per això s'anomena Cançó. El seu èxit fou de gran abast i el poble la va emprar com a mecanisme d'expressió de tot un país seguint diferents gèneres (poètic, líric...) i estils (rock, folk...). Cal no oblidar el missatge transmés per la Cançó: la voluntat de resistir i lluitar per la normalització lingüística davant de la realitat de caràcter opressiu del moment.

i els espais públics, la Cançó haurà de confiar a poder recuperar el prestigi artístic i el referent cultural en què es va convertir.

Frechina (2011) fa un breu recorregut històric en què tracta els orígens de la Nova Cançó des de principis dels anys cinquanta, moment en què el valencianisme cultural experimenta un auge important a causa de les institucions Lo Rat Penat i la Universitat. En la primera fundació, Carles Salvador² enceta les classes de valencià que promourà l'ús de la nostra llengua. A més, cal recordar que en aquest mateix any se celebra la presentació a València del *Diccionari català-valencià-balear*, fet que esdevindrà un punt clau en el restabliment de la nostra cultura. Fruit d'aquesta renovació és el ressorgiment d'organitzacions entre antics impulsors, com Acció Cultural Valenciana, Proa, etc. Ja a les acaballes de la dècada, aquest renaixement cultural es precipita i entre el 1958 i el 1959 es publica *Sicània*, revista fundada per Nicolau Primitiu Gómez-Serrano. Amb el canvi de dècada, es dona pas a l'obertura de llibreries que esdevindran els principals llocs d'interés per a compartir a través de reunions clandestines la ideologia defensada pels intel·lectuals. Entre elles hi destaca Tres i Quatre (Eliseu Climent, 1967); noves editorials, com L'Estel (1962) i Tres i Quatre (1969), així com les revistes *Diàleg* (1961-1962), *Al vent* (1964-1968), *València Cultural*, etc. A més, ens trobem en un moment clau en què Manuel Sanchis Guarner reedita la seua obra mestra, *La llengua dels valencians* quan també hi té lloc en 1960 el Primer Aplec de la Joventut Nacionalista del País Valencià a Lliria, concretament a l'ermita de Sant Vicent. Un any més tard es tornarà a celebrar a la Font Roja d'Alcoi i, en 1962, el tercer Aplec, a Castelló, ciutat on tindrà lloc el lligam de Raimon amb els Setze Jutges. El quart Aplec a Bocairent, però, no s'hi va poder celebrar a causa de la prohibició policial, fet que convertí el moviment en un instrument de rebel·lió vers el règim.

Arran dels moviments de protesta i de lluita democràtica defensats per la Universitat i la publicació d'*El País Valencià* (1962) i *Nosaltres els valencians* (1963), de Joan Fuster, els clams de protesta i d'agitació civil augmenten. És ací on Raimon jugarà un paper fonamental, com veurem en el punt següent.

² Va ser un poeta i gramàtic valencià encarregat de difondre diverses gramàtiques per a impulsar l'ús del valencià. A més, fou president de la Secció de Literatura i Filologia de Lo Rat-Penat i membre de la Comissió Patrocinadora per a l'edició del *Diccionari Català-Valencià-Balear*, d'Alcover-Moll. També va participar en la redacció d'un vocabulari ortogràfic de Les Normes de Castelló, un conveni acordat pels intel·lectuals valencians sobre les regles d'ortografia de la nostra llengua que reconeixia la unitat lingüística amb el català.

En aquests moments en què la llengua estava prohibida en tots els àmbits d'ús i la cultura popular havia de celebrar-se en actes clandestins, la música de caire popular no existia, ja que s'imposava la «canción española» com denomina Frechina i la cançó melòdica italiana. En 1960 s'origina un canvi que deixarà empremta al llarg de la història de la música: Bruno Lomas edita la primera cançó llarga o *Extended play* (EP) amb Los Milos i introdueix el *rock'n'roll* a l'Estat, fet que condiciona la posterior aparició de nous aires provinents d'Europa (*Rolling Stones*) i dels EUA (Bob Dylan, *The Beatles*). És a partir de totes aquestes manifestacions obreres i de la necessitat d'una música renovada on naix la figura de Raimon, primer cantautor en valencià i relacionat amb els Setze Jutges.

2.1.2. *Els Setze Jutges, llavor de la Nova Cançó*

Per tal de relacionar l'impacte de Raimon amb els Setze Jutges, cal tenir en compte el context de genocidi cultural que s'estava patint també al Principat. Vilarnau (2009, p. 9) afirma que "el gener de 1959, la revista *Germinabit* va publicar un article titulat 'Ens calen cançons d'ara', que amb el temps ha estat considerat el manifest fundacional de la Nova Cançó". L'article es publica exactament vint anys després que els franquistes envairen Barcelona, esdevé un manifest de creació de la Nova Cançó per a tota la comunitat cultural catalana que patia una brutal repressió. L'Espanya de Franco va experimentar, no obstant això, una lleu recuperació amb la creació de la discogràfica Edigsa (1961) o Edicions 62 (1962). Aquest xicotet avanç és degut, com explica Vilarnau (2009, p. 9), a l'increment turístic dels anys seixanta, moment en què els favorables al règim s'adonen de la necessitat d'ennoblir la seua imatge, ja que l'Espanya fosca havia estat admesa a les Nacions Unides. Arran d'aquest esdeveniment, la llengua catalana comença a adquirir un poc més de presència en els àmbits públics.

Malgrat aquest xicotet pas, el català manca de diaris escrits en la pròpia llengua, però sí que hi estava permesa la revista *Germinabit* esmentada anteriorment, de divulgació reduïda i en àmbits discrets. És en aquest mitjà on Josep Benet, un historiador, li ofereix a Serrahima, un advocat, d'escriure un article sobre els beneficis que comportaria cantar cançons actuals en català. Vilarnau (2009, p. 10) es qüestiona si és en aquest sentit on rau veritablement el naixement de la Nova Cançó. Tal com assegura, en gran part, va ser un esdeveniment clau per a la formació del moviment, però cal tenir en compte un segon fet: el mateix any en què es publicà l'article de Serrahima, Raimon escrigué la seua primera cançó, "Al vent", durant el seu trajecte de Xàtiva a València amb moto.

Miquel Porter, un cantant i historiador compromès en la normalització del català i futur fundador dels Setze Jutges, es reuneix diverses vegades amb Serrahima per a escriure cançons i parlar de l'estat de la llengua, totalment castellanitzada. El seu compromís els porta a la conclusió de crear una nova forma d'acostar la llengua al poble: a través de les cançons. Així, en 1961, al Centre d'Influència Catòlica Femenina té lloc el recital *La poesia de la Nova Cançó*, primera aparició pública del grup, format, en un principi, per Josep Maria Espinàs, Miquel Porter, Remei Margarit i Lluís Serrahima, que abandonarà el grup.

Un any més tard, Els Setze Jutges prenen aquest nom de l'expressió "Setze Jutges d'un jutjat mengen fetge d'un penjat" i es presenten a la Penya Barcelonista de Premià de Mar. Així, a poc a poc, aniran ampliant els territoris per tal de donar a conèixer el seu treball. Un d'aquests és Castelló de la Plana, on coneixeran Raimon. A poc a poc el grup anirà creixent amb la incorporació de Delfí Abella i Quico Pi de la Serra (1962); Xavier Elies i Guillermina Motta (1963); Martí Llauredó i Maria del Carme Girau (1964); Joan Ramon Bonet, Maria Amèlia Pedrerol i Joan Manuel Serrat (1965); Maria del Mar Bonet (1966); Rafael Subirachs i Lluís Llach (1967).

El grup es va formar amb diversos components de diferents llocs de parla catalana, com és el cas de Maria del Carme Girau, procedent de Simat de la Vall d'Alto i de qui, més avant Paco Muñoz versionaria les seues cançons.

Raimon, tot i que no pertangué al grup directament, va participar amb els components en diversos actes i recitals, la qual cosa va potenciar més el moviment. Aragüez (2006, p. 85) assenyala que en 1963 se celebrà el V Festival de la Cançó Mediterrània a Barcelona, de caire internacional, amb la qual cosa s'havia de presentar una cançó. L'elegida fou "Se'n va anar", interpretada per Salomé i Raimon. Va resultar guanyadora, per primera vegada en tota la història musical, una cançó en català va superar totes les expectatives i la premsa se'n feu ressò potenciant la notorietat de Raimon.

Així, a partir de la rellevància del fenomen van sorgir altres grups d'artistes en altres llengües: Ez Dok Amairu (País Basc), Voces Ceibes (Galícia), Canción del pueblo (Madrid), etc. Tot aquest impacte fou gràcies, d'acord amb Frechina (2011) a

... la declaració de bons propòsits sorgida de les inquietuds d'una colla d'amics, d'extracció petitburgesa i de formació universitària, que volien importar el model francès de la *chanson* com a estratègia de sensibilització social cap a la pròpia llengua i cultura: «Fixem-nos a França, què passa: de qualsevol tema, de qualsevol fet, important o no -això és igual- sorgeix una cançó: i quines cançons! (p. 99)

L'empremta que deixaran serà de tal magnitud que moltes de les cançons dels components i de Raimon esdevindran himnes, una vegada el grup es desfaça: “Diguem no”, “Paraules d’amor”, “L’estaca”, “Què volen aquesta gent”, etc. El 1968 marca el punt de cloenda de l’agrupació musical, moment que coincideix amb el moviment de protesta francès d’estudiants i de la classe obrera en maig del 68 i amb la incorporació del castellà en les cançons de Serrat i la quasi considerada independència de Bonet, Subirachs i Llach com a cantants en solitari.

2.1.3. Raimon, un músic contemporani entre els poetes clàssics que «ve d’un silenci»

Seguint Frechina (2011), abans del debut a Barcelona, acompanyat pels Setze Jutges, Raimon ja havia gravat el seu primer disc, acompanyat de Joan Fuster. El segon que enregistrarà dona pas a l’interés i enamorament de la poesia catalana, ja que inclourà poemes de Salvador Espriu amb “El caminant i el mur” i l’actual “Diguem no”. Els pròxims discs els gravarà en directe, la qual cosa el referma més com a cantautor reivindicatiu: *Raimon a l’Olympia* (1966), *Raimon al Palau* (1967), *Campus de Bellaterra* (1974), *El recital de Madrid* (1976), etc. El seu vincle estret i compromés amb la música el porta a actuar arreu d’Europa i a països com Cuba, Veneçuela, Xile, Argentina i els EUA.

La introducció d’Espriu en l’obra artística del cantant suposa l’adopció dels principals poetes clàssics i també de contemporanis al llarg de la seua trajectòria. Palomero (2017) estudia una selecció dels poetes clàssics que versiona Raimon i n’analitza la recepció. Així doncs, en paraules de Fuster, l’assagista explica la introducció del cantautor en el món dels clàssics i és que, va decidir seguir els cànons de la lletra impresa d’acord amb Brassens, Dylan, Ferre, Brel:

El cantant va ser conscient que cantar els versos d’un poeta com l’Espriu era també una responsabilitat seva. L’hi havien precedit molts cantants d’altres llengües. A França, l’exemple pròxim, des de Villon a Aragon, des de Baudelaire a Francis Jammes, una espessa quantitat de poemes havien esdevingut cançons. Era una forma de reintegrar al poble els seus «clàssics». Raimon va ser un dels primers a fer-ho entre nosaltres. Amb l’Espriu. Després amb Marc, amb Corella, amb Jordi de Sant Jordi, amb Turmeda, amb Joan Oliver, amb Timoneda, amb algun satíric subaltern de la València del XVI... (Fuster, 1981)

Entre els poemes versionats de March, Palomero destaca, entre d’altres, “Així com cell qui en lo somni es delita” (veure annex 1). S’hi plasma el dolor del poeta en recordar un passat gloriós i s’adreça a la dama per tal de recuperar el seu amor. Un altre poema ben conegut que interpreta Raimon és “Veles e vents”, (veure annex 2) en què enmig de la mar ben marejada

on els peixos moren, la qual cosa dificulta el retorn del mariner a terra. Però el vent l'ajuda i el poeta experimenta un sentiment tan fort del seu amor, que ni la mort podrà amb ell, tot i que desitja que la dama no pugui tornar a sentir en cas que ell morís i es compara amb un heroi. Assumeix que estimar sense límits és “tan arriscat com el joc de daus perquè, si bé es pot guanyar, també es pot perdre” (Palomero, 2017, p. 254).

Raimon explica la raó que l'ha motivat a voler interpretar aquestes autors, els estímuls que ha seguit a l'hora de versionar uns poemes concrets:

Quan jo parlo de música en literatura, em refereixo sempre a aquesta concepció. En poesia, també. Es aquesta una de les raons que explica que poetes, que els crítics literaris diuen que no son musicals –Ausiàs March, Espriu–, hagin estat musicats per mi (...). L'estructura estròfica, la mesuració sil·làbica, el joc de vocals i de consonants i el sentit implícit o explícit son elements que jo considero mes importants en la poesia i que en certa manera s'acosten a la lectura vertical de la música. Si hom no es queda amb la concepció reductiva que de la musica tenien els simbolistes, el concepte de «musical» en literatura pot ser molt més ample i fecund. (Raimon, 1983, pp. 265-266)

De Bernat Metge interpreta “La Medicina” (veure annex 3), una obra irònica en què l'autor parodia els fàrmacs de l'època amb què els poetes aspiraven a curar el mal d'amor. “La balada de la garsa i l'esmerla” (veure annex 4) s'ha convertit en un clàssic, tant del cantant, com del seu autor, Joan Roís de Corella. La balada presenta un diàleg amorós entre els dos ocells que esdevé una metàfora entre el poeta i la dama.

El jove poeta Jordi de Sant Jordi és un altre dels elegits per Raimon amb la seua composició “Desert d'amics” (veure annex 5). L'autor mostra el lament pel seu captiveri en què va caure presoner de Francesco Sforca i ho palesa al seu poema extraordinari. El convertit a l'islam, Anselm Turmeda, va mostrar un dels tòpics medievals de l'època a través de la seua obra, “L'elogi dels diners” (veure annex 6) que Raimon interpreta en una cançó satírica.

Raimon interpreta també la famosa obra misògina medieval l'*Espill*, de Jaume Roig (veure annex 7) en què el protagonista, un vell, li conta al seu nebot les desgràcies que li han causat les dones al llarg de la vida i proposa viure de manera casta, seguint la tradició moral del cristianisme. El cantant xativenc selecciona un capítol en concret en què Roig narra en primera persona un episodi en què es troba en una taverna dinant i descobreix al plat un tros de dit i un tros d'orella, fet que el conduirà a desvetllar que les taverneres mataven parroquians amb els quals feien els embotits.

Del clàssic *Flor d'enamorats*, de Joan Timoneda, Raimon versiona el famós “Bella, de vós só enamorós” (veure annex 8) en què el protagonista declara el seu amor incondicional i obsessiu per la dama i vol ser correspost.

Amb tot, Raimon destaca la seua aportació a la literatura catalana afirmant que:

És la meua contribució a la revalorització d'una poesia popularitzant, tradicionalment subvalorada per la crítica literària catalana de gairebé totes les èpoques. Poesia que va ser molt editada en el seu temps. Síntoma claríssim de l'acceptació que entre la gent que escoltava i llegia va tenir. (Raimon, 1983)

2.2. UN TAST DE DIVERSOS CANTAUTORS DE DIFERENT TERRITORI, PERÒ MATEIXA LLENGUA

Com a moviment màxim de reivindicació i de lluita, la Nova Cançó va estar representada per diversos cantautors de diferents dominis catalanoparlants, tot i que uns van tenir més repercussió que d'altres. Per això, en aquest apartat, presentem les característiques i els trets principals de cada intèrpret triat i el seu vincle amb els poetes de la postguerra que versiona cadascun. S'estableix, a més, una relació entre els tres cantants: el 1967, un any més tard que la mallorquina Maria del Mar Bonet s'incorpore als Setze Jutges, Lluís Llach, debuta en el mateix grup i més avant gravaria les que seran les seues primers cançons, “La barca”, “El parc”, “En Quítero” i “Que feliç era mare”. Casualment, els inicis de Llach van coincidir amb els d'un cantant valencià important, Ovidi Montllor. Arran de la dissolució dels Setze Jutges, tant Maria del Mar Bonet com Lluís Llach seguiran treballant en la música. A partir d'ací, Llach, Bonet i Montllor (i també Raimon, entre d'altres) enregistraran noves cançons i actuaran freqüentment.

2.2.1. Ovidi Montllor, l'alcoià que «no vol molles, sinó el pa sencer»

Nadiu d'Alcoi, Ovidi naix en 1942 al si d'una família obrera. El seu interès pel teatre el condueix a traslladar-se a Barcelona, on començarà a treballar en diverses companyies teatrals i, on, seguint Frechina (2011, p. 137), descobrirà el moviment de la Nova Cançó. És en aquest punt quan coincideix amb alguns dels membres del fenomen, com ara Pi de la Serra o Guillermina Motta, als quals intentarà imitar seguint els seus acords. S'inicia així dins del que és el fenomen de la Nova Cançó, del qual formarà part.

En 1968 Ovidi coincideix amb Pi de la Serra i Raimon i el conviden a conduir un recital al Palau de la Música Catalana. El resultat esdevé un èxit, per la qual cosa decideixen treballar en equip i, fins i tot, l'alcoià gravarà el seu primer EP, en el qual s'inclou “La fera

ferotge”, que gaudirà de bon reconeixement. Aquest àlbum el recupera anys més tard i l’inclou en els seu primer LP (disc de llarga durada) titulat *Un entre tants*, poema de Vicent Andrés Estellés del *Llibre de Meravelles*. El disc *Crònica d’un temps* palesa l’inici de la bona relació entre el cantant i el poeta de Burjassot. D’acord amb Tormo (2015, p. 166), Ovidi i Estellés es van conèixer en la redacció del diari *Las Provincias* a València i ambdós van connectar amb la seua forma de ser, amb la seua ideologia i amb la seua manera d’entendre la poesia: “Estellés és el poeta de la quotidianitat, el poeta del poble. I l’Ovidi volia acostar la poesia al poble” (Tormo, 2015, pp. 166-167).

En el tercer disc, *A Alcoi*, inclou el recital del famós poema “Els amants” (poema d’Estellés (veure annex 9) que captivarà l’Ovidi i fins i tot anirà personalment a casa del poeta per a demanar-li permís per a poder recitar-lo) amb la participació de Toti Soler a la guitarra interpretant la melodia de les *albaes*³ i Ovidi, recitant el poema i representant la melodia del cant d’estil⁴. També hi conté

dos poemes musicats més, les “Corrandes d’exili”, de Pere Quart, i “Assaig de càntic en el temple”, de Salvador Espriu, i algun dels temes més representatius del seu repertori, com “A la vida”, “Tot explota pel cap o per la pota”, “Va com va” o la demolidor i corrosiva “Una nit a l’òpera”. (Frechina, 2011, p. 143)

Aquests poemes els enregistra en directe en *Ovidi a l’Olympia*, acompanyat de Maria del Mar Bonet.

El nou disc *Salvat Papasseit per Ovidi Montllor*, del 1976 esdevé un homenatge al poeta avantguardista, ja que, d’acord amb el que exposa Frechina (2018), ni les versions de Raimon, Subirachs, Llauredó ni Serrat (més avant) havien aconseguit l’auge que van tenir les d’Ovidi. Aquest fet és degut a la manera d’interpretar del cantant, tal com afirma Frechina (2011, p. 145):

Ovidi, amb una elaboradíssima dicció, transmet amb exactitud, sense cap tipus d’efectisme, la fragilitat física i la vitalitat espiritual de Papasseit, la seua mirada generosa, la seua sensibilitat somniadora i el seu fons amargant. Cada vers, cada paraula, s’hi declama amb la

³ Les *albaes* són una forma musical derivada del cant d’estil valencià, propi de les festes de poblacions rurals del nostre territori. De caire humorístic, les *albaes* es canten amb l’acompanyament del tabal i la dolçaina durant la matinada, més concretament a l’alba, motiu del seu nom.

⁴ El cant d’estil és un conjunt de cants tradicionals valencians dins dels quals es troben les *albaes*. És un cant popular d’origen rural acompanyat per instruments de corda.

seua vibració precisa, i tot el conjunt respira amb una cadència particularment musical. (Frechina, 2011, p. 145)

Així, seguint l'estudi de Tormo (2015, p. 131), aquest darrer disc recollia una selecció de poemes de *L'irradiador del port i les gavines* (1921). A més, segons estableix Tormo (2015, p. 149), Joan Fuster va formar part d'aquest disc amb dos textos per a la presentació del disc. Així, a poc a poc l'assagista de Sueca i el cantant d'Alcoi formaran un vincle estret fins al punt que Ovidi li dedicarà tot un recital: *Joan Fuster, la mesura de totes les coses*, del 1993, com apunta Tormo (2015, p. 150). Cal destacar que més avant, en 2012, arran d'aquest recital es farà una adaptació amb les veus de grups i músics epígons de la Nova Cançó, com ara Obrint Pas, Sva-ters, Pau Alabajos, Al Tall, Rafa Xambó, etc.

Seguint Frechina (2011), en 1977 publica *De manars i garrotades*, en el qual torna a incloure poemes de Papasseit i d'Estellés: "Sageta de foc" i "Una escala qualsevol", últim poema de *L'Hotel París* (1973), respectivament. A més, hi afegeix dues cançons que denoten els orígens populars: "L'escola de Ribera" i "La samarreta". En "La cançó del cansat", Ovidi inclou les notes de La Muixeranga d'Algemesí que repetirà Toti Soler en la interpretació d'una de les obres clau d'Estellés: *Ovidi Montllor diu "Coral romput"* (1979). Ací, recita tot el poemari del poeta de Burjassot que li dedica a Espriu i que s'inclou en el poemari *La clau que obri tots els panys* (Tormo, 2015, p. 132).

En 1978 l'alcoià arreplega gran part de la seua obra poètica en un volum: *Poemes i cançons*, amb el pròleg de Joan Fuster i l'epíleg de Montserrat Roig⁵. Així doncs,

Ovidi bascula permanentment entre el món de la cultura –actors, escriptors, cantants, intel·lectuals- i la seua afició als ambients populars, als bars de barri, sovintejats per treballadors i menestrals (...). El mateix ocorre amb les seues cançons, suspeses d'un pèndol que va de l'expressió popular a la categoria de sublim, una mica a la manera dels seus admirats Estellés i Papasseit. (Frechina, 2011, p. 149)

⁵ Montserrat Roig és una de les grans figures de la literatura catalana del segle XX. Ha escrit assajos, contes i novel·les entre les quals destaquen *El temps de les cireres* (1977), obra per la qual va guanyar el premi Sant Jordi de novel·la de 1976 i *Els catalans als camps nazis* (1977), premi Crítica Serra d'Or. A més, va pertànyer a l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. També el 1977 treballa com a periodista a TV2, canal català de Televisió Espanyola on du a terme un programa d'entrevistes, *Personatges*, amb un gran èxit. Cal destacar que en aquest programa entrevista Ovidi Montllor, Vicent Andrés Estellés, Joan Fuster, Maria del Mar Bonet i Lluís Llach, entre d'altres.

L'últim disc que enregistra el cantant, *04-02-42* (1980), data del seu naixement, inclou “M’aclame a tu” (veure annex 10), dos sonets d’Estellés del *Llibre de Xàtiva*, versió que acompanya amb tres músics de la formació amb la qual Al Tall estava gravant discs. A més, també va musicar el poema “Un home reparteix” (veure annex 11), de Joan Brossa⁶. La presentació d’aquest disc, tal com especifica Tormo (2015, p. 132), “S’estructurava en dues parts i incloïa poemes de Celso Emilio Ferreiro, César Vallejo, Pere Quart, Vicent Andrés Estellés, Miquel Martí i Pol, Gabriel Aresti, Nazim Hikmet, Blas de Otero i Paul Éluard, entre d’altres”.

Entrada la dècada dels huitanta, la cançó deixa d’estar en el punt de mira i Ovidi abandona la música per a dedicar-se a l’actuació, tot i que continuava tenint molt bona acceptació als escenaris:

Així, per exemple, el concert de clausura del Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana el 1986, davant de la Sagrada Família, amb Lluís Llach i Maria del Mar Bonet, retransmés per televisió; el 1993, en la celebració del trenté aniversari d’ “Al Vent”, amb Raimon, al Palau Sant Jordi, o els muntatges que realitza sobre l’obra de diversos poetes: Josep Maria de Sagarra, Blai Bonet, Maiakovski, Joan Fuster... (Frechina 2011, pp. 153-154)

Entre altres projectes, Ovidi prepara deu discs dedicats a diversos poetes “Estellés, Fuster, Papasseit, Bonet, Sagarra, Espriu, Vidal i Alcover, Riera, Martí i Pol i Pere Quart” (Frechina 2011, p. 154) i un muntatge dedicat a la cultura valenciana unit a l’obra d’Estellés que el mateix cantant recitaria.

Seguint l’obra de Tormo (2015, p. 155), en 1994 el cantant presenta l’espectacle *Ovidi diu Sagarra* amb Toti Soler on recita una selecció de vint poemes de Sagarra, de “*Primer llibre de poemes* (1914), *Cançons d’abril i de novembre* (1917), *Cançons de rem i de vela* (1923), *Cançons de totes les hores* (1924), *La rosa de cristall* (1932), *Àncores i estrelles* (1935) i *Entre l’Equador i els tròpics* (1937)” (Tormo 2015, p. 155). Quant als poemes de Miquel Martí i Pol, l’autor en va triar vint-i-huit i s’inclouen en les obres *Crònica de demà* (1977) i *Primer llibre de Bloomsbury* (1982). Com destaca Tormo (2015, p. 158), “A l’alcoïà no li costava compenetrar-se amb Martí i Pol. Al capdavall, els temes i les inquietuds de l’autor de Roda de Ter eren els mateixos”.

⁶ Poeta avantguardista català més important de la segona meitat del segle XX i més destacat pel fet d’incorporar a les seues obres la poesia visual.

Fins i tot va començar a gravar un nou disc, *Verí Good*, quan li detectaren càncer d'esòfag, que acabà amb la veu i la vida del cantant en 1995.

Així doncs, tal com arreplega Tormo (2015, p. 69) arran d'una entrevista que el cantant oferí als mitjans de comunicació, “A l'hora de fer lletres crec que tinc influències de molts poetes com l'Estellés, Espriu i Salvat-Papasseit”. I de la mateixa manera que Ovidi li ret homenatge a Estellés, el poeta també ho farà amb el cantant: feu referència a l'Ovidi a través dels seus poemes, concretament, en les obres “La veu d'un poble”, “Odes temporals” i “Alcoi”, incloses en la seua obra magna *Mural del País Valencià*, llibre que precisament està dedicat a Ovidi Montllor (Tormo, 2015, p. 177).

2.2.2. *Maria Del Mar Bonet, «què vol aquesta mallorquina?»*

Maria del Mar Bonet va nàixer en 1947 al centre de Palma, ciutat on es va criar i a qui està lligada constantment, com ho demostrarà a través de les seues cançons, tot i que realment l'artista es vinculava a la pintura i a la ceràmica, però acabà dedicant-se a la música. Així, la pintura ha esdevingut un passatemps: “es pinta amb la veu” (Escapa, 2020).

Els inicis de Maria del Mar Bonet en l'àmbit musical estan estretament vinculats amb el seu germà, Joan Ramon Bonet, qui coneixia Lluís Serrahima i passà a formar part dels Setze Jutges. Basant-nos en una entrevista a *El Suplement*, de Catalunya Ràdio, la cantautora ens narra la seua història: a partir d'un concurs de música en català que va guanyar el seu germà, la família d'artistes es va familiaritzar amb els Setze Jutges, ja que qui li va entregar el premi fou, precisament, un dels membres del grup. Quan anaren a cantar a Mallorca, el germà de la cantant li va presentar a Serrat. Fou un primer acostament amb els cantautors fins que un dia li oferiren a Maria del Mar cantar amb ells cançons populars, fet que l'artista ja practicava a casa, a escola i amb el cor de la seua ciutat. El resultat fou espectacular, els va agradar molt la vessant popular de la mallorquina, ja que es desmarcava un poc de la cançó francesa. Així, Maria del Mar tendia a fer romanços, cançons de bressol, cançons de danses, etc.

Després que el conjunt del grup es desfera, començant per Serrat i Guillermina Motta, Maria del Mar Bonet fou de les últimes a abandonar els Jutges. En paraules de l'artista, la Nova Cançó “forma part de la música popular d'aquest país. Si vol conèixer-lo, cal que escolti la Nova Cançó”. (Escapa, 2020). Com ja hem assenyalat, gràcies al seu germà, el 19 de desembre de 1966, a l'Ovella Negra, una taberna de Barcelona, la cantant debutaria com a membre dels Setze Jutges. Inicia així la voluntat que la gent normal cantara en la nostra llengua.

La cançó més emblemàtica, “Què volen aquesta gent” (1968), parteix del suïcidi d'un estudiant comunista a Madrid que es llançà per la finestra, segons la premsa, quan la policia

entrà a casa seua. Aquests fets constituïen el dia a dia de l'època, per la qual cosa Maria del Mar va decidir fer-ne una cançó compromesa amb la realitat del moment.

Una vegada el grup es va separar, Bonet viatjarà tres vegades a Cuba, un país que li genera sentiments contradictoris, però on hi troba tècnics de so, músics, pintors, en definitiva, un moviment artístic molt important que influirà en la seua forma de concebre l'art, fins al punt que hi enregistrarà diversos temes i el seu darrer disc, publicat fins ara, *Ultramar* (2016):

Em vaig adonar que compartíem moltes harmonies, que la seva instrumentació i la construcció poètica dels versos eren en algunes danses i melodies molt semblants a les cançons populars de Mallorca. Això em va ajudar a acostar-m'hi i a cantar-les. (Escapa, 2020)

Bianciotto (2018, p. 7) ja afirma que Maria del Mar Bonet “fa del trànsit cap al seu món una mena de laberint màgic ple de revolts, pistes interrompudes i més tard repeses, metàfores claus poètiques, silencis, oblits i retorns al punt de partida per tornar a tirar endavant”. Per tant, la poesia esdevé per a Bonet un refugi, “el seu llenguatge poètic i musical té a veure amb l'expressió dels sentits i la construcció d'un imaginari que és alhora sentimental i místic, que conviu en contacte amb la natura i l'arrel”. (Bianciotto 2018, pp. 7-8). Podem afirmar que constitueix una mena d'oasi on la cantautora pretén descobrir els poetes de la literatura catalana, començant pel també mallorquí, Ramon Llull, la lírica trobadoresca i autors clàssics com Anselm Turmeda. S'encarrega de versionar també composicions de dos components de l'Escola Mallorquina, Miquel Costa i Llobera i Joan Alcover i de l'avantguardista Joan Salvat-Papasseit, Bartomeu Rosselló Pòrcel així com del realisme de Joan Vinyoli. Finalment, la cantant interpreta poemes de la postguerra d'autors com Miquel Martí i Pol, Maria Mercè Marçal i Vicent Andrés Estellés, entre d'altres.

Bonet sempre ha tingut interès per interpretar les composicions lul·lianes, però les dificultats de la prosa del poeta li ho impedièn, amb la qual cosa, va decidir dur a terme el recital *Perles d'Amic e Amat*, una selecció de poemes de Jacint Verdaguer basats en l'obra de Llull (Vilaweb, 2004).

Al disc *Maria del Mar Bonet*, de la productora Bocaccio del 1971 enregistra poemes d'Anselm Turmeda, entre els quals destaca “Cobles de la divisió del Regne de Mallorca”, poema en què l'autor apareix com a personatge de l'obra que es desenvolupa a Mallorca i que tracta d'ajudar una dona amb la seua herència (veure annex 12).

Tot i que el fet de musicar la poesia trobadoresca ja és un camp treballat per altres músics catalans, Guillem de Berguedà només l'ha musicat Maria del Mar Bonet, amb “Cançoneta lleu i plana” (veure annex 13). Bianciotto ja afirma que

Hi ha trobadors que han tingut més cura de la paraula que de la música, i músics als qui els mots han fet nosa, però Maria del Mar Bonet ha dedicat la mateixa atenció a totes dues coses, a la poesia i al so, i a la fonètica dels versos i al lirisme dels acords i les textures instrumentals. (Bianciotto 2018, p. 7)

Una mostra de totes aquestes declaracions artístiques és l'àlbum *Alenar*, del 1977, on torna a incorporar la seua cançó més emblemàtica, “Què volen aquesta gent?”, del 1968. El disc inclou poemes de Vicent Andrés Estellés i dues estrofes que versiona la mateixa cantant amb versos de Pau Riba; dues cançons de dels poetes catalans Joan Vinyoli i Francesc Parcerisas i quatre creacions pròpies (Maria del Mar Bonet, 2017). L'àlbum inclou “Les illes”, una de les cançons més especials de la cantautora que ella mateixa titlla com “un viatge de quatre minuts al país de la delicadesa, la sensibilitat i la senzillesa”. (Isern, 2017). També adverteix que per a comprendre la cançó cal viatjar a l'any 1975, quan Maria del Mar Bonet i Ovidi Montllor cantaren a l'Olympia de París. Bianciotto (2018, p. 104) explica que

Un dels assistents al recital va ser Vicent Andrés Estellés, que quan va acabar va anar a veure els dos cantautors i va regalar a la Maria del Mar un llibre de poemes, entre els quals n'hi havia uns que la van inspirar a compondre la cançó ‘Les illes’.

Bianciotto, autor responsable de la biografia de Maria del Mar Bonet, s'atreveix a descriure i a analitzar el contingut d'*Alenar*, més concretament de “Les illes”:

Àlbum de conversa, sí, entre músiques i cultures, avançant-se a moviments posteriors i a tendències globals. L'enceta el cant màgic, il·luminat, de ‘Les illes’, a partir dels poemes de Vicent Andrés Estellés que ell mateix li va donar en mà temps abans a París, als camerinos de l'Olympia... (Bianciotto, 2018, pp. 123- 124)

Des de 1971, la mallorquina no deixarà de cantar mai el poeta Bartomeu Rosselló-Pòrcel fins al punt de fer-li un homenatge en el centenari de la seua mort amb un disc que conté deu cançons versionades del poeta (veure annex 14):

"Roselló em va ajudar molt a marcar un abans i un després en la meua carrera. És un poeta impressionant que no he pogut deixar de cantar en tots els meus repertoris, allà on he estat: Tòquio, els Estats Units, el Canadà..." (*Público*, 2013)

Així doncs, segons les declaracions de la mateixa cantant, "La poesia ens ajuda a viure i ha d'estar sempre al nostre costat", ha reivindicat la cantant mallorquina, que ha advocat perquè "la música ajude al poema i no el moleste" (*Público*, 2013).

En 1981 publica *Jardí tancat*, on incorpora diversos poemes de la Renaixença mallorquina i de l'Escola Mallorquina. La mateixa cantautora afirma: "Crec sincerament que 'El pi de Formentor', juntament amb 'Desolació', de Joan Alcover, són dels millors poemes de la literatura catalana". A més, hi afegeix: "Aprendre'l de memòria quan era nina va ser molt important; tenir-ne la rima, l'equilibri i l'harmonia de les estrofes molt endins em va facilitar de trobar-hi la música." (veure annex 15 i 16) Benassar (2019), indica que per a Bonet, "el poema és un símbol de la península de Formentor que forma part de la serra de Tramuntana, Patrimoni de la Humanitat.", com remarca la mateixa cantant:

Dins una Mallorca plena d'especulacions i destruccions –diu–, la geologia, la flora i la fauna de la serra perillen greument. "El pi de Formentor" també té per a mi un missatge clar: hem de protegir la serra de Tramuntana abans no sigui massa tard. (Benassar, 2019)

D'acord amb el que recull David Fernández (2014) de Maria del Mar Bonet, l'autora es reconeix com una

"lectora compulsiva de poesia" i del poeta mallorquí en destaca la intensitat de la seva obra, la seva saviesa i les seves idees vanguardistes que fan que els seus poemes siguin "vigents i no passin de moda". Diu que és una persona que sempre li ha interessat i que mai li ha deixat d'interessar. Tot i morir amb 24 anys i escriure només una cinquantena de poemes, "per mi Rosselló-Pòrcel, juntament a Joan Vinyoli o el mateix Espriu són els grans de la llengua catalana". (Fernández, 2014)

Així doncs, per a Bonet, la poesia és una part fonamental dins la seua carrera artística i de la seua vida.

El mèrit que té la poesia és que quan una persona llegeix un llibre de poemes, et dirà coses diferents de quan les has llegides tu. Una persona té una opinió diferent, de vegades amb un mateix poema. Això està molt bé. Això em va començar a agradar." (Fernández, 2020)

2.2.3. Lluís Llach, el noi de Verges que vol «somriure amb la revolta»

Lluís Llach, músic, cantautor, i escriptor, és un clar referent de la música catalana, dins i fora de l'àmbit catalanoparlant. Va nèixer a Girona en 1948, al si d'una família conservadora, tot i que es va criar, des de ben menut, a Verges, al Baix Empordà. Seguint la biografia que elabora Riera (2002 p. 21), el compositor, quan tenia sis anys va seure davant d'un piano per a no baixar-se'n mai més: va ser instruït per dos professors de solfeig des de xicotet alhora que mostrava un gran interès pels clàssics, com Beethoven, amb tan sols huit anys.

La primera composició musical que dugué a terme va ser dedicada a la dona que el va introduir en els cançoners francesos (Riera, 2002, p. 23) mentres estiuava al poble de sa mare, Porrera. Naix així "Per un tros del teu cos", que inclourà en l'àlbum *Ara i aquí*, de 1970, així com la coneguda "Cal que neixin flors a cada instant". Tot i que la majoria de les cançons que compondrà esdevindran himnes, la trobada amb l'avi d'un amic seu, en Siset li servirà d'inspiració per a compondre la cançó més emblemàtica i més coneguda, "L'estaca" (1968), un cant antifeixista que, un any més tard de publicar-se, patiria la censura, encara que, "fins ara, és la cançó catalana més versionada. N'hi ha unes 150 adaptacions en diversos estils i llengües" (Enderrock, 2015). Riera (2002, p. 25) ja avança com va sorgir la història: "l'avi Siset, era republicà, i mentre jugàvem ens feia discursos polítics". Curiosament, aquesta cançó tindrà una seqüela en "l'Empordà", de Sopa de Cabra, grup de rock català de Gerard Quintana.

Arran de la visita i actuació de Llach a la Cova del Drac, un espai musical gestionat per Josep Maria Espinàs (Riera, 2002, p. 27), i on es va donar a conèixer l'Ovidi (Mansanet, 1998, p. 128), el cantant es convertirà en el setzè dels Setze Jutges:

Què puc dir-ne, jo, dels Setze Jutges? -es pregunta Llach-. Ells van ser per a mi un estímul, la meua universitat. Hi vaig aprendre molt. Van ensenyar-me que jo tenia un país i una cultura, i que pagava la pena de lluitar per una cosa i per l'altra. També m'ensenyaren el valor que té cantar amb l'idioma que t'expresses. Això per a mi era molt important, i per tothom que ens hi dedicàvem resultava perillós i sacrificat atés que el règim franquista no tolerava això de cantar en català. Aquesta adversitat, aquesta repressió, ens reafirmava en els nostres objectius, i vingueren les prohibicions i la censura a mesura que el grup anava conquerint públic. (Mansanet, 1998, p. 74)

La incorporació de Llach als Setze Jutges li permetrà tenir contacte amb Raimon i amb Joan Fuster. Fins i tot versionarà i adaptarà el poema de l'assagista, "Criatura dolcíssima"

(veure annex 17), que inclourà en l'àlbum *Somniem* (1979). Riera (2002, p. 89) assegura que “Llach descobreix que a la poesia de Joan Fuster hi ha pell, hi ha sensibilitat” fins al punt que “Llach va cedir els drets d'un dels seus discs a l'assagista suecà” (Mansanet, 1998, p. 239), de la mateixa manera que “l'obra llaquiana té per a Fuster un valor social quant al seu contingut polític i ideològic” (Mansanet, 1998, p. 241). A més, “Joan Fuster va prologar l'edició de 1979 de *Poemes i cançons* de Lluís Llach, a Tres i Quatre” (Riera, 2002, p. 89).

En 1971 ofereix el primer recital important a París i enregistra “Com un arbre nu”, que dona nom a la cançó principal del disc, i que repetirà en *Geografia* (1988), ja que esdevé una melodia molt sentimental. També hi incorpora, en el primer, entre d'altres, les conegudes, fins a dia de hui, “La gallineta”, que suposa el sentiment d'empatia amb les classes oprimides i “Ningú no sabia el seu nom” (Madame), en record a la seua infantesa (Mansanet, 1998, pp. 117-118).

En 1973 debuta a l'Olympia de París, on grava el primer disc en directe: “Ningú no sabia el seu nom (Madame)”, “Damunt d'una terra”, “Aquell vaixell”, “Com un arbre un”, “L'estaca”, “Jo també he dormit a l'alba”, “El bandoler”, “Somni”, entre d'altres (Mansanet, 1998, p. 124), tot i que s'inclouran una vegada ja editat, en l'edició francesa, les conegudes “Cal que neixin flors a cada instant”, “On vas” i “La gallineta” (Mansanet, 1998, p. 125). En 1974 enregistra “I si canto trist”, un plor de ràbia per l'execució del jove antifeixista Salvador Puig i Antich; “El jorn dels miserables”, “Silenci”, el clàssic “Que tinguem sort”, “Vaixell de Grècia” i “La casa que vull”, poema de Joan Salvat-Papasseit (veure annex 18). Així, l'àlbum *I si canto trist* el grava en tornar de Mèxic i presenta “per primer cop en l'obra llaquiana- textos signats per dos poetes, Salvat-Papasseit i Màrius Torres” (Mansanet, 1998, p. 135). Del primer poeta, la tria no va estar casual, “amb un contingut que connota el realisme intimista, elegíac i somniador del poeta avantguardista” (Mansanet, 1998, p. 141). Amb “Cançó a Mahalta”, poema de Torres (veure annex 19), Llach descobreix diverses similituds amb el poeta: “Fill d'alcalde i metge, estudiant universitari, afeccionat a la música, enamorat del piano i de Catalunya” (Mansanet, 1998, p. 140)

A l'any següent enregistra “Abril 74”, dedicada a la Revolució dels Clavells, esdevinguda a Portugal. Aquest mateix any va llançar la cançó “Jo també he dormit a l'alba”. Així doncs, aquest any va ser un moment clau en la trajectòria artística del cantant, ja que, a més de tot el que s'ha comentat, es van gravar “els primers especials musicals de TVE en català, dedicats a Maria del Mar Bonet i Lluís Llach” (Mansanet, 1998, p. 122).

En 1975 havia de comparéixer en un recital juntament amb Maria del Mar Bonet, Quico Pi de la Serra i Ovidi Montllor, però per prohibicions del règim, no va poder assistir-hi, amb la qual cosa, el públic va cloure l'acte entonant la cançó protesta de "L'estaca" (Mansanet, 1998, p. 175). El mateix any, Llach grava un altre clàssic, el poema del grec Kavafis, "Viatge a Ítaca", que havia estat traduït en 1962 per l'escriptor i poeta català, Carles Riba⁷ (veure annex 20), juntament, amb altres obres. Així, el cantautor treballarà en la manipulació del poema per a recrear-lo i divulgar-lo musicalment. (Riera, 2002, p. 52). La influència del poeta grec serà tan gran que es basarà en un altre poema, "El vell", per a elaborar "A la taverna del mar", que inclourà en l'àlbum *Campanades a Morts*, del 1977.

A l'any següent, arran de la mort de Franco, la situació política i social de l'Estat era prou violenta, amb la qual cosa s'originaren diversos conflictes, com ara l'ocorregut a Vitòria, on arran d'una repressió policial abismal, moriren tres joves. Aquest fet ompli de ràbia el cantautor i decideix fer-ne una denúncia a través de la música. Fruit d'aquest crim naix la peça més irascible i extensa, "Campanades a morts" (17 minuts i 39 segons) al crit d' "Assassins de raons, de vides".

Llach actuarà a diferents llocs arreu del món, com "Veneçuela, París, Euskadi, Bèlgica, Alemanya, Madrid" (Riera, 2002, p. 57). També viatjarà a "Puerto Rico, Londres, Mèxic, etc." (Riera, 2002, p. 59). En 1977 després d'una manifestació de la Confederació Nacional de Treball (CNT) es produeix un atemptat a una sala de Barcelona en què hi ha quatre morts, el resultat del qual és "Companys, no és això".

El 1978 Llach presenta *El meu amic el mar*. En aquest disc, de clares connotacions metafòriques cap a la mar es desenvolupa "l'èpica i el lirisme interior, entre la reflexió personal i el compromís polític". (Mansanet, 1998, p. 224). Hi incorpora una balada que esdevé un cant a la poesia, sota el títol "La poesia dels teus ulls". I, novament, hi recorre a la poesia amb "Cançó de rem i vela (núm. XII)", de Josep Maria de Sagarra (veure annex 21). També hi va

⁷ Carles Riba va nàixer a Barcelona en 1898. Va ser un intel·lectual molt important, poeta, traductor, crític literari i narrador. És conegut per guanyar en 1911 els Jocs Florals a Girona, per col·laborar amb Pompeu Fabra en el Diccionari General de la Llengua Catalana i, sobretot, per les obres; *Primer llibre d'estances* (1919) i *Estances. Llibre segon* (1930), tots dos d'influències noucentistes; *Tres suits* (1937), *Elegies de Biervielle*, poemari en llengua catalana de l'exili i *Del joc i del foc* (1946), dividit en dues composicions breus japoneses anomenades tankes. L'escriptor es caracteritza per compondre dístics elegíacs, un tipus de versificació que els grecollatins (hi viatja sovint a Grècia, raó per la qual li dedica diversos poemes, com "Súnion") usaven per a fer elegies amb combinacions d'hexàmetres.

afegir el famós “Venim del nord, venim del sud”, cant en honor a la ideologia i els ideals de Fuster (Mansanet, 1998, p. 224). A més, l’any següent participa en el festival de la Cançó Popular amb la darrera peça, on torna a reivindicar la seua identitat cultural que cantarà també a ciutats castellanoparlants com “Granada, Jaén o Fuenlabrada” (Riera, 2002, p. 80).

El 1979 publica el disc *Somniem*, amb cançons com “Encara”, una versió més ferma de “Venim del nord, venim del sud”; “Vida”, amb el tema de la mort com a eix central; “Criatura dolcíssima”, en honor a Fuster, “Somniem”, etc.

L’àlbum *Verges 50*, que enregistra en 1980 és un homenatge a la seua infantesa, on es va criar (Mansanet, 1998, p. 250). D’aquest àlbum destaca “País petit”, en què es declara “malalt d’amor pel meu país” (Llach, Verges 50). A més, no serà l’única referència toponímica que hi trobarem, ja que, en 1995, el cantautor publicarà, *Porrera*, amb la col·laboració del seu amic i poeta, Miquel Martí i Pol, on inclourà cançons dedicades al poble on estiuava.

En 1982 Miquel Martí i Pol i Lluís Llach decideixen fer una col·laboració conjunta: el poeta s’encarrega dels versos i el cantant, de la música: “Doncs escolta, tu fes volar les melodies sense embuts ni coaccions que jo ja t’hi posaré els versos al damunt”, li va dir el poeta a Lluís (Llach, 2013, p. 29). Sorgeix així una amistat que els durarà de per vida. En l’àlbum *I amb el somriure la revolta* incorpora textos de l’escriptor sota el títol “Ara mateix” (veure annex 22), extrets del poemari *L’àmbit de tots els àmbits* (1980). La tria per voler col·laborar amb el poeta, afirma Mansanet, no és per atzar: “Lluís havia estat impressionat per la força poètica i la qualitat de llenguatge que expressava el poeta al seu llibre” (Mansanet, 1998, p. 262). El mateix Llach afirma:

Abans de musicar el teu poema havia experimentat el plaer de fer-ho amb Sagarra, Salvat-Papasseit, Màrius Torres, Pere Quart... Eren poemes que m’havien fet treballar molt poc, tan poc que sempre he cregut que dins seu ja portaven escrita la partitura i que d’alguna manera jo només la plagiava. Tots ells eren poemes de mètrica i ritme regulars en què, una vegada havies trobat el motiu melòdic, la resta era com un exercici de sentit comú i servei a la lletra. Ja t’havia explicat que quan en canvia volia musicar poemes d’estructura més contemporània, tu n’havies fet molts, sempre em semblava molt més difícil trobar l’alè d’una melodia que per a mi tingués sentit. (Llach, 2013, p. 23)

Dos més tard, l’any 1984, Llach publica el disc *T’estimo*, on inclou les conegudes “Amor particular”, “No abarateixis el somni”, “Tinc un clavell per tu”, “Fills d’Hiroshima” o “Corrandes d’exili”, poema escrit a finals de la guerra civil per de Joan Oliver/ Pere Quart (veure annex 23) que Llach adapta amb una melodia trista. Riera (2002, p. 84) assenyala que

les vides del poeta Joan Oliver o Pere Quart es van creuar, ja que “mentre Joan Oliver/ Pere Quart es va negar a acceptar el guardó de la Generalitat, la Creu de Sant Jordi, Lluís Llach la va acceptar”. La creu la recolliria sa mare, que faltaria a l’any següent, i a qui li va dedicar “Que felix era, mare” i el disc *Maremar*, que inclou una cançó amb el mateix nom (Riera, 2002, p. 84), la sentida “Un núvol blanc” i la melodiosa “A l’estació”, “El cant de l’enyor”, entre d’altres.

El concert multitudinari del 1985 que oferí el cantant al Camp Nou fou memorable i cal destacar la col·laboració de Maria del Mar Bonet i de Marina Rossell en la cançó “Cant de l’enyor”, inspirada en Misteri d’Elx:

La intervenció de Maria del Mar Bonet i de Marina Rossell en el “Cant de l’enyor” va ser un dels moments més impressionants de la història de la Nova Cançó, per la qualitat i la significació. Elles dues i en Llach, cantant alhora, van provocar una esgarripança -emotiva i admirativa- a tot l’estadi. (Riera, 2002, p. 96)

A més, no hi podia faltar Laura Almerich, guitarrista i amiga de Llach que també havia acompanyat Maria del Mar Bonet en diverses actuacions abans d’unir-se amb el cantautor. La seua relació serà tant estreta que fins i tot li dedicarà dues cançons: “Laura”, inclosa en l’àlbum *Campanades a morts* i “Roses blanques”, amb lletra de Miquel Martí i Pol a Rar (1994).

En 1986, Llach grava en català “Els negres (norma i paradís)” que s’inclou en un disc en honor al poeta Federico García Lorca (veure annex 24), *Poetas en Nueva York*, al costat d’altres músics i poetes com Leonard Cohen, Víctor Manuel i Paco de Lucía, entre d’altres (Mansanet, 1998, p. 291).

En 1987 presenta a Barcelona un nou disc, *Astres*, on inclou cançons com “Astres”, “Lluna”, “Alè”, “Sol” i “Terra” (Riera, 2002, p. 100). En la cançó que dona nom al disc, Llach fa ús d’ “imatges poètiques agosarades”, com a firma Riera (2002, p. 100): “perquè de nit caces estels” o clares referències a la mort: “perquè sents com la vella dama dansa / ets generós esperant l’últim pas / sabent que només seràs en allò / que els altres guardin de tu...” (Llach, Lluís (1986). *Astres*. En *Astres* [CD]. Holanda: CBS).

Un any més tard publica *Geografia* i en 1991, *Torna aviat*, disc que comprén la cançó “Roda” que el cantant li compon a Miquel Martí i Pol, que fa referència al poble del poeta, Roda de Ter. L’altra cançó que hi destaca és una nova versió de “Dona’m sa mà”, de Maria del Mar Bonet (Mansanet, 1998, p. 322).

L'any següent grava l'espectacle, *Ara. 25 anys en directe* i estrena en 1993 *Un pont de mar blava*. El disc constitueix una creació amb Miquel Martí i Pol de clara evocació a la Mediterrània i de referències gregues i mitològiques, com la primera cançó de l'àlbum, "Ulisses" o "Et deixo un pont de mar blava", que recorden a la importància que Llach li atorga a la mar en cançons anteriors. Així doncs, naix una producció artística de dos poetes, de Lluís Llach i de Miquel Martí i Pol creada mitjançant la comunicació a través de faxos. La celebració dels Jocs Olímpics del 1992 els va servir d'inspiració: "Un Mar i un Món que només eren possibles des de la redefinició de la pau, la convivència des de la diversitat, des de la pràctica d'una vertadera justícia i la recerca de l'equitat i la justícia social", afirma Llach (Llach, 2013, p. 37). Hi incorporen clares referències al món àrab, al món grec i al món català (Mansanet, 1998, p. 339).

En 1994 edita diverses versions de cançons anteriors i llança l'àlbum *Rar* i l'any següent publica *Porrera*, novament amb la col·laboració del poeta, en homenatge al seu poble matern. Durant els cinc anys següents traurà nous discs amb versions de les seues cançons.

Una vegada entrats els 2000, Llach llança l'àlbum *Temps de revoltes*, novament, amb la col·laboració de Martí i Pol, ja ben entrada l'era digital. Hi destaquen cançons com "Vull somiar" el demà o "Dóna'm la mà", "una cançó que convidava al goig d'un camí fratern, però que, en els teus versos, traspuava lligams cap a interpretacions més íntimes" (Llach, 2013, p. 291). El mateix farà amb el següent àlbum, publicat el 2002, *Jocs*: llançarà noves cançons amb l'ajuda del poeta. Hi destaquen "Neofatxes globals", novament, una cançó protesta al feixisme, i, de bell nou, la reedició d' "Ara mateix".

En 2004, Llach du a terme l'espectacle *Poetes*. A finals de l'any anterior, el seu amic i poeta, Miquel Martí i Pol havia faltat a causa d'una esclerosi múltiple que arrossegava des de feia anys. Arran d'aquest fet, va decidir retre homenatge a tots els poetes que li han servit d'inspiració:

Llach recordarà Miquel Martí i Pol ("Vaset per a innocents", "Roses blanques", "Marona", "Tomb d'atzars", "Tanta llum de mar", "Dóna'm la mà", "Canto l'amor" i "Ara mateix"), Joan Salvat-Papasseit ("La casa que vull"), Joan Oliver/ Pere Quart ("Corrandes d'exili"), Joan Fuster ("Criatura dolcíssima"), Josep Maria de Sagarra ("Cançó de rem i de vela" i "Vinyes verdes vora el mar"), Josep Maria Andreu ("Temps i temps"), Màrius Torres ("Cançó a Mahalta") i Constantin Kavafis ("Viatge a Ítaca"). (Fundació Lluís Llach, 2010)

Així, el cantant s'encarrega de lligar la poesia amb la cançó i de donar a conèixer a través d'una altra dimensió literària autors clàssics a través de les seues melodies, i es

converteix, alhora, en poeta. A més, en honor al seu amic i escriptor de Roda de Ter, El Celler Vall-Llach, de qui és amo el cantant, atorgà el 2019 el XII Premi Miquel Martí i Pol a la millor poesia musicada en català.

En 2006 va fer una recopil·lació d'algunes cançons ja publicades i, finalment, el noi de Verges va acomiadar-se dels escenaris el 2007, després de 40 anys de trajectòria artística, a través d'un recital memorable a Verges que incloïa 25 de les cançons més emblemàtiques. No obstant això, Lluís Llach no dubta a l'hora de participar en causes solemnes, com ara en la mort de la seua amiga, Muriel Casals o de la tendra Laura, així com en protestes i reivindicacions.

L'escriptora alcoiana Isabel-Clara Simó, que tingué el privilegi de conèixer el cantautor, el defineix així:

És un autèntic fenomen, perquè en ell es conjuminen diversos factors positius: la qualitat musical, l'exigència instrumental, la força poètica, l'actitud de denúncia, la fidelitat a la terra. És ben curiós d'assenyalar que no s'assembla a cap altre cantant. (Mansanet, 1998, p. 373)

2.3. ELS EPÍGONS: EL LLEGAT DE LA NC

L'empremta que va deixar el fenomen de la Nova Cançó va donar pas a la cançó catalana gràcies a la qual van anar sorgint diversos grups de música en català i diferents cantants i cantautors que conserven, fins a dia de hui, l'essència d'aquest moviment artístic.

En la línia de Raimon i d'Ovidi Montllor, al País Valencià trobem grups com Al Tall, un clàssic important dins de la nostra cultura musical. El primer disc, *Cançó popular del País Valencià* (1975), va comptar amb el vistiplau de Fuster i d'Estellés i s'hi va incloure una adaptació del poema "A una oreneta que em desvetllà a trenc d'alba", del poeta Marià Manent. (Frechina, 2011, p. 216). El treball que duran a terme en 1982, *Cançó de la nostra Mediterrània* esdevé conseqüència de la trobada amb Maria del Mar Bonet: "el disc recull una col·lecció de romanços i cançons populars, amb dos petites digressions: la lletra que escriu Estellés per al bellíssim 'Bolero de l'Alcúdia' i l'encaix d'un poema de Joan Timoneda en la música dels gojos d'Ontinyent". (Frechina, 2018, p. 223).

Han sigut trenta anys de trinxera, reivindicant la memòria històrica ("Quan el mal ve d'Almansa") o custodiant-la ("A Miquel Grau"), blasmant l'Europa intolerant i xenòfoba ("Europa eu!"), posant música a l'ecologisme incipient ("Nuclears? No, gràcies") o als moviments contra l'especulació urbanística ("Del Saler"), enviant un alcalde i un altre a fer la mà ("Que vinga la llum"), despertant la consciència idiomàtica ("Tio canya"). (Frechina, 2018, p. 215)

Tot i haver abandonat el grup, Miquel Gil, un dels components, continua actuant en solitari, versionant poetes valencians i catalans com Enric Casasses, Ramon Ramon, Teresa Pasqual, etc. (Frechina, 2011, pp. 342-343) i adaptant versions de cançons de Lluís Llach, com el “Jorn dels miserables”, que cantà amb la seua veu esgarrada al Camp Nou durant el Concert per la Llibertat en 2013.

Lluís Fornés, conegut com el Sifoner, nascut a Pedreguer en 1945, constitueix un referent dins de la cançó valenciana que també incorpora poetes en llengua catalana en el seu repertori, com “Tenen por”, d’Estellés o “La pell fa de tambor” i “L’ onze de setembre de 1714”, de Salvador Espriu (Frechina, 2011, p. 235).

El Sifoner trencava, certament, la imatge circumspecta, irritada i transcendent que els cantautors de l’època havien convertit en estereotip. Rialler, fresc, descarat, sense complexos de cap tipus, embastava un discurs directe i elemental que connectava com ningú amb el nervi popular. (Frechina, 2011, p. 229)

Paco Muñoz és un clar exemple de les cançons populars de la nostra infantesa gràcies a la coneguda Serra de Mariola. El cantant valencià de “Què vos passa valencians?” es basa en “Lo país que vol viure”, poema de Miquel Martí i Pol per a elaborar el disc *Vindrà un vaixell* (Frechina, 2011, p. 241). Els treballs posteriors, *Anem anant* (1980) i *Amor i amor* (1986) esdevenen creacions basades íntegrament en Vicent Andrés Estellés i Miquel Martí i Pol (Frechina, 2011, p. 242). Tanmateix, en 1984 també va publicar “Prometença”, poema de Salvat-Papasseit que “intensifica l’exploració en les seues possibilitats expressives, bé siga mitjançant la musicació de poetes -Papasseit, Martí i Pol, Màrius Torres-, bé treballant el vessant irònic-” (Frechina, 2011, p. 243). Posteriorment durà a terme *Cançons de la mar en calma*, on versiona Per un tros del teu cos, de Lluís Llach i Montserrat, d’Ovidi Montllor (Frechina, 2011, p. 244). En el darrer treball, *A la meua terra* (2005), el cantant convida Lluís Llach a interpretar “A cavall del vent” i a Miquel Gil, amb “El silenci d’estimar” (Frechina, 2011, p. 245).

Carraixet, grup de folk valencià nascut a Tavernes Blanques en 1971, que decideix seguir els passos de la Nova Cançó i incorporar al seu treball cançons populars i de caire tradicional, com la Moixeranga, d’Algemesí (Frechina, 2011, p. 249). A més, cal destacar que entre el seu treball es troba una versió de “Carta a l’exili”, de Kristos Leontis, que ja havia interpretat Maria del Mar Bonet.

Més avant, en la dècada dels 90 naixen grups com Obrint pas (1993-2014), amb Xavi Sarrià com a veu principal, cantant que actualment actua en solitari. El grup consta d’una

vessant roquera, amb la dolçaina com a instrument preferent, que compon cançons reivindicatives com “No tingues por”, adreçada a Guillem Agulló, jove antifeixista assassinat en 1993 i a qui actualment, Sarrià li ha dedicat “Que no s’apaguen les estrelles”, acompanyat de Pep Botifarra, amb motiu de la banda sonora del film *La mort de Guillem* (2020). Cal assenyalar que els components foren dels primers a estudiar en la Llei d’Ús i Ensenyament del Valencià (Durà, 2017, p. 148). El disc *Terra* constitueix una “reivindicació de la identitat, un viatge a les arrels ideològiques del grup assentades sobre un grapat de referents culturals autòctons -Estellés, Fuster, Al Tall...” (Frechina, 2011, p. 315). Hi destaca “Del sud” i la versió d’Al Tall, “El cant dels Maulets”, així com “La vida sense tu”, de l’àlbum *Coratge* (2011), en homenatge al poeta de Burjassot.

En la mateixa línia trobem La Gossa Sorda (1997-2016), que guanyà el premi “pop-rock en la primera edició dels Premis Ovidi del Col·lectiu Ovidi Montllor” (Frechina, 2011, p. 325). El grup compondrà diversos àlbums entre els quals destaca *Saó* (2008), disc que inclou “Camals mullats”, “un cant a la València nocturna i alternativa” (Frechina, 2011, p. 325), de clares referències estellesianes.

S’inclouen dins d’aquest panorama musical grups com Sva-ters (1998-2018), amb un humor i una energia que fan vibrar; Aspencat (2005), que homenatja Estellés a través de la cançó “Quan caminàvem”, Orxata (2014), que fa crítiques socials a través de la música, de la mateixa manera que Zoo (2014), del qual destaca “Omertà”, una crítica a la censura. En la mateixa línia segueix el grup Smoking Souls (2010), molt proper a La Gossa Sorda. El Diluvi (2011) constitueix una de les últimes aportacions de la dècada anterior a la nostra música. El grup combina diversos estils (mestissatge mediterrani) i naix per fer homenatge a Ovidi Montllor. Per això, un dels seus discs és *Ovidenques* (2012), que inclou “Montserrat”, “Homenatge a Teresa”, “Perquè vull” i “Als Companys”. Més avant llançen *Motius* (2014), on tornen a adaptar cançons de l’alcoià com “Autocrítica i Crítica” o la dura “Va com va”. Però, sens dubte, la cançó més emblemàtica i que han adaptat a nou llengües és “I tu, sols tu”, un cant feminista en honor al poema “Divisa”, de Maria Mercè Marçal.

Dani Miquel exerceix un paper important a l’hora de transmetre la música en valencià, ja que s’adreça als xiquets. Per una altra banda, el conegut Pep Gimeno Botifarra destaca per la cançó tradicional, és a dir, pel cant d’estil i les *albaes*, es va encarregar d’interpretar els versos de Vicent Andrés Estellés al *Llibre de Xàtiva*.

Amb una vessant més intimista i compromesa trobem Feliu Ventura i Pau Alabajos. El primer, influenciat per Raimon i Ovidi, adaptarà versos d’Estellés, com ara “Soledat”, que s’inclou en l’àlbum *Referents* (2014) o “Prometença”, de Joan Salvat-Papasseit, en *Vers*

l'infinit (2013). Però, sens dubte, hi destaca la gira i cançó que va presentar amb Lluís Llach, “Que no s’apague la llum”, dins de l’àlbum *Barricades de paper* (2003), amb música de Borja Penalba, un altre cantant compromès. El segon, Pau Alabajos, també li ret homenatge a Estellés, com s’observa en l’àlbum *Ciutat a cau d’orella* (2018), poemari del poeta de Burjassot. Frechina assegura que el cantant parteix de la idea dels versos de Gabriel Celaya:

“Maldigo la poesía que no toma partido hasta mancharse”. Alabajos enarbora les seues cançons amb ràbia i orgull perquè encara vivim a colps i perquè encara a penes ens deixen dir que som qui som. Cançons ferramenta, cançons colp de puny per a despertar-nos. (Frechina, 2011, p. 402)

Seguint la trajectòria de la mallorquina Maria del Mar Bonet, trobem al seu costat el cantautor Tomeu Penya, que aposta per la música *country*. La cançó amb què aconseguí més èxit és “Illes dins un riu”, del disc *Una aclucada d’ull*. (1994), inspirada en la lletra de “Islands in the stream”, dels Bee Gees.

El grup menorquí Ja t’ho diré (1986-2003), liderat per Cris Juanico segueix la línia del rock català. Per una altra banda, el famós Antònia Font (1999-2013) destaca “en la renovació del so i de la veu. Les lletres esperpèntiques, absurdes, surrealistes poden semblar d’aparador, cosa que no treu res de la seva qualitat” (Martínez, 2015, p. 7). Aquests contrastos musicals han permès els “èxits d’Antònia Font més enllà de l’àmbit lingüístic català” (Martínez, 2015, p. 7).

Arran del fenomen de la Nova Cançó, a Catalunya van aparèixer nous grups com La Trinca (1969-1989), que feia crítica social a través de cançons amb humor, com en “La patata”. Emergents del rock català del 1987, amb un estil més salvatge i directe que convencien la joventut del moment, trobem grups com Sopa de Cabra, amb la veu de Gerard Quintana al crit de cançons reivindicatives com “Camins” o “L’empordà”, Els pets amb “Bon dia” o Sau. Aquest darrer destaca per cançons com “Boig per tu”, una de les més cantades i versionades a Catalunya. Aquest panorama va anar creixent i van sorgir nous grups com Lax’n’Busto.

La Companyia Elèctrica Dharma, sorgida en 1974 a Girona no deixarà indiferent el panorama musical català. Encara hui en dia gràcies a cançons populars com “La cançó del rei de França”, “el peculiar sonido de la Dharma, en el que el jazz-rock se fusiona con las raíces musicales catalanas, es conocido y apreciado en medio mundo” (Torra, 2006, p. 84).

L’himne “Qualsevol nit pot sortir el sol” va situar Jaume Sisa en un dels cantautors del moment que, més avant, publicaria l’obra *Els llibres galàctics* (1966-2018), on inclou “les

primeríssimes cançons d'adolescència que no vaig arribar a cantar mai en públic ni a gravar” (Safont, 2019).

Amb el canvi de segle, van sorgir nous cantants com Cesk Freixas (2004), influenciat principalment per Lluís Llach, compartirà escenari amb el cantautor de Verges i en versionarà L'estaca, així com “Què volen aquesta gent?”, de Maria del Mar Bonet i “La samarreta”, d'Ovidi Montllor, Al vent, de Raimon, entre moltes altres. A més, posarà música als versos del poeta Roc Casagran, com s'observa en “Companys”, dedicat al president afusellat, Salvador Companys. També van nèixer durant la primera dècada nous grups musicals en català que perllonguen fins a l'actualitat, com ara, Buhos (2005), Els amics de les arts (2005), Itaca Band (2006), Manel (2007), Oques Grasses (2010), Els catarres (2010), Txarango (2010), entre d'altres. Aquest darrer grup constitueix una de les bandes amb més seguidors gràcies a l'alegria que contagien i a la personalitat que desprenen, però, especialment, al compromís que mantenen amb les causes solidàries. Més avant van sorgir més grups com Blaumut (2011), La Fúmiga (2012), Pupil·les (2014) i Doctor Prats (2015) que actualment també continuen en actiu.

Així doncs, la música necessita de la poesia i la poesia necessita de la música. Els versos i els acords van de la mà, ja que, com hem pogut observar, la influència rebuda en ambdós casos manté viva la cultura.

2.4. RELACIÓ ENTRE MÚSICA I POESIA

El fet que la poesia siga un ingredient més dins de la Nova Cançó en els discursos de lluita i de combat resulta evident. El treball suposa “una complementaritat significativa mitjançant la musicació de poemes per part d'una bona colla d'autors” (Pardo, 2015, p. 29-30). La Cançó s'ha convertit en una eina de difusió de la poesia catalana, des dels clàssics fins als contemporanis i ha fet possible, així, que el poble, tant adults com joves o xiquets tinguen coneixement de la literatura dels nostres autors. (Pardo, 2015, p. 29-30).

Concretament, l'objectiu d'aquest fenomen era “difondre la idea que la cançó podia ser un esplèndid vehicle per fer baixar la poesia al carrer, per fer crítica social, per expressar la vivència quotidiana i per la denúncia, tant en l'essencial com en l'anecdòtic” (Pardo, 2015, p. 17). Musicar la poesia ha permès als músics “incorporar-hi un aspecte usualment desatés per la crítica: l'escènic, és a dir, la preferencial tendència de la cançó a l'audició” (Meseguer, 2018, p. 118). En definitiva, “la cançó és un gènere de síntesi: summa de lírica i interpretació, expressada amb la concentració i la renúncia a la redundància” (Meseguer, 2018, p. 126).

De la mateixa manera que la poesia, la cançó recorre a la metàfora com a principal recurs estilístic, ja que

la censura va estar molts anys controlant la llibertat d'expressió dels artistes i, en aquest cas, dels músics, els mateixos cantautors feien ús de tota una sèrie de símbols que al·ludien a la crítica política del moment i a l'estat de repressió en el qual es trobaven. (Durà, 2017, p. 154)

Durà (2017, p. 154) planteja com a exemple clar de metàfora la cançó de “L'estaca”, a qui el poble, metafòricament, està lligat “Siset, que no veus l'estaca, a on estem tots lligats? Si no podem desfer-se'n mai no podrem caminar”. L'estaca simbolitza el règim franquista i només amb la força de tot el poble unit, podran enderrocar-lo: “Si estirem tots, ella caurà i molt de temps no pot durar, segur que tomba, toma, tomba, i ens podrem alliberar” (Durà, 2017, p. 154).

La Nova Cançó i la poesia són dos mecanismes difusors de la llengua i la cultura íntimament relacionats. Una prova d'aquesta unió innegable és la concessió al cantant internacional, Bob Dylan, del Premi Nobel de Literatura. Riera assegura que “gràcies a Raimon coneixem una mica més Ausiàs March i Salvador Espriu. I gràcies a l'Ovidi Montllor és més coneguda l'obra de Joan Salvat-Papasseit i Vicent Andrés Estellés” (2002, p. 111). Meseguer (2018, p. 128) recorda que Raimon va assegurar aquesta connexió al pròleg de *Cançons i poemes*, de Pau Riba (1968):

La poesia escrita ha estat primer que la cançó per a molts de nosaltres i per a Pau Riba també. És el tribut que paguem o hem pagat a la tradició. Després d'escriure versos hem fet cançons i a poc a poc la cançó s'ha imposat; ha deixat el seu lo purament descriptiu, ha anat fent-se poema, o millor, poema-cançó. (Raimon, 1968)

2.5. MÚSICA I LITERATURA: UNA PROPOSTA INTERDISCIPLINÀRIA

Ensenyar literatura no és fàcil i menys encara si parlem de poesia. Cal buscar formes atractives que captiven els estudiants. La música, present en el nostre dia a dia, està formada per versos, és a dir, per poesia, i aquestes dues vessants ens condueixen a proposar una aportació interdisciplinària en l'àmbit educatiu combinant l'assignatura de Música i de Llengua i Literatura.

La música i la literatura s'inclouen en el currículum acadèmic i per a fer les classes atractives, Soldevila (2012) proposa classes interactives allunyades de la teoria. “Qualsevol excusa d'actualitat, tema conflictiu, ignorància d'algun contingut que ha sorgit en el transcurs

de la classe poden ser bon motius per tractar-los sempre amb la mira posada en l'exercitació de la llengua ja sigui nivell oral o escrit" (Soldevila, 2012, p. 187). Precisament per això, l'autor utilitza la música i la literatura per a ensenyar també continguts de llengua, ja que va trobar en les cançons de Raimon, La Trinca i Tomeu Penya recursos per a practicar i ensenyar gramàtica a causa dels errors que hi presentaven i fer-ne, entre tota la classe, les correccions necessàries. (Soldevila, 2012, pp. 188-189). Però, "A banda de l'interès lingüístic dels textos, era una manera de fer-los present potser per primera vegada en totes les etapes de formació de la importància del moviment de la Nova Cançó, que ja és cinquantenari". (Soldevila, 2012, pp. 188-189).

Bordons *et alii* (2012, p. 13) es plantegen les implicacions i oportunitats que suposa compartir l'aprenentatge musical i poètic en l'àmbit educatiu, ja que, a més d'analitzar els continguts lingüístics, permet elaborar arran de l'escolta del poema, un comentari de text: "contempla la comprensió, la contextualització (autor, època, gènere, forma), el contingut, la forma (en els plans fònic, morfosintàctic i semàntic), el text com a comunicació literària i les conclusions i la crítica personal" (Bordons *et alii*, 2012, p. 18).

Per a dur a terme aquesta metodologia ens centrem en la didàctica proposada per Adell *et alii* (2011, p. 24) a l'hora de treballar teoria i pràctica: primerament, com que el pensament i la reflexió es produeixen després de l'actuació, és a dir, primer s'exposa la musicació del poema i s'experimenta la sensació o el sentiment que ha transmés. Tot seguit, es desenvolupa la recollida d'informació, això és, l'anàlisi i la comprensió del poema. Per això, caldrà preguntar a l'alumnat què diu el poema. Finalment, es fa un repàs de tot el que s'ha dut a terme prèviament.

Colomer (2011, p. 102) ja adverteix en el tercer dels quatre àmbits que proposa per a acostar l'alumnat a la literatura que "els avantatges de la presència de la literatura poden estendre's als coneixements específics de totes les àrees curriculars i de l'acció educativa integral, atesa la seva riquesa d'elements culturals (socials, ètics, històrics, artístics, etc.)". És a dir, complementar la literatura amb la música, més concretament, la poesia. I és que, "El corpus de lectures és necessàriament variat: àlbums i novel·les gràfiques, poemes, novel·les juvenils clàssiques o actuals, obres de referència de la tradició literària pròpia i universal, literatura contemporània accessible, obres teatrals, etc." (Colomer, 2011, p. 105). L'autora també fa referència a les adaptacions (Colomer, 2011, p. 105), amb la qual cosa hi podem incloure els poemes musicats convertits en cançons i és que, és precisament en aquest punt on rau la nostra proposta:

Algunes obres (contes o poemes, sobretot) poden ser llegides en veu alta pels docents o escoltades a la xarxa; moltes es poden introduir fragmentàriament com un simple tast; d'altres poden fer-se presents a través de projectes de treball creatiu (d'escriptura, associació amb la imatge i les pantalles, dramatització, etc.). (Colomer, 2011, p. 105-10)

3. PROPOSTA DIDÀCTICA: UN PENTAGRAMA DE VERSOS

En aquest apartat desenvolupem una proposta didàctica interdisciplinària que combina la literatura (poesia) amb la música (moviment de la Nova Cançó) a través d'un procediment que es justifica atenent el desenvolupament per competències, com veurem tot seguit. En suma, esdevé un amalgama entre dos gèneres d'expressió artística que pot resultar interessant, pràctic i atractiu des del punt de vista de la didàctica de la literatura.

3.1. JUSTIFICACIÓ

Acostar els adolescents a la poesia, un gènere literari discriminat i llunyà de l'actualitat dels joves i que costa treballar als centres educatius és un repte. Per a canviar l'opinió dels estudiants i afavorir les classes tant dels docents com dels alumnes, es proposa combinar els continguts curriculars de 2n de Batxillerat referents a la poesia catalana de la postguerra (Bloc 4. Educació literària) de l'assignatura de Valencià: Llengua i Literatura amb la matèria d'Història de la Música i de la Dansa (Bloc 1. Percepció, anàlisi i documentació) de 2n de Batxillerat d'Arts.

Així doncs, aquesta proposta didàctica està pensada per a aplicar-se en centres on s'imparteixen ambdues modalitats de Batxillerat. Es pot estudiar al llarg del primer trimestre del curs, en un total de 6 sessions, durant la contextualització de la poesia de la postguerra, contingut necessari en el bloc d'Educació literària. Es pretén aconseguir, d'entrada, acostar la poesia als adolescents a través d'una eina que està a l'abast de tothom i forma part del nostre dia a dia, la música. A més, també esdevé un mecanisme per acostar el jovent a la història de la música en la nostra llengua i, per tant, de la nostra cultura. Per aquest motiu, els blocs elegits han estat l'Educació literària, d'una banda, i la Percepció, anàlisi i documentació, d'una altra.

Per a fer possible una proposta àmplia, oberta i atractiva per als joves, oferim una sèrie d'activitats properes als estudiants a través de la tria de tres cantautors de la Nova Cançó de diferent domini catalanoparlant que versionen tres poetes diferents: Ovidi Montllor amb Vicent Andrés Estellés; Maria del Mar Bonet amb Maria Mercè Marçal i Lluís Llach amb Miquel Martí i Pol. Per això, la proposta inclou unir el docent de Valencià amb el docent de Música per a dur a terme el projecte coordinant-se durant la primera part de la sessió, a través de la qual s'ensenyarà els alumnes a interpretar les cançons i a desenvolupar la capacitat d'expressió oral i gestual per a dur a terme les activitats de Literatura. Amb tot, però, no s'obvia emprar aquest tipus d'aprenentatge en els textos narratius ni dramàtics, que també es treballen en altres seqüències didàctiques.

Es tracta també d'incloure els tres elements bàsics i necessaris en qualsevol proposta educativa, com ara l'atenció a la diversitat, el foment de la lectura i l'ús de les TIC. Per tant, és important destacar que aquesta proposta didàctica es fonamenta en un enfocament comunicatiu basat en la combinació conjunta de Llengua i Literatura amb la matèria d'Història de la Música i de la Dansa i aplicaran en l'exposició oral els recursos de presentació treballats a classe d'Informàtica. D'aquesta manera els estudiants potencien alhora l'ensenyament de la poesia i la creativitat des d'un enfocament comunicatiu, amb la qual cosa els alumnes adquireixen més destreses lingüístiques.

Amb tot, introduïm la relació entre música i poesia com dos vehicles d'expressió oral que ens fan gaudir i, alhora, conèixer els orígens de la nostra cultura. D'aquesta manera els estudiants assoleixen les quatre habilitats bàsiques: escoltar, parlar, llegir i escriure, tot gràcies a una experiència interdisciplinària que pretén crear metodologies que combinen la força de la Nova Cançó amb el valor de la poesia, tot a través d'un pentagrama de versos.

3.2. CRITERIS D'AVUACIÓ

Segons la Llei Orgànica 2/2006, el currículum està determinat d'acord amb uns objectius concrets, unes competències bàsiques, uns continguts que fomenten l'aprenentatge i uns criteris d'avaluació o estàndards d'aprenentatge. Així doncs, els criteris d'aquesta proposta es basen en l'adaptació d'una sèrie d'estàndards d'aprenentatge extrets del currículum de València: Llengua i Literatura (DOGV, núm. 7544, 2015, p. 18006):

L4.1 Reconèixer l'evolució diacrònica i cultural de les tendències, autors i obres dels grans moviments literaris del segle XX analitzant críticament textos lírics, narratius, dramàtics i didàctics, en prosa i en vers, d'autoria masculina o femenina; realitzar treballs de síntesi, creatius i documentats, que presenten la literatura com un producte lligat al seu context històric i cultural, capaç d'acostar-nos a altres mons i pensaments.

BL4.2 Interpretar, utilitzant les tècniques del comentari literari, obres completes o fragments de la literatura del segle XX a l'actualitat, justificant la vinculació del text amb el seu context, la seua pertinença a un gènere literari determinat; analitzant la forma i el contingut; descobrint la intenció de l'autor, i reconeixent l'evolució de temes i tòpics en relació amb altres disciplines; expressar raonadament les conclusions extretes per mitjà de l'elaboració de textos estructurats, orals o escrits.

Cal afegir-hi també els de la part del currículum de l'assignatura d'Història de la Música i de la Dansa (Generalitat Valenciana, 2015, p. 6):

BL5.1. Analitzar les característiques d'obres de música i dansa del segle XX, a través de l'audició o del visionament, justificant-ne la pertinença a este període històric, i també la seua relació amb els aspectes socioculturals.

(1) De manera cooperativa, (2) indica les característiques principals d'un poema a través d'unes fitxes descriptives, identificant-ne el tema i les idees principals, així com l'autor i el moviment al qual pertany a través d'audicions de poemes musicats i expressa les impressions i els sentiments que produeix. (3) Interpreta un poema realitzant un comentari literari tenint en compte la forma i el contingut i el relaciona amb altres matèries, gèneres o temes actuals. (4) Realitza una presentació oral d'un poeta de la postguerra, n'explica les característiques de l'època i els trets fonamentals. (5) Recita un poema de l'autor triat i (6) en projecta l'adaptació musical amb ajuda de les TIC.

D'una altra banda, les evidències dels resultats d'aprenentatge i els indicadors amb què basem aquesta proposta són:

1. Fomenta el treball cooperatiu, la qual cosa implica responsabilitat, l'acompliment del rol i respecte per les opinions dels altres.
2. Realitza les fitxes descriptives, és a dir, comprén el significat a través de l'escolta musicada, reflexiona sobre els sentiments que transmet el poema indicant-ne el tema, les idees principals, així com l'autor i el moviment i mostra interès i motivació.
3. Produeix un comentari literari i el situa en el context, comprén el significat, la forma i el contingut i el relaciona amb altres gèneres o temes actuals.
4. Elabora una presentació oral, tot demostrant un vocabulari fluït, una estructura adequada de les idees i el significat que transmet.
5. Recita un poema i expressa adequadament els sentiments, l'entona de manera fluïda i comprén el significat.
6. Empra les TIC (Canva, Powerpoint, Prezi quant a la presentació i musicadepoetes.cat quant a la projecció musical), això és, les utilitza correctament, mostra un bon domini i consulta les fonts adequades.

D'aquesta manera, aquesta proposta didàctica respon a la següent seqüenciació: els alumnes duran a terme de manera cooperativa dues activitats de dues fitxes descriptives

d'interpretació de dos poemes indicant-ne les característiques, el tema, les idees principals, l'autor i el moviment. En aquestes activitats presentaran de forma oral els sentiments i les opinions del poema i els posaran en comú entre tots a l'aula. Els alumnes interpretaran individualment un poema atenent-ne la forma i el contingut i el relacionaran amb algun tema d'actualitat o alguna obra literària, cinematogràfica o musical. Els alumnes realitzaran una presentació oral sobre un autor de la postguerra, n'explicaran les característiques i el context en què es troba. En recitaran un poema i, posteriorment, en projectaran l'adaptació musical amb el suport de les TIC.

Així doncs, per a l'avaluació de les dues primeres activitats s'utilitzarà com a instrument una mateixa rúbrica on es contemplarà si es fomenta el treball cooperatiu i l'alumne/a mostra responsabilitat, aconsegueix el rol i respecta les opinions dels altres. També s'avaluarà a partir de la realització de les fitxes descriptives si comprén el significat del poema a través de l'escolta musical, indicant-ne el tema, les idees principals, així com l'autor i el moviment i mostra interès i motivació.

Per a valorar la tercera activitat, s'utilitzarà com a instrument d'avaluació una llista de reconeixement. S'hi avaluarà el mode en què l'alumnat analitza un poema a través d'un comentari literari, és a dir, el situa en el context historicoliterari, comprén el significat, la forma i el contingut i el relaciona amb altres gèneres o temes actuals.

Finalment, per a l'avaluació de l'exposició oral s'utilitzarà una altra rúbrica en què s'avaluarà el procés d'elaboració de la presentació oral, la fluïdesa de la parla, l'estructuració adequada de les idees i la comprensió del significat, on utilitza un vocabulari fluït, estructura adequadament les idees i n'entén el significat. També es considerarà l'ús de les estratègies comunicatives orals a l'hora de recitar un poema i si expressa els sentiments correctament, l'entona de manera fluïda i comprén el significat, tot incorporant-hi les TIC, les quals utilitza adequadament i consulta les fonts corresponents.

3.3. CONTINGUTS, METODOLOGIA I TEMPORALITZACIÓ

Per a poder elaborar les sessions didàctiques hem consultat el currículum corresponent al quart bloc de l'àrea de Valencià: Llengua i Literatura (Educació Literària) i el primer bloc d'Història de la Música i de la Dansa (Percepció, anàlisi i documentació), per a realitzar la proposta d'una manera interdisciplinària. Tot seguit presentem els continguts curriculars corresponents a aquests aquests blocs:

Continguts	Activitats	Metodologia	Temporalització (6 sessions)
<p>Valencià: Llengua i Literatura:</p> <p>1. Anàlisi i interpretació crítica de la poesia de la postguerra a partir d'obres narratives, líriques, dramàtiques i didàctiques completes o fragments, en prosa i en vers, d'autoria masculina i femenina. Temes, personatges i tòpics universals.</p> <p>2. La poesia de la postguerra.</p> <p>3. Anàlisi i interpretació de poemes de la postguerra atenent els punts següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vinculació del poema al context social, cultural i històric. 	<p>1. L'alumnat descriurà, de manera cooperativa, els sentiments i el significat d'un poema a través de l'escolta musicada i n'elaborarà una reflexió.</p>	<p>Assemblea participativa</p>	<p>2 sessió</p>
	<p>2. L'alumnat escoltarà l'adaptació musical d'un poema i, de manera cooperativa, n'explicaran el missatge mitjançant una fitxa descriptiva amb preguntes.</p>	<p>Assemblea participativa</p>	<p>1 sessió</p>
	<p>3. Es fomentarà el treball individual per a potenciar l'autonomia dels alumnes amb el fi d'elaborar un comentari crític d'un poema després d'escoltar-ne l'adaptació.</p>	<p>Autonomia educativa</p>	<p>1 sessió</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Reconeixement de les característiques del gènere literari aplicades al text. • Anàlisi de la forma i el contingut. Intenció de l'autor. • Tractament evolutiu de temes i tòpics. Relació amb altres disciplines. • Temes universals: l'amor, la mort, el goig de viure, la llibertat, estereotips femenins, el sentit de l'existència, el joc literari i l'avantguarda, l'home en societat, etc. <p>Història de la Música i de la Dansa:</p>	<p>4. Presentació oral amb el suport de les TIC (Power Point, Canva, Prezi) d'un autor i la recitació del poema.</p>	<p>Presentació pública</p>	<p>2 sessions</p>
---	--	----------------------------	-------------------

<p>4. Escolta i visionament d'obres de música i dansa representatives, per a apreciar-ne i identificar-ne les característiques estètiques i estilístiques.</p> <p>5. Elaboració d'arguments crítics, utilitzant el lèxic i la terminologia específica, sobre obres i textos relacionats amb la música o la dansa, amb els corrents estètics o amb els autors.</p> <p>6. Reconeixement de la importància de la música i de la dansa com a manifestacions artístiques d'una societat, considerant la influència de factors de tipus cultural, sociològic i estètic en el procés creatiu.</p>			
--	--	--	--

<p>7. Interés per la música i la dansa com a part del patrimoni històric i cultural, reconeixent les aportacions significatives realitzades des d'Espanya i la Comunitat Valenciana en particular.</p> <p>8. La funció de la música i la dansa com a suport d'un text literari o mitjà d'intensificació dramàtica en relació a altres manifestacions artístiques: plàstiques i escenogràfiques. Elaboració de comentaris i opinions personals</p> <p>9. Identificació de la relació existent entre la literatura i les altres arts, elaborant treballs i comentaris.</p>			
--	--	--	--

Taula 1. Continguts, metodologia i temporalització d'un pentagrama de versos

3.4. OBJECTIUS

La proposta pren com a base els continguts comuns a l'àrea de Valencià: Llengua i Literatura corresponents al quart bloc del currículum de 2n de Batxillerat (DOGV, núm. 7544, 2015) i del primer bloc d'Història de la Música i de la Dansa. Així doncs, hem partit d'aquests continguts per a formular els objectius atenent el nostre plantejament i que detallem a continuació:

1. Treballar de manera cooperativa.
2. Comprendre i reflexionar sobre un poema a través de l'escolta musicada, identificant-ne el tema i les idees principals, així com l'autor i el moviment al qual pertany amb ajuda de fitxes descriptives.
3. Saber interpretar un poema a través d'un comentari escrit.
4. Elaborar una presentació oral.
5. Recitar un poema.
6. Utilitzar adequadament les TIC.

Aquests objectius es complementen amb una sèrie de competències que adquireix l'alumnat:

Indicadors avaluats
<p>Treball cooperatiu:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Responsabilitat. -Acompliment del rol. -Respecte per les opinions dels altres.
<p>Fitxes descriptives:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Comprén el significat a través de l'escolta musicada. -Reflexiona sobre els sentiments que transmet el poema indicant-ne el tema, les idees principals, així co -Mostra interès i motivació.

Saber interpretar poemes:

- El situa en el context historicoliterari.
- Comprén el significat, la forma i el contingut.
- El relaciona amb altres gèneres o temes actuals.

Elabora una presentació oral:

- Analitza un poema a través d'un comentari literari.
- El situa en el context historicoliterari.
- Comprén el significat, la forma i el contingut.
- El relaciona amb altres gèneres o temes actuals.

Recita un poema:

- Expressa els sentiments correctament.
- L'entona de manera fluïda.
- Comprén el significat.

Empre les TIC:

- Les utilitza correctament.
- Mostra un bon domini
- Consulta les fonts adequades.

Taula 2. Un pentagrama de versos: la relació amb les competències

3.5. ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

La metodologia de la proposta es basa, d'una banda, en l'aprenentatge cooperatiu i, d'una altra, en l'individual, ambdós a través de l'escolta musical, la qual cosa permet adaptar el procés d'ensenyament a les diferents necessitats dels alumnes. És per això que la proposta ofereix material complementari facilitat per l'espai virtual Correllengua en què l'alumnat pot realitzar activitats d'ampliació de contingut i de repàs. Així, es treballarà de diverses maneres, atenent diferents estils d'aprenentatge. En aquest sentit, es facilita la diversitat d'aprenentatge mitjançant diferents sistemes d'avaluació i l'ús de diversos materials, com ara, fonts escrites i digitalitzades per a projectar els poemes musicats, les cançons i desenvolupar la competència digital per part dels alumnes. Açò els permetrà analitzar i reflexionar diversos missatges escoltats i escrits en diferents formats, autors i contextos.

La unitat fomenta l'ús de les noves tecnologies i de l'aprenentatge instrumental atenent diferents recursos, en aquest cas, buscar i projectar adaptacions musicals de poemes a través de diversos recursos (Música de poetes, Viasona, Youtube, etc.) i elaborar-ne una presentació oral amb l'ajuda d'aplicacions tecnològiques de suport treballades en la matèria d'Informàtica (Powerpoint, Prezi, Canva).

Aquesta proposta permet fomentar l'interés per la poesia i, sobretot, donar a conèixer músics i cantants en valencià a través de diverses tasques creatives d'expressió oral i escrita.

3.6. AVALUACIÓ INICIAL I FORMATIVA

Criteris d'avaluació	Indicadors	Comp.	% Criteri	Proves/ Tasques d'aval.	Avaluador ⁸			Instruments d'avaluació ⁹						
					A	C	H	R	L	E	J	A		
(1) De manera cooperativa, (2) Indica les característiques principals d'un poema a través d'unes fitxes descriptives, identificant-ne el tema i les idees principals, així com l'autor i el moviment al qual pertany a través d'audicions de poemes musicats i expressa les impressions i els sentiments que produeix	- Responsabilitat. -Acompliment del rol. -Respecta les opinions dels altres.	CCLI CAA CSC SIEE	5	2 Fitxes descriptives										
	-Comprén el significat a través de l'escolta musicada. -Reflexiona sobre els sentiments que transmet. -Mostra interès i motivació.	CCLI CAA CEC	15				X	X						
(3) Saber interpretar un poema realitzant un comentari	-El situa en el context historicoliterari. -Comprén el significat, la forma i el contingut. -El relaciona amb altres gèneres o temes actuals.	CCLI CAA CSC SIEE CEC	60	Interpretació d'un poema			X		X					

⁸ A: Autoavaluació. C: Coavaluació. H: Heteroavaluació.

⁹ Instruments d'Avaluació: R Rúbrica, L Llista de reconeixement, E Escala de Valoració, J Judici expert, A Altres.

<p>literari tenint en compte la forma i el contingut i el relaciona amb altres matèries, gèneres o temes actuals.</p> <p>(4) Realitza una presentació oral d'un poeta de la postguerra, n'explica les característiques de l'època i els trets fonamentals.</p> <p>(5) Recita un poema de l'autor triat i</p> <p>(6) En projecta l'adaptació musical amb ajuda de les TIC.</p>	-Utilitza un vocabulari fluït. -Estructura adequadament les idees. -Entén el significat.	CCLI CAA CSC SIEE	5	Exposició oral						X	X					
	-Expressa els sentiments correctament. -L'entona de manera fluïda. -Comprén el significat.	CCLI CSC	10													
	-Les utilitza correctament. -Mostra un bon ús.	CD	5													
	-Consulta les fonts adequades.															

Taula 3. Avaluació en un pentagrama de versos

3.7. PLANIFICACIÓ DE LA SESSIÓ DE TREBALL

Aquesta proposta està pensada per a realitzar-se al llarg del primer trimestre, especialment, durant la unitat corresponent a la poesia catalana de la postguerra del bloc Educació Literària de Valencià: Llengua i Literatura. Concretament, plantegem sis sessions en què els alumnes aborden les competències bàsiques referides a aquests continguts.

D'entrada, la primera sessió constitueix un primer acostament a la Nova Cançó i, en conseqüència, a la poesia de la postguerra. Per això, els alumnes escoltaran un poema musicat que, posteriorment, interpretaran a classe d'Història de la Música i de la Dansa. Es fixaran en l'actuació del cantautor. A continuació, formaran grups de 4 per a comentar-ne el significat i els sentiments amb ajuda d'un full que inclourà el text original i l'adaptació musicada. D'aquesta manera, en la següent sessió, a través d'una assemblea grupal, posaran en comú les impressions que els ha transmès i s'introduirà la teoria de la poesia de la postguerra mitjançant una classe magistral. En la tercera sessió, els alumnes respondran una sèrie de preguntes sobre un poema musicat i reflexionaran sobre la importància de la música a l'hora d'interpretar-lo. Així, en la propera sessió aplicaran els coneixements adquirits al llarg de les classes per a desenvolupar un comentari literari a través de l'escolta musicada. Finalment, elaboraran una presentació oral amb el suport de les TIC i recitaran un poema musicat al llarg de dues sessions.

1a SESSIÓ. ARA MATEIX: PRIMER ACOSTAMENT (55 minuts)

DESCRIPCIÓ:

Aquesta sessió constitueix un primer acostament a la poesia catalana de la postguerra. En primer lloc, els alumnes escoltaran a través de la projecció a l'ordinador o la tauleta, el poema musicat de Miquel Martí i Pol "Ara mateix" i l'interpretaran a classe d'Història de la Música i de la Dansa amb ajuda del professor fixant-se amb l'actuació de Lluís Llach (veure annex 25). Posteriorment, en grups de 4 comentaran el significat del poema en un full amb ajuda del text original i de l'adaptació musicada. En cas que no s'acabe el comentari, disposaran de 10 minuts de la classe següent per ultimar-lo.

OBJECTIUS

- Treballar de manera cooperativa.

- Realitzar les fitxes descriptives sobre la comprensió i reflexió d'un poema a través de l'escolta musicada, identificant-ne el tema i les idees principals, així com l'autor i el moviment al qual pertany.

CONTINGUTS DEL CURRÍCULUM

- 1, 2, 4, 6.

COMPETÈNCIES

-CCLI

-CAA

-CSC

-SIEE

-CEC

MATERIALS

-Recursos informàtics: ordinador o tauleta

-Rúbrica (veure annex 29)

-Full i bolígraf

2a SESSIÓ. ARA MATEIX: MÚSICA DE POETES (55 minuts)

DESCRIPCIÓ:

Aquesta sessió n'és una continuació de l'anterior i serveix per acabar de treballar el comentari poètic. Els alumnes disposaran de 15 minuts per acabar d'elaborar-lo i, posteriorment, seuran en forma de "U" per a compartir les impressions i els sentiments a través d'una assemblea

grupal que tindrà un marge de 20 minuts. La resta de la sessió esdevé una classe magistral teòrica sobre la poesia catalana de la postguerra.

OBJECTIUS

- Treballar de manera cooperativa.
- Realitzar les fitxes descriptives sobre la comprensió i reflexió d'un poema a través de l'escolta musicada, identificant-ne el tema i les idees principals, així com l'autor i el moviment al qual pertany.

CONTINGUTS DEL CURRÍCULUM

- 1, 2, 4, 6.

COMPETÈNCIES

-CCLI

-CAA

-CSC

-SIEE

-CEC

MATERIALS

-Recursos informàtics: ordinador o tauleta

-Full i bolígraf

3a SESSIÓ. PRACTICA: CANÇÓ DE LA BRUIXA CREMADA (55 minuts)**DESCRIPCIÓ:**

Aquesta sessió està pensada per a realitzar-se després de treballar els continguts teòrics de la poesia de la postguerra. Primerament, els alumnes escoltaran des de l'espai virtual Música de poetes, facilitat per la Universitat Oberta de Catalunya, la musicació del poema "Cançó de la bruixa cremada" de Maria Mercè Marçal interpretat per Maria del Mar Bonet (veure annex 26). Tot seguit, els alumnes formaran grups de 4 per a comentar el poema i respondre una sèrie de preguntes sobre el poema. Se'ls facilitarà una fitxa amb el text original i el text adaptat.

OBJECTIUS

-Treballar de manera cooperativa.

-Realitzar les fitxes descriptives sobre la comprensió i reflexió d'un poema a través de l'escolta musicada, identificant-ne el tema i les idees principals, així com l'autor i el moviment al qual pertany.

CONTINGUTS DEL CURRÍCULUM

- 1, 2, 4, 6.

COMPETÈNCIES

-CCLI

-CAA

-CSC

-SIEE

-CEC

MATERIALS

-Recursos informàtics: ordinador o tauleta

<http://www.musicadepoetes.cat/titol?autor=140&titol=1929>

-Rúbrica (veure annex 29)

-Full i bolígraf

4a SESSIÓ. INTERPRETA: ELS AMANTS (55 minuts)

DESCRIPCIÓ:

A l'inici d'aquesta sessió es repartirà una fitxa amb el poema "Els amants", de Vicent Andrés Estellés i l'adaptació musical d'Ovidi Montllor. Es projectarà la cançó des de l'espai virtual Música de poetes perquè els alumnes en realitzen posteriorment una interpretació mitjançant un comentari literari (veure annex 27) atenent els aspectes treballats a classe (contextualització, tema, estructura, valoració i relació amb altres manifestacions artístiques).

OBJECTIUS

-Interpretar un poema mitjançant un comentari literari.

CONTINGUTS DEL CURRÍCULUM

- 3, 4, 5, 7, 8, 9.

COMPETÈNCIES

- CCLI

- CAA

- CSC

- SIEE

- CEC

MATERIALS

-Recursos informàtics: ordinador o tauleta

<http://www.musicadepoetes.cat/titol?autor=140&titol=1929>

-Full i bolígraf

5a SESSIÓ. ACTUA (55 minuts)**DESCRIPCIÓ:**

Els alumnes exposaran una presentació oral de tres minuts sobre un poeta o una poeta de la postguerra. L'exposició s'acompanyarà d'un suport visual que hagen tractat a classe d'Informàtica, com ara Canva, Powerpoint o Prezi. A més, recitaran un poema sobre el mateix poeta i explicaran per què l'han triat. Finalment, en projectaran l'adaptació musicada des de l'espai virtual Música de poetes. El professor o la professora els guiarà a través d'una sèrie d'ítems que cal seguir (veure annex 28).

OBJECTIUS

- Elaborar una presentació oral.
- Recitar un poema.
- Utilitzar adequadament les TIC.

CONTINGUTS DEL CURRÍCULUM

- 4, 5, 8, 9.

COMPETÈNCIES

- CCLI
- CAA

- CSC

- SIEE

- CD

MATERIALS

-Recursos informàtics: ordinador o tauleta

<http://www.musicadepoetes.cat/titol?autor=140&titol=1929>

-Rúbrica (veure annex 30)

6a SESSIÓ. ACTUA (55 minuts)

DESCRIPCIÓ:

Es reprén la classe de la sessió anterior en què els alumnes exposaran una presentació oral de tres minuts sobre un poeta o una poeta de la postguerra. L'exposició s'acompanyarà d'un suport visual que hagen tractat a classe d'Informàtica, com ara Canva, Powerpoint o Prezi. A més, recitaran un poema sobre el mateix poeta i explicaran per què l'han triat. Finalment, en projectaran l'adaptació musicada des de l'espai virtual Música de poetes. El professor o la professora els guiarà a través d'una sèrie d'ítems que cal seguir (veure annex 28).

OBJECTIUS

- Elaborar una presentació oral.
- Recitar un poema.
- Utilitzar adequadament les TIC.

CONTINGUTS DEL CURRÍCULUM

- 4, 5, 6, 7.

COMPETÈNCIES

- CCLI

- CAA

- CSC

- SIEE

- CD

MATERIALS

-Recursos informàtics: ordinador o tauleta

<http://www.musicadepoetes.cat/titol?autor=140&titol=1929>

-Rúbrica (veure annex 30)

4. CONCLUSIONS

Després d'haver presentat la proposta didàctica, concloem aquesta obra tenint una visió més àmplia i innovadora sobre com ensenyar la poesia catalana en Valencià: Llengua i Literatura.

Com ja hem advertit al llarg de l'estudi, explicar poesia no és fàcil, ja que es tracta d'un gènere que manca d'interés per als estudiants. Per això hem volgut innovar a través d'un enfocament dinàmic i atractiu que suplante aquestes mancances. Per tant, l'objectiu general ha estat mostrar diverses tasques educatives que es complementen amb aquests dos mecanismes expressius i que es poden combinar en dues assignatures de 2n de Batxillerat: Valencià, Llengua i Literatura i Història de la Música i de la Dansa. Amb tot, l'objectiu ha estat aconseguir atraure l'atenció dels alumnes cap aquest gènere mitjançant la integració d'ambdós matèries.

Per a construir el marc teòric en què es fonamenta la proposta, hem partit d'una cerca bibliogràfica detallada per a introduir els orígens de la Nova Cançó, presentar tres cantautors catalanoparlants representants de diferents territoris vinculats a tres poetes de la postguerra, mostrar el vincle estret entre llengua i literatura i exposar els avantatges d'una proposta interdisciplinària. És important que el docent conega el lligam de la Nova Cançó amb els poetes per a facilitar als alumnes metodologies noves que despertin l'interés per la poesia alhora que desenvolupen el sentit crític i expressiu dels estudiants i fomenten el treball cooperatiu i la competència digital mitjançant diversos recursos que incrementen les quatre competències bàsiques: escoltar, parlar, llegir i escriure.

En aquesta obra, per tant, s'ha intentat obtenir un enfocament docent innovador sobre la poesia catalana a les aules, que es resisteix als alumnes a causa de la falta d'interés i pel tipus d'ensenyament poc atractiu amb que s'imparteix. La clau és observar i conèixer els alumnes per a pal·liar aquesta mancança i buscar noves metodologies en aquest aprenentatge, com ara, la música. Aquesta unió permet crear una proposta didàctica que integra ambdós gèneres i facilita l'aprenentatge d'ambdues matèries, malgrat no ser una aplicació freqüent, però pot resultar realment efectiva. Per això, apostem per la combinació entre les dues assignatures. Per a fer-ho, hem partit de tres poemes musicats per tres cantautors de la Nova Cançó, moviment destacat i vinculat directament a la poesia.

Així doncs, tot seguit hem presentat dos gèneres literaris i culturals que tenen el mateix significat, com adverteix Meseguer (2018, p. 120). D'una banda, una cançó és una

“Composició, generalment en vers, destinada a ser cantada, i sovint amb acompanyament instrumental” (DNV, 2015). D’una altra, la poesia és l’ “Art d’expressar sensacions, sentiments o emocions, per mitjà de les paraules, els sons i el ritme, especialment a través dels versos” (DNV, 2015). Com bé assenyala Meseguer (2018), ambdues definicions inclouen el substantiu “vers” i les dues presenten “ritme, instruments”. La proposta didàctica es basa, per tant, en les necessitats ja esmentades i proposa la fusió de Valencià: Llengua i Literatura amb Història de la Música i de la Dansa a través d’un pentagrama de versos. Per a desenvolupar el projecte s’han proposat una sèrie de tasques que combinen la interpretació de poemes mitjançant fitxes descriptives, comentaris i presentacions orals amb ajuda de l’escolta musicada, tot establint els objectius adients basats en els continguts curriculars.

És evident que, com a docents, busquem solucionar problemes futurs atenent les necessitats educatives que se’ns presenten, com ara, l’ensenyament de la poesia. Així doncs, aquesta obra ha servit per a donar a conèixer una proposta educativa que se centra principalment en la importància de la Nova Cançó per a explicar la poesia catalana de la postguerra. Aquests dos mecanismes d’expressió tan pròxims han demostrat tenir un valor important en la literatura i, per tant, en la nostra cultura i llengua. Una bona manera de provar-ho en l’ensenyament és incorporar una de les armes d’expressió més poderosa que forma part del dia a dia dels joves, la cançó, per a poder explicar un altre gènere molt poderós, però infravalorat. D’aquesta manera es mostra el panorama de la música en català que molts estudiants desconeixen. Parlem, per tant, d’una proposta didàctica que incloga un pentagrama de versos.

5. BIBLIOGRAFIA I BIBLIOGRAFIA WEB

5.1. BIBLIOGRAFIA

- ADELL, P., CAMBRA, M., CAMPS, A., CASTELLS, N., COLOMER, T., ESPINO, S., MILIAN, M., MINGUELA, M., MIRAS, M., PALOU, J., RIBAS, T., RODRÍGUEZ, C., RUIZ, U., SÁNCHEZ-ENCISO, J., SOLÉ, I., (2011): *Didàctica de la llengua catalana i la literatura*. Graó. Barcelona (pp. 95-173).
- ARAGÜEZ, C. (2006): La Nova Cançó catalana: Génesis, desarrollo y trascendencia de un fenómeno cultural en el segundo franquismo. *Pasado y Memoria. Revista de Historia Contemporánea*. Universitat d'Alacant (pp. 81-91).
- BIANCIOFFO, J., BONET, M. (2017): *Maria del Mar Bonet, intensament*. Ara Llibres. Barcelona (pp. 339).
- BORDONS, G., CASALS, A. (2012): Poesia, música i escola: un triangle sonor. *Temps d'educació*, 42, Universitat de Barcelona (pp. 11-30).
- COLOMER, T (2011). L'ensenyament de la literatura. *Didàctica de la llengua catalana i la literatura*. Graó. Barcelona (pp. 95-173).
- DURÀ RONDA, R. (2017): Obrint Pas: de la Nova Cançó al fenomen actual de la música en valencià. *Ítaca. Revista de Filologia*, núm. 8 (p. 141-166).
- FRECHINA, J. (2011): *La cançó en valencià. Dels repertoris tradicionals als gèneres moderns*. Acadèmia Valenciana de la Llengua, València (pp.93-407).
- FUSTER, J. (1981): «Presentació» (sense paginar) de l'edició dels deu elepés de Raimon. *Totes les cançons*. Barcelona, Belter (pp.5-15).
- LLACH, LL. (2013): *Estimat Miquel*, Ed. Empúries. Barcelona (pp.304).
- MANSANET, V. (1998): *Lluís Llach. Alè de revolta*. Ed. La Màscara, Barcelona (pp.384).
- MARTÍNEZ, M. (2015): *Antònia Font: una nova 'Nova Cançó' des de Mallorca*. Université Toulouse. Toulouse (pp.1-8).
- MESEGUER, LL. (2018): *La Nova Cançó: estudis de literatura i música*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona (pp.117-144).

- PALOMERO, J. (2017): *Raimon, Ausiàs March i altres clàssics. Introducció, antologia i recursos didàctics de Josep Palomero*. Tàndem Edicions, Alzira (pp. 229).
- PARDO, A. (2015). *El discurs de resistència i de combat en la Nova Cançó. Anàlisi de les estratègies retòriques* (Treball de Fi de Màster). Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona (pp. 14-30).
- RAIMON (1968). Pròleg de *Cançons i poemes*, de Pau Riba. Barcelona. Les hores extres (pp. 3-20).
- RAIMON (1983): *Les hores guanyades*. Barcelona, Edicions 62 (pp. 5-266).
- RIERA, I.(2002): *Lluís Llach. Companys, no és això*. Rosa dels vents. Barcelona (pp. 169).
- SOLDEVILA, LL. (2012) Treballar la llengua des de la literatura. *La llengua i la literatura catalanes a les aules del segle XXI*. Barcelona. Societat Catalana de Llengua i Literatura Catalanes. Universitat Autònoma de Barcelona, (pp. 185-191).
- TORMO, J. (2015): *Ovidi Montllor. Un obrer de la paraula*. Ed. Sembra Llibres, València (pp. 208).
- VILARNAU, J. (2009): *50 anys de la cançó. Els Setze Jutges, Raimon i els seus contemporanis*. Cossetània, Tarragona. (pp. 1-50).

5.2. BIBLIOGRAFIA WEB

- BENNASAR, S. (2019, oct. 28). El reviscolament de l'arbre més famós de la literatura catalana. *Vilaweb*. Disponible en línia en <<https://www.vilaweb.cat/noticies/pide-formentor-ilustrat/>> [Consultat: 21 de març de 2020]
- Butlletí Oficial de l'Estat (2006). Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació. Disponible en línia en <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2006-7899>> [Consultat: 29 de febr. de 2020].
- CIVAL. Corpus informatitzat del valencià (2013). Acadèmia Valenciana de la Llengua Disponible en línia en <<http://cival.avl.gva.es/cival/buscador.jsp>> [Consultat: 3 de gen. de 2020].
- Correllengua. Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana (2018). Disponible en línia en <<https://correllengua.cat/wp-content/uploads/2017/02/Recursos->

[did%C3%A0ctics-al-voltant-de-la-Nova-Can%C3%A7%C3%B3.pdf](#)>.

[Consultat: 16 de des. de 2019].

Decret 87/2015, 5 de juny, el Consell, pel que estableix el currículum i desenvolupa l'ordenació general de l'Educació Secundària Obligatoria i del Batxillerat a la Comunitat Valenciana, DOGV Núm. 7544 (2015). Disponible en línia en <https://www.dogv.gva.es/datos/2015/06/10/pdf/2015_5410.pdf>, [Consultat: 20 d'abr. de 2020].

DIEC: Diccionari de la llengua catalana (2007), 2a ed., Barcelona/ Palma/ València, Enciclopèdia Catalana/ Edicions 62/ Publicacions de l'Abadia de Montserrat/ Moll/ 3 I 4. Disponible en línia en <<https://dlc.iec.cat/>> [Consultat: 3 de febr. de 2020].

DNV: Diccionari Normatiu Valencià (2015), 2a ed., València, AVL. Disponible en línia en <<http://www.avl.gva.es/lexicval/>> [Consultat: 10 de febr. de 2020].

Enderrock. La música de la teva generació (2015, desembre, 14). 10 versions internacionals de "L'estaca". Disponible en línia en <<http://www.enderrock.cat/noticia/11079/10/versiones/internacionals/estaca>> [Consultat: 2 de març de 2020].

Enderrock. La música de la teva generació (2017, novembre, 13). Maria-Mercè Marçal: vers rebel, paraula musicada. Disponible en línia en <<http://www.enderrock.cat/noticia/15803/maria-merce/marcal/vers/rebel/paraula/musicada>> [Consultat: 29 de gener de 2020].

ESCAPA, R. (2020, febr. 15). Maria del Mar Bonet: "Quan el meu germà em va presentar Joan Manuel Serrat vaig caure de cul". [Entrevista d'un programa de ràdio]. El Suplement. Disponible en línia en [Vídeo] <https://www.ccma.cat/catradio/alcarta/el-suplement/maria-del-mar-bonet-quan-el-meu-germa-em-va-presentar-joan-manuel-serrat-vaig-caure-de-cul/audio/1063705/> [Consultat: 20 de març de 2020].

FERNÁNDEZ, D. (2014). Maria del Mar Bonet: "Miró i Espriu em van esperonar a seguir musicant poemes de Rosselló-Pòrcel". *Surt de casa. El digital de cultura de proximitat*. Disponible en línia en <https://surtdecasa.cat/camp/musica/maria-del->

mar-bonet-miro-i-espriu-em-van-esperonar-seguir-musicant-poemes-de-rossello [Consultat: 20 de març de 2020].

Fundació Lluís Llach (2010). Discografia de Lluís Llach. Recuperat de <http://www.lluisllach.cat/catala/catala.htm> [Consultata: 7 de març de 2020].

Generalitat Valenciana (2015): Currículum Educatiu Història de la Música i de la Dansa Disponible en línia en <http://www.ceice.gva.es/documents/162640733/162655315/Hist%C3%B2ria+de+la+M%C3%BAstica+i+Dansa/785b4640-718e-44a9-9070-d0ccfe3deaef> [Consultat: 28 d'abr. de 2020].

Generalitat Valenciana (2015): Currículum Educatiu Valencià: Llengua i Literatura. Disponible en línia en <http://www.ceice.gva.es/documents/162640733/162655311/Valenci%C3%A0%20Llengua+i+Literatura+%28ESO%29/6e9003d5-6281-4159-92fe-6c62bdc864f2> [Consultat: 25 d'abr. de 2020].

ISERN, J. (2017, abril, 27). "Les illes", de Vicent Andrés Estellés i Maria del Mar bonet: una felicitat trobada de talents. [Entrada blog] Totxanes, totxos i maons. *Més Vilaweb*. Disponible en línia en <https://blocs.mesvilaweb.cat/jotajotai/?p=279826> [Consultat: 12 de març de 2020].

LLACH, LL. (1980). *Verges 50* [CD]. Barcelona: Ariola. [Consultat: 7 de març de 2020].

LLACH, LL. (1977). Campanades a morts. En *Campanades a morts* [CD]. Barcelona: Movieplay. [Consultat: 8 de març de 2020].

LLACH, LL. (1986). Astres. En *Astres* [CD]. Holanda: CBS. [Consultat: 10 de març de 2020].

Público (2013). María del Mar Bonet homenaja con un disco a Roselló-Pòrcel en su centenario. *Público*. Disponible en línia en <https://www.publico.es/culturas/maria-del-mar-bonet-homenaja.html> [Consultat: 3 de març de 2020].

PUIGCARBÓ, F. (2007, desembre, 19). Lluís Llach [Entrada blog]. Disponible en línia en https://jafudes.blogspot.com/2007/12/llus-llach_19.html [Consultat: 16 de març de 2020].

- SAFONT, J. (2019, setembre 15). Jaume Sisa: “Els cantautors són uns pesats”. *El Nacional*. Recuperat de <https://www.elnacional.cat/lallanca/ca/profunditat/jaume-sisa-entrevista_420137_102.html> [Consultat: 12 de març de 2020].
- TORRA, K. (2006). “Viaje a los orígenes de un toque diferencial”. *Reportaje-2. Publicacions de Barcelona*. Barcelona (pp. 84-87). Disponible en línia en http://www.publicacions.bcn.es/b_mm/ebmm65/84-87.pdf [Consultat 23 de gen. De 2020].
- Universitat Oberta de Catalunya (n.d.). Música de poetes. Disponible en línia en <http://www.musicadepoetes.cat/> [Consultat: març de 2020].
- Universitat Oberta de Catalunya (2007). Lletra. La literatura catalana a Internet. Disponible en línia en <<https://lletra.uoc.edu/>> [Consultat: 7 d’abr. de 2020].
- Viasona. Tota la música en català (2010). Selecció de cançons i de lletres de M. Mar Bonet, Ll. Llach. O. Montllor. Disponible en línia en línia en <<https://www.viasona.cat/>> [Consultat: abril de 2020]
- Vilaweb (2004, jul. 22). Maria del Mar Bonet posa música a Lull a través de Verdaguer. Disponible en línia en <<https://www.vilaweb.cat/noticia/879224/20040722/noticia.html>> [Consultat: 26 de març de 2020].
- ZABALLA, B. (2012). Fuster i la cançó al servei del poble. Vilaweb. Disponible en línia en <<https://www.vilaweb.cat/noticia/4050369/20121026/fuster-canco-servei-poble.html>> [Consultat: 3 d’abr. de 202

7. ANNEXOS

6.1. ANNEXOS DE LA NOVA CANÇÓ

BAIXAULI, Núria

Un pentagrama de versos

ANNEX 1

Text original

AIXÍ COM CELL QUI EN LO SOMNI ES DELITA, d'Ausiàs March (s. XV)

1. Així com cell qui en lo somni es delita
2. e son delit de foll pensament ve,
3. ne pren a mi, que el temps passat me te
4. l'imaginar, que altre be no hi habita.
5. Sentint estar en aguait ma dolor,
6. sabent de cert que en ses mans he de jaure,
7. temps d'avenir en negun be em pot caure:
8. aquell passat en mi es lo millor.

9. Del temps present no em trobe amador,
10. mas del passat, que es no res e finit.
11. D'aquest pensar me sojorn e em delit,
12. mas, quan lo perd, s'esforça ma dolor,
13. si com aquell qui és jutjat a mort
14. e de llong temps la sap e s'aconhorta,
15. e creure el fan que li serà estorta,
16. e el fan morir sens un punt de record.

17. Plagues a Deu que mon pensar fos mort

Text adaptat

RAIMON (1997). Així com cell qui en lo somni es delita. En *Cançons de mai* [CD]. Sabadell: Picap.

1. Així com cell qui en lo somni es delita
2. e son delit de foll pensament ve,
3. ne pren a mi, que el temps passat me te
4. l'imaginar, que altre be no hi habita.
5. Sentint estar en aguait ma dolor,
6. sabent de cert que en ses mans he de jaure,
7. temps d'avenir en negun be em pot caure:
8. aquell passat en mi es lo millor.

9. Del temps present no em trobe amador,
10. mas del passat, que es no res e finit.
11. D'aquest pensar me sojorn e em delit,
12. mas, quan lo perd, s'esforça ma dolor,
13. si com aquell qui és jutjat a mort
14. e de llong temps la sap e s'aconhorta,
15. e creure el fan que li serà estorta,
16. e el fan morir sens un punt de record.

17. Plagues a Deu que mon pensar fos mort

18. e que passàs ma vida en dormant!
 19. Malament viu qui té lo pensament
 20. per enemic, fent-li d'enuigs report;
 21. e, com lo vol d'algun plaer servir,
 22. li'n pren així com dona ab son infant
 23. que, si verí li demana plorant,
 24. ha tan poc seny que no el sap contradir.

25. Fora millor ma dolor soferir
 26. que no mesclar poca part de plaer
 27. entre aquells mals qui em giten de saber
 28. com del pensat plaer me cove eixir.
 29. Las! Mon delit dolor se converteix,
 30. dobla's l'afany après d'un poc repòs,
 31. si col malalt qui per un plasent mos
 32. tot son menjar en dolor se nodreix.

33. Com l'ermita qui enyorament no el creix
 34. d'aquells amics que tenia en lo mon
 35. e, essent llong temps que en lloc poblat no fon,
 36. per fortuit cas un d'ells li apareix
 37. qui los passats plaers li renovella,
 38. si que el passat present li fa tornar,
 39. mas, com se'n part, l'es forcat congoixar
 40. lo be, com fuig, ab grans crits mal apella.

18. e que passàs ma vida en dormant!
 19. Malament viu qui té lo pensament
 20. per enemic, fent-li d'enuigs report;
 21. e, com lo vol d'algun plaer servir,
 22. li'n pren així com dona ab son infant
 23. que, si verí li demana plorant,
 24. ha tan poc seny que no el sap contradir.

25. Plena de seny, quan amor es molt vella,
 26. absença és lo verme que la gasta
 27. si fermetat durament no contrasta
 28. e creure poc, si l'envejós consella.
 29. [Plena de seny, quan amor és molt vella...]

41. Plena de seny, quan amor es molt vella,
42. absència és lo verme que la gasta
43. si fermetat durament no contrasta
44. e creure poc, si l'envejós consella.
45. [Plena de seny, quan amor és molt vella...]

ANNEX 2

Text original

VELES E VENTS, d'Ausiàs March (s. XV)

1. Veles e vents han mos desigs complir
2. faent camins dubtosos per la mar.
3. Mestre i ponent contra d'ells veig armar;
4. xaloc, llevant, los deuen subvenir,
5. ab llurs amics lo grec e lo migjorn,
6. fent humils precés al vent tramuntanal
7. que en son bufar los sia parcial
8. e que tots cinc completesquen mon retorn.

9. Bullirà el mar com la cassola en forn,
10. mudant color e l'estat natural,
11. e mostrarà voler tota res mal
12. que sobre si atur un punt al jorn.
13. Grans e pocs peixs a recors correran
14. e cercaran amagatalls secrets:
15. fugint al mar, on son nodrits e fets,
16. per gran remei en terra eixiran.

Text adaptat

RAIMON (1993). Veles e vents han mos desigs complir. En *Integral 4. Ausiàs March i poetes dels segles XV i XVI*. [CD]. Barcelona: Audivis.

1. Veles e vents han mos desigs complir
2. faent camins dubtosos per la mar.
3. Mestre i ponent contra d'ells veig armar;
4. xaloc, llevant, los deuen subvenir,
5. ab llurs amics lo grec e lo migjorn,
6. fent humils precés al vent tramuntanal
7. que en son bufar los sia parcial
8. e que tots cinc completesquen mon retorn.

9. Bullirà el mar com la cassola en forn,
10. mudant color e l'estat natural,
11. e mostrarà voler tota res mal
12. que sobre si atur un punt al jorn.
13. Grans e pocs peixs a recors correran
14. e cercaran amagatalls secrets:
15. fugint al mar, on son nodrits e fets,
16. per gran remei en terra eixiran.

17. [Amor, de vós, jo en sent més que no en sé,

17. [Amor, de vós, jo en sent més que no en sé,
 18. de que la part pijor me'n romandrà,
 19. e de vós sap lo qui sens vos està:
 20. a joc de daus vos acompararé.]

21. Los pelegrens tots ensems votaran
 22. e prometran molts dons de cera fets;
 23. la gran paor traurà al llum los secrets
 24. que al confés descoberts no seran.
 25. En lo perill no em caureu de l'esment,
 26. ans votaré al Déu qui ens ha lligats
 27. de no minvar mes fermes voluntats
 28. e que tots temps me sereu de present.

29. Jo tem la mort per no ser-vos absent,
 30. Perquè amor per mort és anul·lats;
 31. mas jo no creu que mon voler sobrats
 32. pusca esser per tal departiment.
 33. Jo só gelós de vostre escàs voler
 34. que, jo morint, no meta mi en oblit:
 35. sol est pensar me tol del món delit,
 36. car, nós vivint, no creu se pusca fer:

37. Aprés ma mort, d'amar perdau poder
 38. e sia tost en ira convertit!,
 39. e, jo forcat d'aquest mon ser eixit,
 40. tot lo meu mal serà vós no veer.

18. de que la part pijor me'n romandrà,
 19. e de vós sap lo qui sens vos està:
 20. a joc de daus vos acompararé.]

21. Jo tem la mort per no ser-vos absent,
 22. Perquè amor per mort és anul·lats;
 23. mas jo no creu que mon voler sobrats
 24. pusca esser per tal departiment.
 25. Jo só gelós de vostre escàs voler
 26. que, jo morint, no meta mi en oblit:
 27. sol est pensar me tol del món delit,
 28. car, nós vivint, no creu se pusca fer:

29. Aprés ma mort, d'amar perdau poder
 30. e sia tost en ira convertit!,
 31. e, jo forcat d'aquest mon ser eixit,
 32. tot lo meu mal serà vós no veer.

33. Amor, de vós, jo en sent més que no en sé,
 34. de que la part pijor me'n romandrà,
 35. e de vós sap lo qui sens vós està:
 36. a joc de daus vos acompararé.]

41. Oh Deu!, per que terme no hi ha en amor,
42. car prop d'aquell jo em trobarà tot sol?
43. Vostre voler saberà quant me vol,
44. tement, fiant, de tot l'avenidor!

45. Jo son aquell pus extrem amador
46. après d'aquell a qui Deu vida tol:
47. puixs jo son viu, mon cor no mostra dol
48. tant com la mort per sa extrema dolor.
49. A be o mal d'amor jo so dispost,
50. mas, per mon fat, fortuna cas no em porta:
51. tot esvetlat, ab desbarrada porta,
52. me trobara faent humil respot.

53. Jo desig co que em porà ser gran cost
54. i aquest esper de molts mals m'aconhorta;
55. a mi no plau ma vida ser estorta
56. d'un cas molt fer, qual preg Déu sia tost.
57. Lladoncs, les gents, no els calrà donar fe
58. al que Amor fora mi obrarà:
59. lo seu poder en acte es mostrarà
60. e los meus dits ab los fets provaré.

61. Amor, de vós, jo en sent més que no en sé,
62. de què la part pijor me'n romandrà,
63. e de vós sap lo qui sens vós està:
64. a joc de daus vos acompararé.

ANNEX 3

Text original

LA MEDECINA, de Bernat Metge (finals s. XIV)

1. Vós pendreu un badall d'estornell
2. e dues onces de besturri
3. mesclat ab un poc de gingurri
4. e dos diners de baquiqueu.
5. Si voleu haver un «m'ameu»
6. molt mes ne valdrà composta;
7. e puis pendreu una almosta
8. de fum de palla remullada,
9. però feu que tota vegada
10. hi sia present En Ganet;
11. e feu-ho passar en lloc net,
12. cobert ab un tarararat;
13. e puis sia polvoritzat
14. e passat per un prim sedas!
15. E si hi mescleu arriboràs,
16. millor sabor hi trobareu.

17. Ulls de moscats hi mesclareu,
18. e dos quarts de bon baldufai

Text adaptat

RAIMON (2003). La medecina. En *Clàssics i no* [CD]. Sabadell: Picap.

1. A la presó estava Bernat Metge,
2. era el seu tercer empresonament
3. i per passar el temps distretament
4. es dedicà a fer certes receptes
5. de gran valor. Era l'any del Senyor
6. de mil tres-cents noranta-set, o vuit,
7. quan va escriure aquesta “medecina”
8. que serveix per no curar res de res.
9. “Medecina” feta per en Bernat
10. Metge apropiada a tot mal:

11. Vós pendreu un badall d'estornell
12. e dues onces de besturri
13. mesclat ab un poc de gingurri
14. e dos diners de baquiqueu.
15. Si voleu haver un «m'ameu»
16. molt mes ne valdrà composta;
17. e puis pendreu una almosta
18. de fum de palla remullada,

19. e dels cabells d'En Mardufai
 20. ab los queixals de Gedeon;
 21. e de la barba d'Absalon
 22. hi mesclareu, ab un pipiu;
 23. e si llàgremes de Daviu
 24. podeu trobar, no us sien cares.

 25. E, puis, hajau dos pans de mares
 26. que sien ben secats al sol.
 27. Si mestre Bernat Oriol
 28. vos vol prestar la gramalla blanca,
 29. quítia serà tantost, e franca,
 30. de tot mal la vostra persona;
 31. e si mestre Germà vos dona
 32. un tros de la gramalla groga,
 33. feu-ho tot picar, ans que ploga,
 34. ab los materials propdits,
 35. los quals sien tots confegits;
 36. e puis sia'n fet lletovari,
 37. que al mon no hi sé altre contrari
 38. que el vostre mal faça fugir.

19. però feu que tota vegada
 20. hi sia present En Ganet;
 21. e feu-ho passar en lloc net,
 22. cobert ab un tarararat;
 23. e puis sia polvoritzat
 24. e passat per un prim sedas!
 25. E si hi mescleu arriboràs,
 26. millor sabor hi trobareu.

 27. Ulls de moscats hi mesclareu,
 28. e dos quarts de bon baldufai
 29. e dels cabells d'En Mardufai
 30. ab los queixals de Gedeon;
 31. e de la barba d'Absalon
 32. hi mesclareu, ab un pipiu;
 33. e si llàgremes de Daviu
 34. podeu trobar, no us sien cares.

 35. E, puis, hajau dos pans de mares
 36. que sien ben secats al sol.
 37. Si mestre Bernat Oriol
 38. vos vol prestar la gramalla blanca,
 39. quítia serà tantost, e franca,
 40. de tot mal la vostra persona;
 41. e si mestre Germà vos dona
 42. un tros de la gramalla groga,

43. feu-ho tot picar, ans que ploga,
44. ab los materials propdits,
45. los quals sien tots confegits;
46. e puis sia'n fet lletovari,
47. que al mon no hi sé altre contrari
48. que el vostre mal faça fugir.

ANNEX 4

Text original

LA BALADA DE LA GARSA I L'ESMERLA, de Joan Roís de Corella (s. XV)

1. Ab los peus verds, los ulls e celles negres,
2. pennatge blanc, he vista una garsa
3. sola, sens par, de les altres esparsa,
4. que del mirar mos ulls resten alegres.
5. I, al seu costat, estava una esmerla,
6. ab un tal gest, les plomes i lo llustre,
7. que no és al món poeta tan il·lustre,
8. que pogués dir les llaors de tal perla.
9. I, ab dolça veu, per art ben acordada,
10. cant e tenor, cantaven tal balada:

11. «Del mal que pas no puc guarir,
12. si no em mirau
13. ab los ulls tals, que puga dir
14. que ja no us plau
15. que io per vós haja a morir.

16. Si muir per vós, llavors creureu

Text adaptat

RAIMON (1993). La balada de la garsa i l'esmerla. En *Integral 4. Ausiàs March i poetes dels segles XV i XVI*. [CD]. Barcelona: Audivis.

1. Ab los peus verds, los ulls e celles negres,
2. pennatge blanc, he vista una garsa
3. sola, sens par, de les altres esparsa,
4. que del mirar mos ulls resten alegres.
5. I, al seu costat, estava una esmerla,
6. ab un tal gest, les plomes i lo llustre,
7. que no es al món poeta tan il·lustre,
8. que pogués dir les llaors de tal perla.
9. I, ab dolça veu, per art ben acordada,
10. cant e tenor, cantaven tal balada:

11. «Del mal que pas no puc guarir,
12. si no em mirau
13. ab los ulls tals, que puga dir
14. que ja no us plau
15. que io per vós haja a morir.

17. l'amor que us port,
18. e no es pot fer que no ploreu
19. la trista mort
20. d'aquell que ara no voleu.

21. Que el mal que pas no em pot jaquir
22. si no girau
23. los vostres ulls, que em vullen dir
24. que ja no us plau
25. que io per vós haja a morir.»

16. Si muir per vós, llavors creureu
17. l'amor que us port,
18. e no es pot fer que no ploreu
19. la trista mort
20. d'aquell que ara no voleu.

21. Que el mal que pas no em pot jaquir
22. si no girau
23. los vostres ulls, que em vullen dir
24. que ja no us plau
25. que io per vós haja a morir.»

ANNEX 5

Text original

DESERT D'AMICS «Lo presoner», de Jordi de Sant Jordi (s. XV)

1. Desert d'amics, de béns e de senyor,
2. en estrany lloc i en estranya contrada,
3. lluny de tot bé, fart d'enuig e tristor,
4. ma voluntat e pensa caitivada,
5. me trob del tot en mal poder sotmés,
6. no vei algú que de mé s'haja cura,
7. e soi guardats, enclòs, ferrats e pres,
8. de què en fau grat a ma trista ventura.

9. Eu hai vist temps que no em plaisia res,
10. ara em content de ço qui em fai tristura.
11. E los grillons, lleugers ara preu més
12. que en lo passat la bella brodadura.
13. Fortuna vei que ha mostrat son voler
14. sus mé, volent que en tal punt vengut sia;
15. però no em cur, pus hai fait mon dever
16. ab tots los bons que em trob en companyia.

17. Car prenc conhort de com sui presoner
18. per mon senyor, servint tant com podia,
19. d'armes sobrat e per major poder,

Text adaptat

RAIMON (1993). Desert d'amics. En *Integral 4. Ausiàs March i poetes dels segles XV i XVI*. [CD]. Barcelona: Audivis.

1. Desert d'amics, de béns e de senyor,
2. en estrany lloc i en estranya contrada,
3. lluny de tot bé, fart d'enuig e tristor,
4. ma voluntat e pensa caitivada,
5. me trob del tot en mal poder sotmés,
6. no vei algú que de mé s'haja cura,
7. e soi guardats, enclòs, ferrats e pres,
8. de què en fau grat a ma trista ventura.

9. Eu hai vist temps que no em plaisia res,
10. ara em content de ço qui em fai tristura.
11. E los grillons, lleugers ara preu més
12. que en lo passat la bella brodadura.
13. Fortuna vei que ha mostrat son voler
14. sus mé, volent que en tal punt vengut sia;
15. però no em cur, pus hai fait mon dever
16. ab tots los bons que em trob en companyia.

17. Tots aquests mals no em són res de sofrir
18. en esguard d'u qui el cor me destenta

20. no per defect gens de cavalleria.
21. E prenc conhort quan no puc conquerir
22. haver en res sens que treball no senta,
23. mas d'altra part cuid de tristor morir
24. com vei que el mon del revers se contenta.

25. Tots aquests mals no em són res de sofrir
26. en esguard d'u qui el cor me destenta
27. e em fai tot jorn d'esperanca partir:
28. com no vei res que ens avanc d'una espenta
29. en acuncar nostre deslliurament.
30. E més que vei ço que ens demana Sforça
31. que no sofrir algú raonament,
32. de què llangueix ma virtut e ma força.

33. Per què no sai ni vei res al present
34. que em puixa dar en valor d'una escorça,
35. mas Déu tot sol, de qui prenc fundament
36. e de qui fiu, iz ab qui mon cor s'esforça.
37. E d'altra part del bon rei liberal,
38. qui em socorrec per gentilesa granda,
39. lo qui ens ha més del tot en aquest mal,
40. que ell me'n traurà, car soi jus sa comanda.

41. Reis virtuós, mon senyor natural,
42. tots al present no us fem altra demanda,

19. e em fai tot jorn d'esperanca partir:
20. com no vei res que ens avanc d'una espenta
21. en acuncar nostre deslliurament.
22. [Desert d'amics, de béns e de senyor,
23. en estrany lloc i en estranya contrada...]

43. mas que us record que vostra sang reial
44. mai defallí al qui fos de sa banda.
45. [Desert d'amics, de béns e de senyor,
46. en estrany lloc i en estranya contrada...]

ANNEX 6

Text original

ELOGI DELS DINERS, d'Anselm Turmeda (s. XIV)

1. Diners de tort fan veritat,
2. e de jutge fan advocat;
3. savi fan tornar l'hom orat,
4. pus que d'ells haja.

5. Diners fan bé, diners fan mal,
6. diners fan l'home infernal
7. e fan-lo sant celestial,
8. segons que els usa.

9. Diners fan bregues e remors,
10. e vituperis e honors,
11. e fan cantar preïcadors:
12. Beati quorum.

13. Diners alegren los infants
14. e fan cantar los capellans
15. e los frares carmelitans
16. a les grans festes.

17. Diners, magres fan tornar gords,
18. e tornen lledesmes los bords.
19. Si diràs «jas» a hòmens sords,
20. tantost se giren.

Text adaptat

RAIMON (1993). Elogi dels diners. En *Integral 4. Ausiàs March i poetes dels segles XV i XVI*. [CD]. Barcelona: Audivis.

1. Diners de tort fan veritat,
2. e de jutge fan advocat;
3. savi fan tornar l'hom orat,
4. pus que d'ells haja.

5. Diners fan bé, diners fan mal,
6. diners fan l'home infernal
7. e fan-lo sant celestial,
8. segons que els usa.

9. Diners fan bregues e remors,
10. e vituperis e honors,
11. e fan cantar preïcadors:
12. Beati quorum.

13. Diners alegren los infants
14. e fan cantar los capellans
15. e los frares carmelitans
16. a les grans festes.

17. Diners, magres fan tornar gords,
18. e tornen lledesmes los bords.
19. Si diràs «jas» a hòmens sords,

21. Diners tornen los malalts sans;
22. moros, jueus e crestians,
23. lleixant a Déu e tots los sants,
24. diners adoren.

25. Diners fan vui al món lo joc,
26. e fan honor a molt badoc;
27. a qui diu «no» fan-li dir «hoc»
28. Vejats miracle!

29. Diners, doncs, vulles aplegar.
30. Si els pots haver no els lleix anar;
31. si molts n'hauràs poràs tornar
32. papa de Roma.

20. tantost se giren.

21. Diners tornen los malalts sans;
22. moros, jueus e crestians,
23. lleixant a Déu e tots los sants,
24. diners adoren.

25. Diners fan vui al món lo joc,
26. e fan honor a molt badoc;
27. a qui diu «no» fan-li dir «hoc»
28. Vejats miracle!

29. Diners, doncs, vulles aplegar.
30. Si els pots haver no els lleix anar;
31. si molts n'hauràs poràs tornar
32. papa de Roma.

ANNEX 7

Text original

L'ESPILL, de Jaume Roig (s. XV)

1. Més, aquell any,
2. un cas estrany,
3. en lo mon nou,
4. jorn de Ninou
5. s'hi esdevenç.
6. Jo tingui el reng,
7. Fiu convidar
8. a tots a sopar
9. qui junt havíem.
10. Allí teníem
11. de tots potatges,
12. de carns salvatges,
13. volateria,
14. pastisseria
15. molt preciosa,
16. la pus famosa
17. de tot París.
18. En un pastís,
19. capolat, trit,
20. d'hom cap de dit
21. hi fon trobat.
22. Fon molt torbat
23. qui el conegué;

Text adaptat

Raimon (2003). Espill. En *Clàssics i no*. [CD]. Sabadell: Picap.

1. Mestre Jaume Roig va nèixer
2. probablement a València
3. a començament del segle
4. XV. Se sap amb certesa
5. que va morir un dissabte
6. quart dia del mes d'abril,
7. l'any mil quatre-cents setanta-
8. vuit, en aquesta ciutat.
9. Va estudiar "Medecina
10. i Arts" a ciutat de Lleida
11. a l'Estudi General
12. i a la Sorbona, París.
13. Fou cèlebre com a metge,
14. examinador de metges
15. i Conseller de València.
16. I ha passat a la Història
17. com autor de la novel·la
18. que ell va titular *Espill*,
19. escrita en vers tota ella.
20. L'Espill és obra important,
21. d'evident misogínia,
22. més citada que llegida,
23. amb més de setze mil versos
24. dels quals jo vos en diré

24. reconegué
 25. què hi trobaria:
 26. més hi havia
 27. un cap d'orella.
 28. Carn de vedella
 29. créiem menjàssem
 30. ans que hi trobàssem
 31. l'ungla i el dit
 32. tros mig partit!
 33. Tots lo miram,
 34. e arbitram
 35. carn d'hom cert era.

36. La pastissera,
 37. ab dos aidants,
 38. -filles ja grans-,
 39. era fornera
 40. e tavernera.
 41. Dels que hi venien,
 42. allí bevien,
 43. alguns mataven,
 44. carn capolaven,
 45. feien pastells,
 46. e dels budells,
 47. feien salsisses
 • llonganisses,
 48. del món pus fines.
 49. Mare i fadrines,
 50. quants ne tenien
 51. tants ne venien,

25. noranta-set. Els que calen
 26. per contar-vos una història
 27. terrible i esgarrifosa,
 28. d'un restaurant de París
 29. on servien carn humana,
 30. segons l'autor, ben cuinada:

31. Més, aquell any
 32. un cas estrany,
 33. en lo mon nou,
 34. jorn de Ninou
 35. s'hi esdevenc.
 36. Jo tingui el reng,
 37. Fiu convidar
 38. a tots a sopar
 39. qui junt havíem.
 40. Allí teníem
 41. de tots potatges,
 42. de carns salvatges,
 43. volateria,
 44. pastisseria
 45. molt preciosa,
 46. la pus famosa
 47. de tot París.
 48. En un pastís,
 49. capolat, trit,
 50. d'hom cap de dit
 51. hi fon trobat.
 52. Fon molt torbat
 53. qui el conegué;

52. e no hi bastaven.
 53. Elles mataven
 54. alguns vedells,
 55. ab la carn d'ells
 56. tot ho cobrien,
 57. assaborien
 58. ab fines salses.

59. Les dones falses,
 60. en un clot tou
 61. fondo com pou,
 62. descarnats ossos,
 63. cames e tossos,
 64. allí els metien,
 65. e ja l'omplien
 66. les fembres braves,
 67. cruels e praves,
 68. infels, malvades,
 69. e celerades,
 70. abominables.
 71. Cert, los diables
 72. com los mataven,
 73. crec les aidaven
 74. e lo dimoni.

75. Faç testimoni
 76. que en mengí prou,
 77. mai carn ni brou,
 78. perdius, gallines
 79. ni francolines,

54. reconegué
 55. que hi trobaria:
 56. mes hi havia
 57. un cap d'orella.
 58. Carn de vedella
 59. créiem menjàssem
 60. ans que hi trobàssem
 61. l'ungla i el dit
 62. tros mig partit!
 63. Tots lo miram,
 64. e arbitram
 65. carn d'hom cert era.
 66. La pastissera,
 67. ab dos aidants
 68. –filles ja grans–,
 69. era fornera
 70. e tavernera.
 71. Dels que hi venien,
 72. allí bevien,
 73. alguns mataven,

74. carn capolaven,
 75. feien pastells,
 76. e dels budells,
 77. feien salsisses
 78. llonganisses,
 79. del món pus fines.
 80. Mare i fadrines,
 81. quants ne tenien
 82. tants ne venien,

80. de tal sabor,
81. tendror, dolçor,
82. mai no sentí.

83. Per lo matí,
84. de totes tres
85. feren quarters,
86. e llur posada
87. fon derrocada,
88. i l'aplanaren,
89. sal hi sembraren;
90. e tots los cossos
91. tallats a trossos,
92. –cent n'hi
93. comptaren–
94. i els soterraren
95. en lloc sagrat.

83. e no hi bastaven.
84. Elles mataven
85. alguns vedells,
86. ab la carn d'ells
87. tot ho cobrien,
88. assaborien
89. ab fines salses.
90. Les dones falses,
91. en un clot tou
92. fondo com pou,
93. descarnats ossos,
94. cames e tossos,
95. allí els metien,
96. e ja l'omplien
97. les fembres braves,
98. cruels e praves,
99. infels, malvades,
100. e celerades,
101. abominables.

102. Les dones falses,
103. en un clot tou
104. fondo com pou,
105. descarnats ossos,
106. cames e tossos,
107. allí els metien,
108. e ja l'omplien
109. les fembres braves,
110. cruels e praves,
111. infels, malvades,

112. e celerades,
113. abominables.
114. Cert, los diables
115. com los mataven,
116. crec les aidaven
117. e lo dimoni.
118. Faç testimoni
119. que en mengí prou,
120. mai carn ni brou,
121. perdius, gallines
122. ni francolines,
123. de tal sabor,
124. tendror, dolçor,
125. mai no sentí.
126. Per lo matí,
127. de totes tres
128. feren quarters,
129. e llur posada
130. fon derrocada,
131. i l'aplanaren,
132. sal hi sembraren;
133. e tots los cossos
134. tallats a trossos,
135. –cent n'hi comptaren–
136. i els soterraren
137. en lloc sagrat.

ANNEX 8

Text original**BELLA, DE VÓS SÓ ENAMORÓS**, de Joan Timoneda (s. XV)

1. Bella, de vós só enamorós.
2. Ja fósseu mia!
3. La nit i el jorn, quan pens en vós,
4. mon cor sospira.

5. Tot mon tresor done, i persona,
6. a vós, garrida.
7. Puix no us vol mal qui el tot vos dóna,
8. dau-me la vida.
9. Dau-me-la, doncs, hajau socors,
10. ànima mia!
11. La nit i el jorn, quan pens en vós,
12. mon cor sospira.

13. Lo jorn sencer tot temps sospir,
14. podeu ben creure.
15. I a on vos he vist sovint me gir,
16. si us poré veure.
17. I quan no us veig creixen dolors,

Text adaptatRAIMON (1993). Bella, de vós só enamorós. En *Integral 4. Ausiàs March i poetes dels segles XV i XVI*. [CD]. Barcelona: Audivis.

1. Bella, de vós só enamorós.
2. Ja fósseu mia!
3. La nit i el jorn, quan pens en vós,
4. mon cor sospira.

5. Tot mon tresor done, i persona,
6. a vós, garrida.
7. Puix no us vol mal qui el tot vós dóna,
8. dau-me la vida;
9. dau-me-la, doncs, hajau socors,
10. ànima mia!
11. La nit i el jorn, quan pens en vós,
12. mon cor sospira.

13. Tota la nit que en vós estic
14. he somiat;
15. i quan record sol, sens abric,
16. trobe'm burlat.
17. No em burleu més: durmam los dos,

18. anima mia!
 19. La nit i el jorn, quan pens en vos,
 20. mon cor sospira.

21. Tota la nit que en vós estic
 22. he somiat.
 23. I quan record sol, sense abric,
 24. Trobe'm burlat.
 25. No em burleu mes: durmam los dos,
 26. ànima mia!
 27. La nit i el jorn, quan pens en vós,
 28. mon cor sospira.

29. Al finestruc mire corrent,
 30. sols de passada.
 31. I si no hi sou, reste content,
 32. que hi sou estada.
 33. Ja en aquell punt reste penós,
 34. ànima mia!
 35. La nit i el jorn, quan pens en vós,
 36. mon cor sospira.

37. [Bella, de vós, so enamorós.
 38. Ja fósseu mia!
 39. La nit i el jorn, quan pens en vós,
 40. mon cor sospira.]

18. ànima mia.
 19. La nit i el jorn, quan pens en vós,
 20. mon cor sospira.

21. Bella, de vós só enamorós.
 22. Ja fósseu mia!
 23. La nit i el jorn, quan pens en vós,
 24. mon cor sospira.

25. Vós m'haveu fet gran cantorista
 26. i sonador;
 27. vós ben criat; vós bell trobista,
 28. componedor,
 29. fort i valent; també celós,
 30. ànima mia.
 31. La nit i el jorn, quan pens en vós,
 32. mon cor sospira.

33. No us atavieu, anau aixi,
 34. que prenc gran ira
 35. si us ataviau i algú prop mi
 36. per sort vos mira.
 37. Nueta us vull, gest graciós,
 38. ànima mia.
 39. La nit i el jorn, quan pens en vós,
 40. mon cor sospira.

41. Vós m'haveu fet gran cantorista
42. i sonador;
43. vós, ben criat; vós, bell trobista,
44. componedor.
45. fort i valent; també celós,
46. ànima mia!
47. La nit i el jorn, quan pens en vós,
48. mon cor sospira.

49. No us atavieu, anau així,
50. que prenc gran ira
51. si us ataviau i alcú prop mi
52. per sort vos mira.
53. Nueta us vull, gest graciós,
54. ànima mia!
55. La nit i el jorn, quan pens en vós,
56. mon cor sospira.

57. Plagués a Déu que com jo us mane
58. vés me manàsseu.
59. Seria ma sort, per si us enganye,
60. que m'ho provàsseu.
61. Que en vida i mort tot só de vós,
62. ànima mia.
63. La nit i el jorn, quan pens en vós,

41. Bella, de vós só enamorós.
42. Ja fósseu mia!
43. La nit i el jorn, quan pens en vós,
44. mon cor sospira.

64. mon cor sospira.

65. [Bella, de vós, so enamorós.

66. Ja fosseu mia!

67. La nit i el jorn, quan pens en vós,

68. mon cor sospira.]

ANNEX 9

Text original

ELS AMANTS, de V.A. Estellés (s. XX)

La carn vol carn (Ausiàs March)

1. No hi havia a València dos amants com nosaltres.
2. Feroçment ens amàvem del matí a la nit.
3. Tot ho recorde mentre vas estenent la roba.
4. Han passat anys, molt anys; han passat moltes coses.
5. De sobte encara em pren aquell vent o l'amor
6. i rodolem per terra entre abraços i besos.
7. No comprenem l'amor com un costum amable,
8. com un costum pacífic de compliment i teles
9. (i que ens perdone el cast senyor López-Picó).
10. Es desperta, de sobte, com un vell huracà,
11. i ens tomba en terra els dos, ens ajunta, ens empeny.
12. Jo desitjava, a voltes, un amor educat
13. i en marxa el tocadiscos, negligentment besant-te,
14. ara un muscle i després el peçó d'una orella.
15. El nostre amor es un amor brusc i salvatge
16. i tenim l'enyorança amarga de la terra,
17. d'anar a rebolcons entre besos i arraps.

Text adaptat

MONTLLOR, O. (1974). Els amants. En *A Alcoi* [CD]. Barcelona: Edigsa.

1. No hi havia a València dos amants com nosaltres.
2. Feroçment ens amàvem des del matí a la nit.
3. Tot ho recorde mentre vas estenent la roba.
4. Han passat anys, molts anys; han passat moltes coses.
5. De sobte encara em pren aquell vent o l'amor
6. i rodolem per terra entre abraços i besos.
7. No comprenem l'amor com un costum amable,
8. com un costum pacífic de complements i teles.
9. Es desperta, de sobte, com un vell huracà,
10. i ens tomba en terra els dos, ens ajunta, ens empeny.
11. Jo desitjava, a voltes, un amor educat
12. i en marxa el tocadiscos, negligentment besant-te,
13. ara un muscle i després el peçó d'una orella.
14. El nostre amor és un amor brusc i salvatge,
15. i tenim l'enyorança amarga de la terra,
16. d'anar a rebolcons entre besos i arraps.
17. Què voleu que hi faça! Elemental, ja ho sé.
18. Ignorem el Petrarca i ignorem moltes coses.
19. "Les Estances" de Riba i les "Rimas" de Bécquer.

18. Què voleu que hi faça! Elemental, ja ho sé.
19. Ignorem el Petrarca i ignorem moltes coses.
20. Les Estances de Riba i les Rimas de Bécquer.
21. Després, tombats en terra de qualsevol manera,
22. comprenem que som bàrbars, i que això no deu ser,
23. que no estem en l'edat, i tot això i allò.
24. No hi havia a València dos amants com nosaltres,
25. car d'amants com nosaltres en son parits ben pocs.

20. Després, tombats en terra de qualsevol manera,
21. Comprenem que som bàrbars, i que això no deu ser,
22. Que no estem en l'edat, i tot això i allò.
23. Que no estem en l'edat, i tot això i allò.
24. No hi havia a València dos amants com nosaltres,
25. car d'amants com nosaltres en són parits ben pocs.

ANNEX 10

Text original

M'ACLAME A TU, de V.A. Estellés (s. XX)

1. M'aclame a tu, mare de terra sola.
2. Arrape els teus genolls amb ungles brutes.
3. Invoque un nom o secreta consigna,
4. mare de pols, segrestada esperança.

5. Mentre el gran foc o la ferocitat
6. segueix camins, segueix foscos camins,
7. m'agafe a tu, os que més estimava
8. i cante el jorn del matí il·limitat.

9. El clar camí, el pregon idioma
10. un alfabet fosforescent de pedres,
11. un alfabet sempre amb la clau al pany,
12. el net destí, la sendera de llum,
13. sempre, a la nit, il·luminant, enterc,
14. un bell futur, una augusta contrada!

15. Seràs el rent que fa pujar el pa,
16. seràs el solc i seràs la collita,

Text adaptat

MONTLLOR, O. (1980). M'aclame a tu. En *4.02.42* [CD]. Barcelona: Ariola.

1. M'aclame a tu, mare de terra sola.
2. Arrape els teus genolls amb ungles brutes.
3. Invoque un nom o secreta consigna,
4. mare de pols, segrestada esperança.

5. Mentre el gran foc o la ferocitat
6. seguix camins, segueix foscos camins,
7. m'agafe a tu, os que més estimava
8. i cante el jorn del matí il·limitat.

9. El clar camí, el pregon idioma
10. un alfabet fosforescent de pedres,
11. un alfabet sempre amb la clau al pany,
12. el net destí, la sendera de llum,
13. sempre, a la nit, il·luminant, enterc,
14. un bell futur, una augusta contrada!

15. Seràs el rent que fa pujar el pa,

17. seràs la fe i la medalla oculta,
18. seràs l'amor i la ferocitat.

19. Seràs la clau que obre tots els panys,
20. seràs la llum, la llum il·limitada,
21. seràs confí on l'aurora comença,
22. seràs forment, escala il·luminada!

23. Seràs l'ocell i seràs la bandera,
24. l'himne fecund del retorn de la pàtria,
25. tros esquinçat de l'emblema que puja.

26. Jo pujaré piament els graons
27. i en arribar al terme entonaré
28. el prec dels béns que em retornaves sempre!

16. seràs el solc i seràs la collita,
17. seràs la fe i la medalla oculta,
18. seràs l'amor i la ferocitat.

19. Seràs la clau que obre tots els panys,
20. seràs la llum, la llum il·limitada,
21. seràs confí on l'aurora comença,
22. seràs forment, escala il·luminada!

23. Seràs l'ocell i seràs la bandera,
24. l'himne fecund del retorn de la pàtria,
25. tros esquinçat de l'emblema que puja.

26. Jo pujaré piament els graons
27. i en arribar al terme entonaré
28. el prec dels béns que em retornaves sempre.

ANNEX 11

Text original

UN HOME REPARTEIX, de Joan Brossa (s. XX)

1. La plaça, tant pels edificis com
2. per l'animació que hi donen els veïns,
3. és un dels centres de la ciutat.

4. Un home reparteix fulls clandestins.

5. Al Parc hi ha una Muntanya suïssa,
6. un Laberint, un Pavelló xinès i un Temple grec.

7. Un home reparteix fulls clandestins.

8. El carrer és tortuós i estret;
9. té un teatre, dos cabarets i trenta cafès.

10. Un home reparteix fulls clandestins.

11. Aquest edifici està destinat
12. a les oficines de la fàbrica
13. amb magatzem i taller.

Text adaptat

MONTLLOR, O. (1980). Un home reparteix. En 4.02.42 [CD].
Barcelona: Ariola.

1. La plaça, tant pels edificis com
2. Per l'animació que hi donen els veïns,
3. és un dels centres de la ciutat.

4. Un home reparteix fulls clandestins.

5. Al parc hi ha una Muntanya suïssa,
6. Un Laberint, un Pavelló xinès i un Temple grec.

7. Un home reparteix fulls clandestins.

8. El carrer és tortuós i estret;
9. Té un teatre, dos cabarets i trenta cafès.

10. Un home reparteix fulls clandestins.

11. Aquest edifici està destinat
12. A les oficines de la fàbrica

14. Un home reparteix fulls clandestins.

15. Hi ha obrers i estudiants tancats

16. i abandonats en un calabós.

17. Un home reparteix fulls clandestins.

18. Per a anar a veure els Ministres, Caps

19. d'Administració i persones de categoria i distinció

20. cal demanar-los per escrit una audiència.

21. Un home reparteix fulls clandestins.

22. L'església, malgrat no tenir torre

23. sobresurt dels edificis del carrer.

24. Un home reparteix fulls clandestins.

25. Entren els criats per anunciar

26. que el banquet està servit.

27. Un home reparteix fulls clandestins.

28. Gent sense casa ni sabates

29. viuen en coves, als suburbis.

13. Amb magatzem i taller.

14. Un home reparteix fulls clandestins.

15. Hi ha obrers i estudiants tancats

16. I abandonats en un calabós.

17. Un home reparteix fulls clandestins.

18. Per a anar a veure els Ministres, Caps

19. D'Administració i persones de categoria i distinció

20. Cal demanar-los per escrit una audiència.

21. Un home reparteix fulls clandestins.

22. L'església, malgrat no tenir torre,

23. Sobresurt dels edificis del carrer.

24. Un home reparteix fulls clandestins.

25. Entren els criats per anunciar

26. Que el banquet està servit.

27. Un home reparteix fulls clandestins.

28. Gent sense casa ni sabates

30. Un home reparteix fulls clandestins.

31. En una comissaria un senyor amb

32. abric i barret denuncia que

33. un home reparteix fulls clandestins.

29. Viuen en coves, als suburbis.

30. Un home reparteix fulls clandestins.

31. En una comissaria un senyor amb

32. Abric i barret denuncia que

33. Un home reparteix fulls clandestins.

ANNEX 12

Text original

COBLES A LA DIVISIÓ DEL REGNE DE MALLORCA,
d'Anselm Turmeda (s. XIV)

1. Espès e molt sovent
2. per plorar los ulls se torca:
3. -¿Qui sóts vós, dona plasent,
4. a qui.l cor se desconhorta?
5. -Vei enveja qui aporta
6. mos fills a perdició.
7. Si volets saber qui só:
8. Són la illa de Mallorca.
[...]
9. Mos fills desobedients
10. als estranys m'han subjugada.
11. Per los llurs mals regiments
12. concòrdia han gitada,
13. e fortment l'han avilada
14. del regne, ab deshonor;
15. e sa germana amor
16. ab trompes l'han bandejada.

17. Rancor e impietat,

Text adaptat

BONET, M. (1971). Cobles de la divisió del regne de Mallorca. En *Maria del Mar Bonet*. [CD]. Barcelona: Bocaccio.

1. Espès e molt sovent
2. Per plorar los ulls se torca
3. Qui sóts vós, dona plasent
4. a qui el cor se desconhorta?
5. Vei enveja qui aporta
6. mos fills, e perdició.
7. Si volets saber qui só
8. só la illa de Mallorca.

9. Mos fills desobedients
10. als estranys m'han subjugada.
11. per los llurs mal regiments
12. concòrdia han gitada.
13. No em sé per quina raó
14. los meus fills m'han avorrida,
15. ne per què divisió
16. entre ells és establida.
17. Si ma gent era unida

18. les quals eren bandejades,
19. enveja ha tant tractat
20. que en la illa són tornades;
21. totes tres són més preades
22. e regeixen l'estament,
23. e per major honrament
24. en tot fet són demanades.
[...]
25. No em sé per quina raó
26. los meus fills m'han avorrida,
27. ne per què divisió
28. entre ells és establida.
29. Si ma gent era unida
30. viurien segurament.
31. Lloar me puix a la gent
32. que de tots béns són fornida.
33. [...]
34. -Frare Entelm, oh fill car!
35. Oh, de les tres lletres mestre!
36. Lo morisc vos és tot clar,
37. e en l'hebraic sóts molt destre.
38. ¿E què atròbats en letra
39. que.n sia ocasió
40. d'aquesta divisió
41. e d'aquest meu gran sinestre?
42. -Senyora, antigament,

18. viurien segurament.

19. Senyora, antigament,
20. ans que fóssets crestiana,
21. havia gran uniment
22. en la vostra gent pagana.
23. Mai no fou tal unió
24. de migjorn a tramuntana.

43. ans que fóssets crestiana,
44. havia gran uniment
45. en la vostra gent pagana,
46. en tot lloc feien ufana
47. de la llur dilecció.
48. Mai no fo tal unió,
49. de migjorn a tramuntana.
 [...]
50. Can la lluna, del seu llum
51. aminvant, creix per son nombre,
52. ell ordonà un perfum
53. sots un arbre, en la ombra.
54. De semença de cogombre,
55. ungles d'hom, sang menstrual,
56. paparres, fulles d'orval,
57. primer tot lo lloc escombra.
 [...]
58. Despuis del dia ençà
59. cascun son par abandona;
60. la u a l'altre tot mal fa,
61. e li tracta e li ordona.
62. E lo lur rei de corona,
63. havent son poble partit,
64. valentment fo desconfit
65. pel comte de Barcelona
66. [...]

67. Senyora, per bona ment
68. vostres precés obeiria,
69. si venir segurament
70. del vostre poble poria.
71. L'anar molt leu me seria,
72. mas fa'm por que, al tornar,
73. ells no-s volguessen pagar
74. de mi, si res los devia.
75. [...]
76. Així me'n pren com al gall,
77. qui, per por, de l'hom s'estriga,
78. després que après lo vall,
79. a la porta plegadissa,
80. al costat d'una bardissa
81. viu mon companyó cremar;
82. un altre en viu socarrar
83. dins aquell any en Eivissa.
 [...]
84. Un eximpli us en vull dar:
85. tres llances ensems lligades
86. a tard se ponan trencar
87. mentre sien ajustades,
88. e si són deseparades
89. rompran-se lleugerament;
90. mentre hi haja uniment
91. jamai no seran trencades.

ANNEX 13

Text original

CANSONETA LEU E PLANA, de Guillem de Berguedà (s. XII)

I

1. Cansoneta leu e plana,
2. leugereta, ses ufana,
3. farai, e de mon Marques
4. del traïchor de Mataplana,
5. q'es d'engan farsitz e ples.
6. A, Marques, Marques, Marques,
7. d'engan etz farsitz e ples.

II

8. Marques, ben aion les peiras
9. a Melgur depres Someiras,
10. on perdetz de las dentz tres;
11. no.i ten dan que las primeiras
12. i son e non paron ges.
13. A, Marques, Marques, Marques,
14. d'engan etz farsitz e ples.

Text adaptat

BONET, M. (1982). Cançoneta lleu i plana. En *Breviari d'amor*. [CD].
Barcelona: Ariola.

1. Cançoneta lleu i plana
2. lleugereta i gens ufana
3. faré damunt el marquès,
4. el traïdors de mataplana,
5. que és d'engany farcit i ple.
6. Ah, marquès, marquès, marquès!,
7. d'engany ets farcit i ple.

8. Beneïdos són les pedres
9. a Melgur. prop de Someires,
10. on tres dents perdé el marquès,
11. un mal record en tingueres
12. i allí no s'hi coneix res.
13. Ah, marquès, marquès, marquès!,
14. d'engany ets farcit i ple.

15. Pel braç no us dono una figa,
16. sembla cabiró de biga

III

15. Del bratz no.us pretz una figa,
16. que cabreilla par de biga
17. e portatz lo mal estes;
18. ops i auria ortiga
19. qe.l nervi vos estendes
20. .A, Marques, Marques, Marques,
21. d'engan etz farsitz e ples.

IV

22. Marques, qui en vos se fia
23. ni a amor ni paria;
24. guardar se deu tota ves
25. qon qe.z an: an de clar dia,
26. de nuoitx ab vos non an ges.
27. A, Marques, Marques, Marques,
28. d'engan etz farsitz e ples.

V

29. Marques, ben es fols qui.s vana
30. c'ab vos tenga meliana
31. meins de brajas de cortves;
32. et anc fills de crestiana
33. peyor costuma non mes.
34. A, Marques, Marques, Marques,
35. d'engan etz farsitz e ples.

17. i el porteu molt mal estès.
18. Us caldria una ortiga
19. que el nervi us estirés.
20. Ah, marquès, marquès, marquès!,
21. d'engany ets farcit i ple.

22. No obté qui de vós fia
23. ni amor ni companyia,
24. guardar-se ha del marquès.
25. Qui amb vós conviu a ple dia,
26. de nit no en vol saber res.
27. Ah, marquès, marquès, marques!,
28. d'engany ets farcit i ple.

29. I ben foll és qui es vana
30. de fer amb vós la migdiada
31. sens pantalons ben estrets.
32. No conec fill de cristiana
33. que pitjors costums tingués.
34. Ah, marquès, marquès, marquès!,
35. d'engany ets farcit i ple.

ANNEX 14

Text original

EN LA MEVA MORT, de Bartomeu Rosselló-Pòrcel (s. XX)

1. Estic cansat de tu, domini fosc
2. i tempestat de flama.
3. M'exaltaré damunt dels horitzons
4. i trauré les banderes al desert
5. de la darrera cavalcada.
6. Reina d'aquestes hores, ara véns
7. tota brillant, armada.
8. Inútil desesper del vespre! L'alba
9. s'acosta ja amb l'espasa,
10. i l'ardor temerari que m'encén
11. allunya les estrelles.

Text adaptat

BONET, M. (2013). En la meva mort. En *Fira encesa*. [CD]. Barcelona: Picap.

1. Estic cansat de tu, domini fosc
2. i tempestat de flama.
3. M'exaltaré damunt els horitzons
4. i trauré les banderes al desert
5. de la darrera cavalcada.
6. Reina d'aquestes hores, ara véns
7. tota brillant, armada.
8. Inútil desesper del vespre! L'alba
9. s'acosta ja amb l'espasa,
10. i l'ardor temerari que m'encén
11. allunya les estrelles.

ANNEX 15

Text original

LO PI DE FORMENTOR, de Miquel Costa i Llobera (s. XIX)

Electus ut cedri

1. Mon cor estima un arbre! Més vell que l'olivera,
2. més poderós que el roure, més verd que el taronger,
3. conserva de ses fulles l'eterna primavera
4. i lluita amb les ventades que atupen la ribera,
5. com un gegant guerrer.

6. No guaita per ses fulles la flor enamorada;
7. no va la fontanella ses ombres a besar;
8. mes Déu unguí d'aroma sa testa consagrada
9. i li donà per trone l'esquerpa serralada,
10. per font la immensa mar.

11. Quan lluny, damunt les ones, renaix la llum divina,
12. no canta per ses branques l'aucell que encativam;
13. el crit sublim escolta de l'àguila marina,
14. del voltor qui passa sent l'ala gegantina

Text adaptat

BONET, M.(1981). El pi de Formentor. En *Jardí tancat*. [CD].
Barcelona: Ariola.

1. Mon cor estima un arbre! Més vell que l'olivera,
2. més poderós que el roure, més verd que el taronger,
3. conserva de ses fulles l'eterna primavera,
4. i lluita amb les ventades que atupen la ribera,
5. com un gegant guerrer.

6. No guaita per ses fulles la flor enamorada;
7. no va la fontanella ses ombres a besar;
8. mes Déu unguí d'aroma sa testa consagrada
9. i li donà per terra l'esquerpa serralada,
10. per font la immensa mar.

11. Quan lluny, damunt les ones, renaix la llum divina,
12. no canta per ses branques l'aucell que encativam;
13. el crit sublim escolta de l'àguila marina,
14. del voltor qui puja sent l'ala gegantina

15. remoure son fullam.

16. Del llim d'aquesta terra sa vida no sustenta;
 17. revincla per les roques sa poderosa rel,
 18. té pluges i rosades i vents i llum ardenta,
 19. i, com un vell profeta, rep vida i s'alimenta
 20. de les amors del cel.

21. Arbre sublim! Del geni n'és ell la viva imatge:
 22. Domina les muntanyes i aguaita l'infinit;
 23. per ell la terra és dura, mes besa son ramatge
 24. el cel qui l'enamora, i té el llamp i l'oratge
 25. per glòria i per delit.

26. Oh! sí: que quan a lloure bramulen les ventades
 27. i sembla entre l'escuma que tombi el seu penyal,
 28. llavors ell riu i canta més fort que les onades
 29. i vencedor espolsa damunt les nuvolades
 30. sa cabellera real.

31. Arbre, mon cor t'enveja. Sobre la terra impura,
 32. com a penyora santa duré jo el teu record.
 33. Lluitar constant i vèncer, reinat sobre l'altura
 34. i alimentar-se i viure del cel i de llum pura...
 35. oh vida, oh noble sort!

15. remoure son fullam.

16. Del llim d'aquesta terra sa vida no sustenta;
 17. revincla per les roques sa poderosa rel,
 18. té pluges i rosades i vents i llum ardenta,
 19. i, com un vell profeta, rep vida i s'alimenta
 20. de les amors del cel.

21. Arbre sublim! Del geni n'és ell la viva imatge:
 22. domina les muntanyes i aguaita l'infinit;
 23. per ell la terra és dura, mes besa son ramatge
 24. el cel qui l'enamora, i té el llamp i l'oratge
 25. per glòria i per delit.

26. Oh! sí: que quan a lloure bramulen les ventades
 27. i sembla entre l'escuma que tombi el seu penyal,
 28. llavors ell riu i canta més fort que les onades,
 29. i vencedor espolsa damunt les nuvolades
 30. sa cabellera real.

31. Arbre, mon cor t'enveja. Sobre la terra impura,
 32. com a penyora santa duré jo el teu record.
 33. Lluitar constant i vèncer, reinat sobre l'altura
 34. i alimentar-se i viure de cel i de llum pura...
 35. oh vida! oh noble sort!

36. Amunt, ànima forta! Traspassa la boirada
37. i arrela dins l'altura com l'arbre dels penyals.
38. Veuràs caure a tes plantes la mar del món irada,
39. i tes cançons tranquiles 'niran per la ventada
40. com l'au dels temporals.

36. Amunt, ànima forta! Traspassa la boirada
37. i arrela dins l'altura com l'arbre dels penyals.
38. Veuràs caure a tes plantes la mar del món irada,
39. i tes cançons tranquil·les 'niran per la ventada
40. com l'au dels temporals.

ANNEX 16

Text original**DESOLACIÓ**, de Joan Alcover (s. XX)

1. Jo só l'esqueix d'un arbre, esponerós ahir,
2. que als segadors feia ombra a l'hora de la sesta;
3. mes branques una a una va rompre la tempesta,
4. i el llamp fins a la terra ma soca mig-partí.

5. Brots de migrades fulles coronen el bocí
6. obert i sens entranyes que de la soca resta;
7. cremar he vist ma llenya; com fumerol de fesa,
8. al cel he vist anar-se'n la millor part de mi.

9. I l'amargor de viure xucla ma rel esclava,
10. i sent brostar les fulles i sent pujar la saba,
11. i m'aida a esperar l'hora de caure un sol de conhort.

12. Cada ferida mostra la pèrdua d'una branca:
13. sens jo, res parlaria de la meitat que em manca;
14. jo visc sols per plànyer lo que de mi s'és mort.

Text adaptatBONET, M. (1981). Desolació. En *Jardí tancat* [CD]. Barcelona: Ariola.

1. Jo só l'esqueix d'un arbre, esponerós ahir,
2. que als segadors feia ombra a l'hora de la sesta;
3. mes branques, una a una, va rompre la tempesta,
4. i el llamp, fins a la terra, ma soca migpartí.

5. Brots de migrades fulles coronen el bocí,
6. obert i sens entranyes, que de la soca resta;
7. cremar he vist ma llenya; com fumerol de festa,
8. al cel he vist anar-se'n la millor part de mi.

9. I l'amargor de viure xucla ma arrel esclava,
10. i sent brostar les fulles, i sent pujar la saba,
11. i m'aida a esperar l'hora de caure, un sol conhort:

12. cada ferida mostra la pèrdua d'una branca;
13. sens mi, res parlaria de la meitat que em manca;
14. jo visc sols per a plànyer lo que de mi s'és mort.

ANNEX 17

Text original

CRIATURA DOLCÍSSIMA, de Joan Fuster (s. XX)

1

1. Criatura dolcíssima - que fores
2. la sola riba forta, un deix d'idea,
3. la mà que entre les meues perdurava!
4. Criatura dolcíssima o miracle
5. total o prosperada llum - que fores
6. grat de llavis pertot i branca exempta!
7. Criatura dolcíssima i fondària
8. i visitació de mots atònits
9. i pietat complida i cim - que fores ...

2

10. Eres així com et recobre i jure?
11. Ja no ho sé. Cada instant, buscant-se objecte,
12. t'adjudica diversa retirada.
13. Eres? Ets! Ets així! Tot jo t'hi obligue.
14. I així, i així, i així! Oh l'inventari

Text adaptat

LLACH, LL. (1979). Criatura dolcíssima. En *Lluís Llach*. [CD].
Barcelona: Ariola.

1. Criatura dolcíssima, que fores
2. la sola riba, un deix d'idea,
3. la mà que entre les meues perdurava!
4. No sé si m'estimaves: t'estimava
5. i això era tot, i això era prou,
6. i els nostres cossos obraven en llur glòria.
7. Criatura dolcíssima, que fores
8. Érem hostes del bes i la insistència,
9. i et sabia ma carn meravellada
10. i argument negador de la nostàlgia.
11. Tenies dinou anys, i a punt la joia,
12. i esperança de mi en les teues galtes.

15. de lloances que en faig, oh ardents successos!
16. Concorren a invocar-te, i t'enuncien,
17. unes últimes forces de tristesa.
18. En elles he escollit bandera i ala.

3

19. Era tardor, un temps sense solatge,
20. estrany de cansaments, que em retenia
21. entre roses inertes, entre exili.
22. Vingueres. Flabiols i cobejança
23. i cadernereres deien la sorpresa.
24. Fou un començ de faules vencedores.
25. I vaig saber l'amor: un lloc de messes
26. i tu, ah i tu com un repòs, com una
27. sobtada companyia inajornable!

4

28. Érem hostes del bes i la insistència,
29. uns territoris radiants, els únics,
30. i argument negador de la nostàlgia.
31. A força d'alegria, vam obrir-nos
32. més càlids privilegis: la mateixa
33. veu per als dos, sang dura, al·legories.
34. Establírem el món sota la nostra

13. Jo t'intentava noms i altres carícies.

14. Vindrà l'hora de veure dins els versos

15. i algú dirà de mi: heus ací un home

16. que moria allarat en clars abismes.

17. ¿Però no hi trobaran ta pau, tos muscles,

18. la teua olor completa penetrant-me?

19. ¿No hi llegiran ton nom amb un bell pànic?

20. Criatura dolcíssima, que fores

21. un deix d'idea,

22. la mà que entre les meues perdurava!

35. perfecció. Duràvem, prosseguírem.
36. Fidel, el món du encara aquell bé gràcil.

5

37. No sé si m'estimaves: t'estimava
38. i això era tot, i això era prou, i els dies
39. obraven per a mi racons tendríssims.
40. T'estimava amb les hores i amb el somni,
41. i et cantava, i passaves, i abril queia,
42. i et sabia ma carn meravellada.
43. Sí, t'estimava lentament i sorda.
44. Com s'estimen les coses marcescibles.
45. Com s'aprèn l'idioma de l'absència.

6

36. Tenies 19 anys, i a punt la joia,
37. i esperança de mi en les teues galtes.
38. Jo t'intentava noms o altres carícies.
39. Vàrem recórrer, junts, tots els designis
40. d'un espai de coloms, les destinades
41. nits al respir a mitges, la ventura.
42. I què no redimien nostres cossos?
43. Eren purs blanament. Provant llur glòria
44. la forma del retorn els adoptava.

7

45. Vindrà l'hora de veure dins els versos
46. i algú dirà de mi: heus ací un home
47. que moria allarat en clars abismes.
48. I algú dirà també: heus ací, sota
49. l'afer minucios de les paraules,
50. un deliri que cou, un risc de gleva.
51. ¿Però no hi trobaran ta pau, tos muscles,
52. la teua olor completa, penetrant-me?
53. No li llegiran ton nom amb un bell pànic?

8

54. Mira com regracie a Déu aquella
55. ocasió de càntic i memòria,
56. hui que ton rostre ocupa el fons dels llibres.
57. La nit tan gran, la falda on es reclinen
58. les meues voluntats de tu, n'accepta
59. una altra més, la d'ara, adolorida.
60. Tota l'ànima junta ve a trobar-s'hi.
61. I és com si es descobrís senzilla, dreta,
62. enmig de tanta passió que em passa.

9

63. Una amor perpetrada en l'agonia
64. i de mirra i escalf, amor, et garde,
65. i l'alt agraïment en què madure.
66. Art de fervor és mon treball d'espera,
67. perquè ja t'he tingut; i cure amb somnis
68. la casa transcendent on em deixares.
69. I et garde plenitud. Vindria a dir-t'ho
70. aquest goig sense gest, si preguntaves
71. a quin afany m'assemble o a quin tigre.

10

72. Record et dius, amor, record o vetla,
73. i distància estesa des dels braços,
74. et dius clima de set, et dius silenciació.
75. Record et sent, amor, en cada tebi
76. naixement d'un record, i edat excelsa,
77. i en cada vena meua i desvalguda.
78. Record o espina lenta, amor, et pense,
79. i secreta estatura de la vida,
80. dins de l'amor, amor, on visc encara.

ANNEX 18

Text original

LA CASA QUE VULL, de Joan Salvat-Papasseit (s. XX)

1. La casa que vull,
2. que la mar la vegi
3. i uns arbres amb fruit
4. que me la festegin.

5. Que hi dugui un camí
6. lluent de rosada,
7. no molt lluny dels pins
8. que la pluja amainen.

9. Per si em cal repòs
10. que la lluna hi vingui;
11. i quan surti el sol
12. que el bon dia em digui.

13. Que al temps de l'estiu
14. niui l'oreneta
15. al blanc de calç ric
16. del porxo amb abelles.

Text adaptat

LLACH, LL. (1974). La casa que vull. En *I si canto trist* [CD].
Barcelona: Movieplay.

1. La casa que vull,
2. que la mar la vegi
3. i uns arbres amb fruit
4. que me la festegin.

5. Que hi dugui un camí
6. lluent de rosada,
7. no molt lluny dels pins
8. que la pluja amainen.

9. Per si em cal repòs
10. que la lluna hi vingui;
11. i quan surti el sol
12. que el bon dia em digui.

13. Que al temps de l'estiu
14. niui l'orenella
15. al blanc de calç ric

17. Oint la cançó
18. del pagès que cava;
19. amb la salaborr
20. de la marinada.

21. Que es guaiti ciutat
22. des de la finestra,
23. i es sentin els clams
24. de guerra o de festa:
25. per ser-hi tot prest
26. si arriba una gesta.

16. Oint la cançó
17. del pagès que cava;
18. amb la salaborr
19. de la marinada.

20. Que es guaiti ciutat
21. des de la finestra,
22. i es sentin els clams
23. de guerra o de festa:
24. per ser-hi tot prest
25. si arriba una gesta.

26. La casa que vull,
27. que la mar la vegi
28. i uns arbres amb fruit
29. que me la festegin.

30. del porxo amb abelles.

31. La casa que vull,
32. que la mar la vegi
33. i uns arbres amb fruit
34. que me la festegin.

35. Que hi dugui un camí

36. lluent de rosada,
37. no molt lluny dels pins
38. que la pluja amainen.

39. Per si em cal repòs
40. que la lluna hi vingui;
41. i quan surti el sol
42. que el bon dia em digui.

ANNEX 19

Text original

CANÇÓ A MAHALTA, de Màrius Torres (s. XX)

1. Corren les nostres ànimes com dos rius paral·lels.
2. Fem el mateix camí sota els mateixos cels.
3. No podem acostar les nostres vides calmes:
4. entre els dos hi ha una terra de xiprers i de palmes.
5. Entre els meandres, grocs de lliris, verds de pau,
6. sento, com si em seguís, el teu batec suau
7. i escolto la teva aigua, tremolosa i amiga,
8. de la font a la mar –la nostra pàtria antiga-.

Text adaptat

LLACH, LL. (2004). Cançó a Mahalta. En *Poetes*. [CD]. Barcelona: BMG-Ariola.

1. Corren les nostres ànimes com dos rius paral·lels.
2. Fem el mateix camí sota els mateixos cels.
3. No podem acostar les nostres vides calmes:
4. entre els dos hi ha una terra de xiprers i de palmes.
5. En els meandres, grocs de lliris, verds de pau,
6. sento, com si em seguís, el teu batec suau
7. i escolto la teva aigua, tremolosa i amiga,
8. de la font a la mar –la nostra pàtria antiga-.
9. En els meandres, grocs de lliris, verds de pau,
10. sento, com si em seguís, el teu batec suau
11. Corren les nostres ànimes com dos rius paral·lels.
12. Fem el mateix camí sota els mateixos cels.

ANNEX 20

Text original

ÍTACA, de Kavafis, traduït per Carles Riba (s. XX)

1. Quan surts per fer el viatge cap a Ítaca,
2. has de pregar que el camí sigui llarg,
3. ple d'aventures, ple de coneixences.
4. Els Lestrígons i els Cíclops,
5. l'aïrat Posidó, no te n'esfereixis:
6. són coses que en el teu camí no trobaràs,
7. no, mai, si el pensament se't manté alt, si una
8. emoció escollida
9. et toca l'esperit i el cos alhora.
10. Els Lestrígons i els Cíclops,
11. el feroç Posidó, mai no serà que els topis
12. si no els portes amb tu dins la teva ànima,
13. si no és la teva ànima que els dreça davant teu.

14. Has de pregar que el camí sigui llarg.
15. Que siguin moltes les matinades d'estiu
16. que, amb quina delectança, amb quina joia!
17. entraràs en un port que els teus ulls ignoraven;
18. que et puguis aturar en mercats fenicis
19. i comprar-hi les bones coses que s'hi exhibeixen,

Text adaptat

LLACH LL. (1975). Ítaca. En *Viatge a Ítaca*. [CD]. Barcelona: Movieplay.

1. Quan surts per fer el viatge cap a Ítaca,
2. has de pregar que el camí sigui llarg,
3. ple d'aventures, ple de coneixences.
4. Has de pregar que el camí sigui llarg,
5. que siguin moltes les matinades
6. que entraràs en un port que els teus ulls ignoraven,
7. i vagis a ciutats per aprendre dels que saben.
8. Tingues sempre al cor la idea d'Ítaca.
9. Has d'arribar-hi, és el teu destí,
10. però no forçis gens la travessia.
11. És preferible que duri molts anys,
12. que siguis vell quan fondegis l'illa,
13. ric de tot el que hauràs guanyat fent el camí,
14. sense esperar que et doni més riqueses.
15. Ítaca t'ha donat el bell viatge,
16. sense ella no hauries sortit.
17. I si la trobes pobra, no és que Ítaca
18. t'hagi enganyat. Savi, com bé t'has fet,

20. corals i nacres, marbres i banussos
 21. i delicats perfums de tota mena:
 22. tanta abundor com puguis de perfums delicats;
 23. que vagis a ciutats d'Egipte, a moltes,
 24. per aprendre i aprendre dels que saben.
25. Sempre tingues al cor la idea d'Ítaca.
 26. Has d'arribar-hi, és el teu destí.
 27. Però no forcis gens la travessia.
 28. És preferible que duri molts anys
 29. i que ja siguis vell quan fondegis a l'illa,
 30. ric de tot el que hauràs guanyat fent el camí,
 31. sense esperar que t'hagi de dar riqueses Ítaca.
32. Ítaca t'ha donat el bell viatge.
 33. Sense ella no hauries pas sortit cap a fer-lo.
 34. Res més no té que et pugui ja donar.
35. I si la trobes pobra, no és que Ítaca t'hagi enganyat.
 36. Savi com bé t'has fet, amb tanta experiència,
 37. ja hauràs pogut comprendre què volen dir les Ítaques.

19. sabràs el que volen dir les Ítaques.
 20. Més lluny, heu d'anar més lluny
 21. dels arbres caiguts que ara us empresonen,
 22. i quan els haureu guanyat
 23. tingueu ben present no aturar-vos.
 24. Més lluny, sempre aneu més lluny,
 25. més lluny de l'avui que ara us encadena.
 26. I quan sereu deslliurats
 27. torneu a començar els nous passos.
 28. Més lluny, sempre molt més lluny,
 29. més lluny del demà que ara ja s'acosta.
 30. I quan creieu que arribeu, sapigueu trobar noves sendes.
31. Bon viatge per als guerrers
 32. que al seu poble són fidels,
 33. afavoreixi el Déu dels vents
 34. el velam del seu vaixell,
 35. i malgrat llur vell combat
 36. tinguin plaer dels cossos més amants.
 37. Omplin xarxes de volguts estels
 38. plens de ventures, plens de coneixences.
39. Bon viatge per als guerrers
 40. si al seu poble són fidels,
 41. el velam del seu vaixell
 42. afavoreixi el Déu dels vents,

43. i malgrat llur vell combat
44. l'amor ompli el seu cos generós,
45. trobin els camins dels vells anhels,
46. plens de ventures, plens de coneixences.

ANNEX 21

Text original

CANÇÓ DE REM I DE VELA XII, de Josep Maria de Sagarra (s. XX)

1. Entre les barques quan passa l'amor,
2. no duu la fúria de crits ni besades,
3. l'amor que passa a la vora del mar,
4. és blau verdós i flexible com l'aigua.

5. Entre les barques quan passa l'amor,
6. no s'ha vestit de passades molt llargues,
7. l'amor que passa a la vora del mar,
8. curt refilet de pinsà i cogullada.

9. Perquè a la platja hi arribi l'amor,
10. hem de tenir una miqueta de calma,
11. i una gavina pel cel adormit,
12. una gavina i una aigua ben blava.

13. Perquè a la platja hi estigui de grat,
14. ni una estrelleta li amagui la cara;
15. l'amor que passa a la vora del mar,
16. va sospirant per les nits estrellades.

Text adaptat

LLACH, LL. (1978). Cançó de rem i de vela (N. XII). En *El meu amic el mar*. [CD]. Barcelona: Ariola.

1. Entre les barques quan passa l'amor,
2. no duu la fúria de crits ni besades,
3. l'amor que passa a la vora del mar,
4. és blau verdós i flexible com l'aigua.

5. Perquè a la platja hi arribi l'amor,
6. hem de tenir una miqueta de calma,
7. i una gavina pel cel adormit,
8. una gavina i un aigua ben blava.

9. L'amor que passa a la vora del mar,
10. vol que tot just es bellugui la barca,
11. vol a la vela una mica de vent,
12. però té por de sentir les onades.

13. Vol una galta que es deixi besar,
14. però que hi posi una certa recança;
15. l'amor que es viu a la vora del mar

17. L'amor que passa a la vora del mar,
18. vol que tot just es bellugui la barca,
19. vol a la vela una mica de vent,
20. però té por de sentir les onades.

21. Vol una galta que es deixi besar,
22. però que hi posi una certa recança;
23. l'amor que es diu a la vora del mar,
24. és un amor de molt poques paraules.

25. Amor d'estrella que apunta en el cel,
26. amor tranquil si agonitza la tarda,
27. ran de la cara se'ns gronxa l'airet
28. i el cant del grill ens arriba a la platja.

29. Entre les barques quan passa l'amor,
30. no vol ni plors ni gemecs ni rialles,
31. l'amor que passa a la vora del mar,
32. és un sospir que batega com l'aigua.

33. Que si per cas hi ha una punta de grop
34. si xiscla el vent, i si trona, i si llampa,
35. l'amor que passa a la vora del mar
36. esporuguit va fugint de la platja.

16. és un amor de molt poques paraules.

17. Entre les barques quan passa l'amor,
18. no vol ni plors ni gemecs ni rialles,
19. l'amor que passa a la vora del mar
20. és un sospir que batega com l'aigua.

ANNEX 22

Text original

ARA MATEIX, de Miquel Martí i Pol (s. XX)

1. Ara mateix enfilo aquesta agulla
2. amb el fil d'un propòsit que no dic
3. i em poso a apedaçar. Cap dels prodigis
4. que anunciaven taumaturgs insignes
5. no s'ha complert i els anys passen de pressa.
6. De res a poc, i sempre amb vent de cara,
7. quin llarg camí d'angoixa i de silencis.
8. I som on som; més val saber-ho i dir-ho
9. i assentar els peus en terra i proclamar-nos
10. hereus d'un temps de dubtes i renúncies
11. en què els sorolls ofeguen les paraules
12. i amb molts miralls mig estrafem la vida.
13. De res no ens val l'enyor o la complanta,
14. ni el toc de displicent malenconia
15. que ens posem per jersei o per corbata
16. quan sortim al carrer. Tenim a penes
17. el que tenim i prou: l'espai d'història
18. concreta que ens pertoca i un minúscul
19. territori per viure-la. Posem-nos
20. dempeus altra vegada i que se senti

Text adaptat

LLACH, LL. (1982). Ara mateix. En *I amb el somriure, la revolta* [CD].
Barcelona: Ariola.

1. Ara mateix enfilo aquesta agulla
2. amb el fil d'un propòsit que no dic
3. i em poso a apedaçar. Cap dels prodigis
4. que anunciaven taumaturgs insignes
5. no s'ha complert i els anys passen de pressa.
6. De res a poc, i sempre amb vent de cara,
7. quin llarg camí d'angoixa i de silencis.
8. I som on som; més val saber-ho i dir-ho
9. i assentar els peus en terra i proclamar-nos
10. hereus d'un temps de dubtes i renúncies
11. en què els sorolls ofeguen les paraules
12. i amb molts miralls mig estrafem la vida.
13. De res no ens val l'enyor o la complanta,
14. ni el toc de displicent malenconia
15. que ens posem per jersei o per corbata
16. quan sortim al carrer. Tenim a penes
17. el que tenim i prou: l'espai d'història
18. concreta que ens pertoca i un minúscul

21. la veu de tots, solemnement i clara.
 22. Cridem qui som i que tothom ho escolti.
 23. i, en acabat, que cadascú es vesteixi
 24. com bonament li plagui, i via fora,
 25. que tot està per fer i tot és possible.
26. Pensem-la clara aquesta quietud
 27. que escampa tants de ressons impensats;
 28. pensem-la clara i suggerent, que ens ompli
 29. l'espai concret d'ara mateix, l'espai
 30. en què no hi ha cap mena de sorpresa
 31. i tot és vell, i trist, i necessari.
32. Vam girar full temps ha, i alguns s'entesten
 33. a llegir encara la mateixa plana.
34. Potser el secret és que no hi ha secret
 35. i aquest camí l'hem fet tantes vegades
 36. que ja ningú no se'n sorprèn; potser
 37. caldria que trenquéssim la rutina
 38. fent algun gest desmesurat, alguna
 39. sublimitat que capgirés la història.
40. Potser, també, del poc que tenim ara
 41. No sabem fer-ne l'ús que cal; qui sap.

19. territori per viure-la. Posem-nos
 20. dempeus altra vegada i que se senti
 21. la veu de tots, solemnement i clara.
 22. Cridem qui som i que tothom ho escolti.
 23. i, en acabat, que cadascú es vesteixi
 24. com bonament li plagui, i via fora,
 25. que tot està per fer i tot és possible.
26. Pensem-la clara aquesta quietud
 27. que escampa tants de ressons impensats;
 28. pensem-la clara i suggerent, que ens ompli
 29. l'espai concret d'ara mateix, l'espai
 30. en què no hi ha cap mena de sorpresa
 31. i tot és vell, i trist, i necessari.
32. Vam girar full temps ha, i alguns s'entesten
 33. a llegir encara la mateixa plana.
34. Potser el secret és que no hi ha secret
 35. i aquest camí l'hem fet tantes vegades
 36. que ja ningú no se'n sorprèn; potser
 37. caldria que trenquéssim la rutina
 38. fent algun gest desmesurat, alguna
 39. sublimitat que capgirés la història.
40. Potser, també, del poc que tenim ara
 41. No sabem fer-ne l'ús que cal; qui sap.

42. Molt lentament giravolta la sínia
 43. i passen anys, o segles, fins que l'aigua
 44. s'enfila al cim més alt i, gloriosa,
 45. proclama la claror per tots els àmbits.
 46. Molt lentament davallen aleshores
 47. els catúfols per recollir més aigua.

48. Així s'escriu la història. Saber-ho
 49. No pot sobtar ni decebre ningú.

50. Massa sovint girem els ulls enrere
 51. i el gest traeix angoixa i defallences.
 52. L'enyor, voraç, ens xucla la mirada
 53. i ens gela el moll del sentiment. De totes
 54. les solituds, aquesta és la més fosca,
 55. la més feroç, i persistent, i amarga.

56. Convé saber-ho i convé, d'altra banda,
 57. pensar el futur lluminós i possible.

58. ¿Qui sinó tots -i cadascú per torna-
 59. podem crear des d'aquests límits ara
 60. l'àmbit de llum on tots els vents s'exaltin,
 61. l'espai de vent on tota veu ressoni?
 62. Públicament ens compromet la vida,
 63. públicament i amb tota llei d'indicis.

42. Molt lentament giravolta la sínia
 43. i passen anys, o segles, fins que l'aigua
 44. s'enfila al cim més alt i, gloriosa,
 45. proclama la claror per tots els àmbits.
 46. Molt lentament davallen aleshores
 47. els catúfols per recollir més aigua.

48. Així s'escriu la història. Saber-ho
 49. No pot sobtar ni decebre ningú.

50. Massa sovint girem els ulls enrere
 51. i el gest traeix angoixa i defallences.
 52. L'enyor, voraç, ens xucla la mirada
 53. i ens gela el moll del sentiment. De totes
 54. les solituds, aquesta és la més fosca,
 55. la més feroç, i persistent, i amarga.

56. Convé saber-ho i convé, d'altra banda,
 57. pensar el futur lluminós i possible.

58. ¿Qui sinó tots -i cadascú per torna-
 59. podem crear des d'aquests límits ara
 60. l'àmbit de llum on tots els vents s'exaltin,
 61. l'espai de vent on tota veu ressoni?
 62. Públicament ens compromet la vida,

64. Serem allò que vulguem ser. Debades
 65. fugim del foc si el foc ens justifica.
 66. Ni llocs ni noms ni espai suficient
 67. per replantar l'arbreda, ni cap riu
 68. que remunti el seu curs i ens alci el cos
 69. per damunt de l'oblit. Tots sabem bé
 70. que no hi ha camp obert per cap retorn
 71. ni solc en mar a l'hora del perill.

72. Posem senyals de pedra pels camins,
 73. Senyals concrets, de fonda plenitud.

74. Compartirem misteris i desigs
 75. d'arrel molt noble i secreta en l'espai
 76. de temps que algú permetrà que visquem,
 77. compartirem projectes i neguits,
 78. plaers i dols, amb dignitat extrema,
 79. l'aigua i la set, l'amor i el desamor.

80. Tot això junt, i més, ha de donar-nos
 81. l'aplom secret, la claredat volguda.

82. En clau de temps i amb molt de patiment.
 83. Vet ací com podem guanyar el combat
 84. que de fa tant de temps lliurem, intrèpids.
 85. En clau de temps i potser en solitud,

63. públicament i amb tota llei d'indicis.

64. Serem allò que vulguem ser. Debades
 65. fugim del foc si el foc ens justifica.

66. Ni llocs ni noms ni espai suficient
 67. per replantar l'arbreda, ni cap riu
 68. que remunti el seu curs i ens alci el cos
 69. per damunt de l'oblit. Tots sabem bé
 70. que no hi ha camp obert per cap retorn
 71. ni solc en mar a l'hora del perill.

72. Posem senyals de pedra pels camins,
 73. Senyals concrets, de fonda plenitud.

74. Compartirem misteris i desigs
 75. d'arrel molt noble i secreta en l'espai
 76. de temps que algú permetrà que visquem,
 77. compartirem projectes i neguits,
 78. plaers i dols, amb dignitat extrema,
 79. l'aigua i la set, l'amor i el desamor.

80. Tot això junt, i més, ha de donar-nos
 81. l'aplom secret, la claredat volguda.

82. En clau de temps i amb molt de patiment.
 83. Vet ací com podem guanyar el combat

86. acumulant en cadascú la força
 87. de tots plegats i projectant-la enfora.

88. Sols rera solc pel mar de cada dia,
 89. pas enrere pas amb voluntat d'aurora.

90. Ni cap llevant luxuriós ni cap
 91. ponent solemne. Més ens val saber
 92. que no hi ha grans misteris ni un ocell
 93. d'ales immenses que ens empari; res
 94. d'allò que tants de cop han proclamat
 95. amb veu mesella foscos endevins.

96. Posem la mà damunt la mà i els anys
 97. conferiran duresa a cada gest.

98. Vam preservar del vent i de l'oblit
 99. la integritat d'uns àmbits, d'uns projectes
 100. en què ens vèiem tots junts créixer i combatre.
 101. I ara, ?quin fosc refús, quina peresa
 102. malmet l'impuls de renovada fúria
 103. que ens feia quasi delejar la lluita?

104. Del fons dels anys ens crida, barbullent,
 105. la llum d'un temps expectant i frondós.

106. Convertirem els silencis en or

84. que de fa tant de temps lliurem, intrèpids.
 85. En clau de temps i potser en solitud,
 86. acumulant en cadascú la força
 87. de tots plegats i projectant-la enfora.

88. Sols rera solc pel mar de cada dia,
 89. pas enrere pas amb voluntat d'aurora.

90. Ni cap llevant luxuriós ni cap
 91. ponent solemne. Més ens val saber
 92. que no hi ha grans misteris ni un ocell
 93. d'ales immenses que ens empari; res
 94. d'allò que tants de cop han proclamat
 95. amb veu mesella foscos endevins.

96. Posem la mà damunt la mà i els anys
 97. conferiran duresa a cada gest.

98. Vam preservar del vent i de l'oblit
 99. la integritat d'uns àmbits, d'uns projectes
 100. en què ens vèiem tots junts créixer i combatre.
 101. I ara, ?quin fosc refús, quina peresa
 102. malmet l'impuls de renovada fúria
 103. que ens feia quasi delejar la lluita?

104. Del fons dels anys ens crida, barbullent,
 105. la llum d'un temps expectant i frondós.

107. i els mots en foc. La pell d'aquest retorn
108. acumula la pluja, i els afanys
109. esborren privilegis. Lentament
110. emergim del gran pou, heures amunt,
111. i no pas a recer de cap malastre.
112. Convertirem el vell dolor en amor
113. i el llegarem, solemnes, a la història.

106. Convertirem els silencis en or
107. i els mots en foc. La pell d'aquest retorn
108. acumula la pluja, i els afanys
109. esborren privilegis. Lentament
110. emergim del gran pou, heures amunt,
111. i no pas a recer de cap malastre.
112. Convertirem el vell dolor en amor
113. i el llegarem, solemnes, a la història.

ANNEX 23

Text original

CORRANDES D'EXILI, de Pere Quart (Joan Oliver) (s. XX)

1. Una nit de lluna plena
2. tramuntàrem la carena
3. lentament, sense dir re.
4. Si la lluna feia el ple
5. també el féu la nostra pena.

6. L'estimada m'acompanya
7. de pell bruna i aire greu
8. (com una marededeu
9. que han trobat a la muntanya).

10. Perquè ens perdoni la guerra,
11. que l'ensagna, que l'esguerra,
12. abans de passar la ratlla,
13. m'ajec i beso la terra
14. i l'acaronó amb l'espatlla.

15. A Catalunya deixí
16. el dia de ma partida

Text adaptat

LLACH, LL. (1984). Corrandes d'exili. En *T'estimo* [CD]. Barcelona: Ariola.

1. Una nit de lluna plena
2. tramuntàrem la carena,
3. lentament, sense dir res...
4. Si la lluna feia el ple
5. també el féu la nostra pena.

6. L'estimada m'acompanya
7. de pell bruna i aire greu
8. (com una Mare de Déu
9. que han trobat a la muntanya).

10. Perquè ens perdoni la guerra,
11. que l'ensagna , que l'esguerra.
12. Abans de passar la ratlla,
13. m'ajec i beso la terra
14. i l'acaronó amb l'espatlla.

15. A Catalunya deixí

17. mitja vida condormida;
18. l'altra meitat vingué amb mi
19. per no deixar-me sens vida.

20. Avui en terres de França
21. i demà més lluny potser,
22. no em moriré d'enyorança
23. ans d'enyorança viuré.

24. En ma terra del Vallès
25. tres turons fan una serra,
26. quatre pins un bosc espès,
27. cinc quarteres massa terra.
28. "Com el Vallès no hi ha res".

29. Que els pins ceneixin la cala,
30. l'ermita dalt del pujol;
31. i a la platja un tenderol
32. que bategui com una ala.

33. Una esperança desfeta,
34. una recança infinita.
35. I una pàtria tan petita
36. que la somio completa.

16. el dia de ma partida
17. mitja vida condormida;
18. l'altra meitat vingué amb mi
19. per no deixar-me sens vida.

20. Avui en terres de França
21. i demà més lluny potser,
22. no em moriré d'enyorança
23. ans d'enyorança viuré.

24. En ma terra del Vallès
25. tres turons fan una serra,
26. quatre pins un bosc espès,
27. cinc quarteres massa terra.
28. «Com el Vallés no hi ha res.»

29. Que els pins ceneixin la cala,
30. l'ermita dalt del pujol;
31. i a la plana un tenderol
32. que batega com una ala.

33. Una esperança desfeta,
34. una recança infinita,
35. i una pàtria tan petita
36. que la somio completa.

ANNEX 24

Text original

LOS NEGROS, de Federico García Lorca (s. XX)

1. Odian la sombra del pájaro
2. sobre el pleamar de la blanca mejilla
3. y el conflicto de luz y viento
4. en el salón de la nieve fría.

5. Odian la flecha sin cuerpo,
6. el pañuelo exacto de la despedida,
7. la aguja que mantiene presión y rosa
8. en el gramíneo rubor de la sonrisa.

9. Aman el azul desierto,
10. las vacilantes expresiones bovinas,
11. la mentirosa luna de los polos,
12. la danza curva del agua en la orilla.

13. Con la ciencia del tronco y el rastro
14. llenan de nervios luminosos la arcilla
15. y patinan lúbricos por aguas y arenas
16. gustando la amarga frescura de su milenaria saliva.

Text adaptat

Disc col·lectiu. LLACH, LL (1986). Els negres (norma i paradís). En *Poetas en Nueva York* [CD]. Holanda: CBS.

1. Odien l'ombra de l'au
2. sobre la plenamar de la galta blanca
3. el conflicte de llum i vent
4. en el saló de la neu freda.

5. Odien la sageta sense cos
6. el mocador exacte de l'arveure
7. l'agulla que manté pressió i rosa
8. en el carmini rubor del somriure.

9. Estimen el blau desert
10. les vacil·lants expressions bovines
11. la mentidera lluna polar
12. la dansa corba de l'aigua en la riba.

13. Amb la ciència del rastre i del tronc
14. omplen de nervis lluminosos argila
15. i patinen lúbrics per aigua i sorres

17. Es por el azul crujiente,
18. azul sin un gusano ni una huella dormida,
19. donde los huevos de avestruz quedan eternos
20. y deambulan intactas las lluvias bailarinas.

21. Es por el azul sin historia,
22. azul de una noche sin temor de día,
23. azul donde el desnudo del viento va quebrando
24. los camellos sonámbulos de las nubes vacías.

25. Es allí donde sueñan los torsos bajo la gula de la hierba.
26. Allí los corales empapan la desesperación de la tinta,
27. los durmientes borran sus perfiles bajo la madeja de los
caracoles
28. y queda el hueco de la danza sobre las últimas cenizas.

16. tastant l'amarga frescor de llum mil·lenària saliva.

17. És pel blau cruixidor
18. blau sense un cuc ni una petjada dormida
19. on els ous de l'estruc eterns es queden
20. i deambulen intactes les pluges ballarines.

21. És pel blau sense història
22. blau d'una nit sense temor de dia
23. blau on el nu del vent va trencant
24. els camells somnàmbuls del núvols buits.

25. Allà és on somnien els torsos sota la gola de l'herba.
26. Allà els corals emanen la desesperança de la tinta.

BAIXAULI, Núria

Un pentagrama de versos

6.2. ANNEXOS DE LA PROPOSTA DIDÀCTICA

ANNEX 25

1. Escolta el poema “Ara mateix”, de Miquel Martí i Pol, adaptat pel cantautor català Lluís Llach a través de la plataforma de YouTube. A continuació, en grups de 4, comenteu-ne el significat i anoteu-ne en un full les vostres interpretacions.

Text original

ARA MATEIX, de Miquel Martí i Pol (s. XX)

1. Ara mateix enfilo aquesta agulla
2. amb el fil d'un propòsit que no dic
3. i em poso a apedaçar. Cap dels prodigis
4. que anunciaven taumaturgs insignes
5. no s'ha complert i els anys passen de pressa.
6. De res a poc, i sempre amb vent de cara,
7. quin llarg camí d'angoixa i de silencis.
8. I som on som; més val saber-ho i dir-ho
9. i assentar els peus en terra i proclamar-nos
10. hereus d'un temps de dubtes i renúncies
11. en què els sorolls ofeguen les paraules
12. i amb molts miralls mig estrafem la vida.

Text adaptat

LLACH, LL. (1982). Ara mateix. En *I amb el somriure, la revolta* [CD].
Barcelona: Ariola.

1. Ara mateix enfilo aquesta agulla
2. amb el fil d'un propòsit que no dic
3. i em poso a apedaçar. Cap dels prodigis
4. que anunciaven taumaturgs insignes
5. no s'ha complert i els anys passen de pressa.
6. De res a poc, i sempre amb vent de cara,
7. quin llarg camí d'angoixa i de silencis.
8. I som on som; més val saber-ho i dir-ho
9. i assentar els peus en terra i proclamar-nos
10. hereus d'un temps de dubtes i renúncies
11. en què els sorolls ofeguen les paraules
12. i amb molts miralls mig estrafem la vida.

13. De res no ens val l'enyor o la complanta,
 14. ni el toc de displicent malenconia
 15. que ens posem per jersei o per corbata
 16. quan sortim al carrer. Tenim a penes
 17. el que tenim i prou: l'espai d'història
 18. concreta que ens pertoca i un minúscul
 19. territori per viure-la. Posem-nos
 20. dempeus altra vegada i que se senti
 21. la veu de tots, solemnement i clara.
 22. Cridem qui som i que tothom ho escolti.
 23. i, en acabat, que cadascú es vesteixi
 24. com bonament li plagui, i via fora,
 25. que tot està per fer i tot és possible.
26. Pensem-la clara aquesta quietud
 27. que escampa tants de ressons impensats;
 28. pensem-la clara i suggerent, que ens ompli
 29. l'espai concret d'ara mateix, l'espai
 30. en què no hi ha cap mena de sorpresa
 31. i tot és vell, i trist, i necessari.
32. Vam girar full temps ha, i alguns s'entesten
 33. a llegir encara la mateixa plana.
34. Potser el secret és que no hi ha secret
 35. i aquest camí l'hem fet tantes vegades
 36. que ja ningú no se'n sorprèn; potser

13. De res no ens val l'enyor o la complanta,
 14. ni el toc de displicent malenconia
 15. que ens posem per jersei o per corbata
 16. quan sortim al carrer. Tenim a penes
 17. el que tenim i prou: l'espai d'història
 18. concreta que ens pertoca i un minúscul
 19. territori per viure-la. Posem-nos
 20. dempeus altra vegada i que se senti
 21. la veu de tots, solemnement i clara.
 22. Cridem qui som i que tothom ho escolti.
 23. i, en acabat, que cadascú es vesteixi
 24. com bonament li plagui, i via fora,
 25. que tot està per fer i tot és possible.
26. Pensem-la clara aquesta quietud
 27. que escampa tants de ressons impensats;
 28. pensem-la clara i suggerent, que ens ompli
 29. l'espai concret d'ara mateix, l'espai
 30. en què no hi ha cap mena de sorpresa
 31. i tot és vell, i trist, i necessari.
32. Vam girar full temps ha, i alguns s'entesten
 33. a llegir encara la mateixa plana.
34. Potser el secret és que no hi ha secret
 35. i aquest camí l'hem fet tantes vegades
 36. que ja ningú no se'n sorprèn; potser

37. caldria que tranquéssim la rutina
 38. fent algun gest desmesurat, alguna
 39. sublimitat que capgirés la història.

40. Potser, també, del poc que tenim ara
 41. No sabem fer-ne l'ús que cal; qui sap.

42. Molt lentament giravolta la sinya
 43. i passen anys, o segles, fins que l'aigua
 44. s'enfila al cim més alt i, gloriosa,
 45. proclama la claror per tots els àmbits.
 46. Molt lentament davallen aleshores
 47. els catúfols per recollir més aigua.

48. Així s'escriu la història. Saber-ho
 49. No pot sobtar ni decebre ningú.

50. Massa sovint girem els ulls enrere
 51. i el gest traeix angoixa i defallences.
 52. L'enyor, voraç, ens xucla la mirada
 53. i ens gela el moll del sentiment. De totes
 54. les solituds, aquesta és la més fosca,
 55. la més feroç, i persistent, i amarga.

56. Convé saber-ho i convé, d'altra banda,
 57. pensar el futur lluminós i possible.

37. caldria que tranquéssim la rutina
 38. fent algun gest desmesurat, alguna
 39. sublimitat que capgirés la història.
 40. Potser, també, del poc que tenim ara
 41. No sabem fer-ne l'ús que cal; qui sap.

42. Molt lentament giravolta la sinya
 43. i passen anys, o segles, fins que l'aigua
 44. s'enfila al cim més alt i, gloriosa,
 45. proclama la claror per tots els àmbits.
 46. Molt lentament davallen aleshores
 47. els catúfols per recollir més aigua.

48. Així s'escriu la història. Saber-ho
 49. No pot sobtar ni decebre ningú.

50. Massa sovint girem els ulls enrere
 51. i el gest traeix angoixa i defallences.
 52. L'enyor, voraç, ens xucla la mirada
 53. i ens gela el moll del sentiment. De totes
 54. les solituds, aquesta és la més fosca,
 55. la més feroç, i persistent, i amarga.

56. Convé saber-ho i convé, d'altra banda,
 57. pensar el futur lluminós i possible.

58. ¿Qui sinó tots -i cadascú per torna-
 59. podem crear des d'aquests límits ara
 60. l'àmbit de llum on tots els vents s'exaltin,
 61. l'espai de vent on tota veu ressoni?
 62. Públicament ens compromet la vida,
 63. públicament i amb tota llei d'indicis.
64. Serem allò que vulguem ser. Debades
 65. fugim del foc si el foc ens justifica.
66. Ni llocs ni noms ni espai suficient
 67. per replantar l'arbreda, ni cap riu
 68. que remunti el seu curs i ens alci el cos
 69. per damunt de l'oblit. Tots sabem bé
 70. que no hi ha camp obert per cap retorn
 71. ni solc en mar a l'hora del perill.
72. Posem senyals de pedra pels camins,
 73. Senyals concrets, de fonda plenitud.
74. Compartirem misteris i desigs
 75. d'arrel molt noble i secreta en l'espai
 76. de temps que algú permetrà que visquem,
 77. compartirem projectes i neguits,
 78. plaers i dols, amb dignitat extrema,
 79. l'aigua i la set, l'amor i el desamor.

58. ¿Qui sinó tots -i cadascú per torna-
 59. podem crear des d'aquests límits ara
 60. l'àmbit de llum on tots els vents s'exaltin,
 61. l'espai de vent on tota veu ressoni?
 62. Públicament ens compromet la vida,
 63. públicament i amb tota llei d'indicis.
64. Serem allò que vulguem ser. Debades
 65. fugim del foc si el foc ens justifica.
66. Ni llocs ni noms ni espai suficient
 67. per replantar l'arbreda, ni cap riu
 68. que remunti el seu curs i ens alci el cos
 69. per damunt de l'oblit. Tots sabem bé
 70. que no hi ha camp obert per cap retorn
 71. ni solc en mar a l'hora del perill.
72. Posem senyals de pedra pels camins,
 73. Senyals concrets, de fonda plenitud.
74. Compartirem misteris i desigs
 75. d'arrel molt noble i secreta en l'espai
 76. de temps que algú permetrà que visquem,
 77. compartirem projectes i neguits,
 78. plaers i dols, amb dignitat extrema,
 79. l'aigua i la set, l'amor i el desamor.

80. Tot això junt, i més, ha de donar-nos
 81. l'aplom secret, la claredat volguda.

82. En clau de temps i amb molt de patiment.
 83. Vet ací com podem guanyar el combat
 84. que de fa tant de temps lliurem, intrèpids.
 85. En clau de temps i potser en solitud,
 86. acumulant en cadascú la força
 87. de tots plegats i projectant-la enfora.

88. Sols rera solc pel mar de cada dia,
 89. pas enrere pas amb voluntat d'aurora.

90. Ni cap llevant luxuriós ni cap
 91. ponent solemne. Més ens val saber
 92. que no hi ha grans misteris ni un ocell
 93. d'ales immenses que ens empari; res
 94. d'allò que tants de cop han proclamat
 95. amb veu mesella foscos endevins.

96. Posem la mà damunt la mà i els anys
 97. conferiran duresa a cada gest.

98. Vam preservar del vent i de l'oblit
 99. la integritat d'uns àmbits, d'uns projectes
 100. en què ens vèiem tots junts créixer i combatre.
 101. I ara, ?quin fosc refús, quina peresa

80. Tot això junt, i més, ha de donar-nos
 81. l'aplom secret, la claredat volguda.

82. En clau de temps i amb molt de patiment.
 83. Vet ací com podem guanyar el combat
 84. que de fa tant de temps lliurem, intrèpids.
 85. En clau de temps i potser en solitud,
 86. acumulant en cadascú la força
 87. de tots plegats i projectant-la enfora.

88. Sols rera solc pel mar de cada dia,
 89. pas enrere pas amb voluntat d'aurora.

90. Ni cap llevant luxuriós ni cap
 91. ponent solemne. Més ens val saber
 92. que no hi ha grans misteris ni un ocell
 93. d'ales immenses que ens empari; res
 94. d'allò que tants de cop han proclamat
 95. amb veu mesella foscos endevins.

96. Posem la mà damunt la mà i els anys
 97. conferiran duresa a cada gest.

98. Vam preservar del vent i de l'oblit
 99. la integritat d'uns àmbits, d'uns projectes
 100. en què ens vèiem tots junts créixer i combatre.
 101. I ara, ?quin fosc refús, quina peresa

102. malmet l'impuls de renovada fúria
103. que ens feia quasi delejar la lluita?

104. Del fons dels anys ens crida, barbullent,
105. la llum d'un temps expectant i frondós.

106. Convertirem els silencis en or
107. i els mots en foc. La pell d'aquest retorn
108. acumula la pluja, i els afanys
109. esborren privilegis. Lentament
110. emergim del gran pou, heures amunt,
111. i no pas a recer de cap malastre.
112. Convertirem el vell dolor en amor
113. i el llegarem, solemnes, a la història.

102. malmet l'impuls de renovada fúria
103. que ens feia quasi delejar la lluita?

104. Del fons dels anys ens crida, barbullent,
105. la llum d'un temps expectant i frondós.

106. Convertirem els silencis en or
107. i els mots en foc. La pell d'aquest retorn
108. acumula la pluja, i els afanys
109. esborren privilegis. Lentament
110. emergim del gran pou, heures amunt,
111. i no pas a recer de cap malastre.

112. Convertirem el vell dolor en amor
113. i el llegarem, solemnes, a la història.

ANNEX 26

2. Escolta el poema “Cançó de la bruixa cremada”, de Maria Mercè Marçal, interpretat per la cantautora mallorquina Maria del Mar Bonet a través de l’espai virtual Música de poetes <http://www.musicadepoetes.cat/titol?autor=140&titol=1929>. A continuació, en grups de 4, contesteu les següents preguntes i comenteu-ne les respostes.

- Històricament, a què es dedicaven les bruixes de l’Edat Mitjana? Creus que Marçal li atorga el mateix significat en el poema?
- Com descriu l’autora a la Bruixa?
- A què fa referència el “Sol botxí”?
- Per què es volen cremar els ulls de la Bruixa? Hi ha alguna relació amb alguna creença antiga?
- Quina mètrica té el poema? Quin és el seu contingut?
- Segons el títol del poema, amb quina finalitat l’escriu la poeta?
- Després d’escoltar la interpretació de Maria del Mar Bonet, la Bruixa és bona o dolenta? Quin sentiment et transmet la cantant? Ràbia, tendresa, tristesa...? T’ha ajudat a comprendre el poema? Per què?

Text original

CANÇÓ DE LA BRUIXA CREMADA, *Sal oberta* (1982) de Maria Mercè Marçal

1. Bruixa, que és de matinada,
2. ja surten els muriacs
3. que et fan nit a la finestra
4. i t'enramen el portal.

5. El portal t'enramen d'arços
6. i el balcó de tempestats.
7. Surt, la bruixa, a trenc de dia
8. com una ombra al camí ral.

9. Bruixa, arrenca't de les trenes,
10. que s'acosta el Sol botxí,
11. amb el seu arc de sagetes
12. mulladetes de verí.

13. De la teva cabellera,
14. en farem coixí daurat
15. per als xiquets de la vila
16. que la son els has robat.

17. Bruixa, els teus ulls cremen massa:
18. per això els darem al foc.
19. Cap fadrí darrere cendra

Text adaptat

BONET, M. (2009). Cançó de la bruixa cremada. En *Catorze poemes, catorze cançons* [CD]. Terrassa: Temps de record.

1. Bruixa, que és de matinada,
2. ja surten els muriacs
3. que et fan nit a la finestra
4. i t'enramen el portal.

5. El portal t'enramen d'arços
6. i el balcó de tempestats.
7. Surt, la bruixa, a trenc de dia
8. com una ombra al camí ral.

9. Bruixa, arrenca't de les trenes,
10. que s'acosta el Sol botxí,
11. amb el seu arc de sagetes
12. mulladetes de verí.

13. De la teva cabellera,
14. en farem coixí daurat
15. per als xiquets de la vila
16. que la son els has robat.

17. Bruixa, els teus ulls cremen massa:
18. per això els darem al foc.
19. Cap fadrí darrere cendra

20. Perdrà els passos ni la sort.

21. Bruixa, plou sobre la vila.

22. Ja sols resta el teu vestit.

23. A pleret la nit s'acosta

24. tota negra d'estalzim.

20. Perdrà els passos ni la sort.

21. Bruixa, plou sobre la vila.

22. Ja sols resta el teu vestit.

23. A pleret la nit s'acosta

24. tota negra d'estalzim.

ANNEX 27

3. Escolta el poema “Els amants”, de Vicent Andrés Estellés, musicat pel cantautor Ovidi Montllor a través de l’espai virtual Música de poetes <http://www.musicadepoetes.cat/recurs?autor=21&music=256&titol=2226&recurs=77>. A continuació, fes-ne un comentari literari. Has de tenir en compte que cal:

- Situar el poema (autor, moviment, obra), definir-ne el tema i resumir-ne el contingut pel que fa a la comprensió (1,5 punts)
- Explicar-ne l’estructura interna i l’externa així com els recursos retòrics quant a l’anàlisi (2 punts)
- Establir-ne una valoració tot comparant-lo amb altres manifestacions artístiques (música, cinema, teatre, obres...) (2,5 punts).

Text original

ELS AMANTS. *Llibre de meravelles* (1956-1958), de Vicent Andrés Estellés

La carn vol carn (Ausiàs March)

1. No hi havia a València dos amants com nosaltres.
2. Feroçment ens amàvem del matí a la nit.
3. Tot ho recorde mentre vas estenent la roba.
4. Han passat anys, molt anys; han passat moltes coses.
5. De sobte encara em pren aquell vent o l'amor
6. i rodolem per terra entre abraços i besos.
7. No comprenem l'amor com un costum amable,

Text adaptat

MONTLLOR, O. (1974). Els amants. En *A Alcoi* [CD]. Barcelona: Edigsa.

1. No hi havia a València dos amants com nosaltres.
2. Feroçment ens amàvem des del matí a la nit.
3. Tot ho recorde mentre vas estenent la roba.
4. Han passat anys, molts anys; han passat moltes coses.
5. De sobte encara em pren aquell vent o l'amor
6. i rodolem per terra entre abraços i besos.
7. No comprenem l'amor com un costum amable,

8. com un costum pacífic de compliment i teles
9. (i que ens perdone el cast senyor López-Picó).
10. Es desperta, de sobte, com un vell huracà,
11. i ens tomba en terra els dos, ens ajunta, ens empeny.
12. Jo desitjava, a voltes, un amor educat
13. i en marxa el tocadiscos, negligentment besant-te,
14. ara un muscle i després el peçó d'una orella.
15. El nostre amor es un amor brusc i salvatge
16. i tenim l'enyorança amarga de la terra,
17. d'anar a rebolcons entre besos i arraps.
18. Què voleu que hi faça! Elemental, ja ho sé.
19. Ignorem el Petrarca i ignorem moltes coses.
20. Les Estances de Riba i les Rimas de Bécquer.
21. Després, tombats en terra de qualsevol manera,
22. comprenem que som bàrbars, i que això no deu ser,
23. que no estem en l'edat, i tot això i allò.
24. No hi havia a València dos amants com nosaltres,
25. car d'amants com nosaltres en son parits ben pocs.

8. com un costum pacífic de complements i teles.
9. Es desperta, de sobte, com un vell huracà,
10. i ens tomba en terra els dos, ens ajunta, ens empeny.
11. Jo desitjava, a voltes, un amor educat
12. i en marxa el tocadiscos, negligentment besant-te,
13. ara un muscle i després el peçó d'una orella.
14. El nostre amor és un amor brusc i salvatge,
15. i tenim l'enyorança amarga de la terra,
16. d'anar a rebolcons entre besos i arraps.
17. Què voleu que hi faça! Elemental, ja ho sé.
18. Ignorem el Petrarca i ignorem moltes coses.
19. "Les Estances" de Riba i les "Rimas" de Bécquer.
20. Després, tombats en terra de qualsevol manera,
21. Comprenem que som bàrbars, i que això no deu ser,
22. Que no estem en l'edat, i tot això i allò.
23. Que no estem en l'edat, i tot això i allò.
24. No hi havia a València dos amants com nosaltres,
25. car d'amants com nosaltres en són parits ben pocs.

ANNEX 28

4. Presentació oral. Tria un poeta de la postguerra per a fer-ne una presentació oral a classe i un poema del mateix autor per a recitar-lo i explicar-lo. Has de tenir en compte els aspectes següents:

- El poema ha d'estar musicat per algun cantant. S'ha d'extraure de l'espai virtual Música de poetes <http://www.musicadepoetes.cat/> o bé, de YouTube <https://www.youtube.com/> i projectar-lo després de la recitació.
- La presentació ha d'incloure:
 - Introducció (presentació del treball amb la biografia de l'autor i del cantautor).
 - Desenvolupament (poema recitat, significat i context. Projectió del poema adaptat).
 - Conclusió (quin poema i autor heu triat i per què).

ANNEX 29

Rúbrica Fitxes descriptives (20%)					
	Insuficient (0-0,9)	Suficient (1)	Bé (1,5)	Molt bé (1,8)	Excel·lent (2)
Responsabilitat					
Acompliment del rol					
Respecta les opinions dels altres.					
Comprén el significat a través de l'escolta musicada					
Reflexiona sobre els sentiments que transmet.					
Mostra interès i motivació					

ANNEX 30

Rúbrica Presentació oral (20%)					
	Insuficient (0-0,9)	Suficient (1)	Bé (1,5)	Molt bé (1,8)	Excel·lent (2)
-Utilitza un vocabulari fluït.					
-Estructura adequadament les idees.					
-Entén el significat.					
-Expressa els sentiments correctament.					
-L'entona de manera fluïda.					
-Comprén el significat.					
-Les utilitza correctament. -Mostra un bon ús.					
-Consulta les fonts adequades.					

